

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 12.

Onsdagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 93, angående tilläggspension åt f. d. kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz;

nr 94, angående pension åt förra småskolläraryrinnan Augusta Söderlund, född Lundh;

nr 95, angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda personer; samt

nr 98, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Justerades protokollen för den 10 och den 12 innevarande månad.

Herr *Forssell* väckte en motion, nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 82, med förslag till ändrad lydelse av § 60 regeringsformen.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 7, angående särskild ersättning åt sekreteraren hos bevillningsutskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till klarläggande i visst avseende av karaktären utav avtal, innefattande förbud mot öppnande av handelsbod, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang.
viss ändring i
aktiebolags-
lagen m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående tillägg till aktiebolagslagen m. m. om prövning av behovet och folkets försörjning såsom villkor för anläggning, sammanslagning och förflyttning av storfinansiella företag.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 212, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla om skyndsamt övervägande och framläggande av förslag till sådana ändringar av aktiebolagslagen och därmed sammanhängande författningar, att det ej skulle vara tillåtet att utan vidare anlägga, sammanslå eller flytta fabriker, banker och andra storfinansiella företag hur som helst utan prövning av behovet och äventyren för folkets försörjning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att föreliggande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Herr talman! Denna motion är väckt för att fästa även en konkret uppmärksamhet på det nuvarande ekonomiska systemet, som ju grusar en sund näringsfrihet och i stället för den sätter ett förfärligt krig på liv och död mellan juridiska personer, som övertagit den stora rulljansen sins emellan, och även mellan stater och ytterst kontinenter. Man fäster icke det ringaste avseende vid individerna, utan de få finna sig i vad som kan inträffa. De kastas ut på landsvägar och gator av själlösa öden, inför vilka hela världen för närvarande står vanmäktig. Ett av de allra främsta ödena är ju de stora finansiella företagens inbördeskrig på alla områden. Jag har liknat en fabrik t. ex. vid ett krigsskepp på ekonomiens gungande hav, som vilket ögonblick som helst hotar att bli torpederat av en konkurrent, och så sjunker det i djupet med hela sin besättning. Lika hjärtlös är man på andra områden. De s. k. Geddesyxorna husera överallt, och utan någon som helst medkänsla med individen brösta vi oss och tycka, att vi gjort en god gärning, då vi från ämbetsverk och affärskontor ha kastat ut personer i arbetslöshet, med förbiseende av att arbetstillfällena i landet ju dock äro till för folket i första rummet, icke i första rummet och allra minst uteslutande för företagarerna, de må nu kalla sig stat, kommun, bolag eller enskilda företagare.

Man skall väl börja reagera på något sätt emot detta system, och det kan icke ske annorlunda än att man uttalar sin övertygelse om att någonting här måste göras, kraftigt och fort. Men det är ju givet, att man icke kan omändra ett världssystem i en handvändning, utan man får också se till att de små stegen kunna tagas. Då är det ju till utomordentlig vägledning att veta, att de juridiska personerna, vilkas inbördes kamp gör, att man kan driva konkurrensen och nederlagen och segrarna i så ofantligt stor utsträckning, äro en skapelse av lagstiftningen. Därför bör man också kunna något hejda deras framfart genom ändring i lagstiftningen. Vi känna ju från vårt eget land, hur folket ruineras i bygderna, särskilt i Norrland, där man bygger mönsterfabriker neråt havet med de mest underbara maskiner, som kunna skötas av ett fåtal händer, och så lägger man ned tillverknigen på de andra ställena inne i landet. Varken samhälle eller individ frågar efter de arbetslösa på annat sätt än att de få en allmosa, som uttages beskattningsvis. Detta är ju icke annat än palliativ, som måste anlitas, men man måste väl också kunna tillgripa produktiva åtgärder.

Frågan är ändå, om man inte har skyldighet, när man dock har rättighet att göra det, att ändra lagstiftningen, så att det vid de mest förödande sammanslagningarna av fabriker och vid utdrivningar av andra dock får lov att prövas, om man icke kan sätta stopp, för tillfället åtminstone, av hänsyn till folkets försörjningsmöjligheter. Jag känner de juridiska personerna, både så-

som jurist och socialpolitiker. De ha ingen skuld alls, ty de äro själva kuggar i maskineriet. De äro skapelser av själlösa aktier. Man har därför så mycket större rättighet att ingripa mot en institution, som är skapad av staten på sådant sätt, att den måste sakna all själ i sitt framträdande.

Utskottet säger: »Oavsett vilken uppfattning man må hysa rörande den bakom motionärens förslag liggande tanken» o. s. v. Ja, jag har inte alls föreställt mig, att man genast skulle falla på den där lilla tanken, men jag hade just tänkt mig, att utskottet skulle tala om, vilka uppfattningar det har — om man delar motionärens uppfattning, eller om man tycker, att det är ganska bra som det är, eller om man anser, att det icke kan göras något åt saken, utan att man får finna sig i ett själlöst öde. Det är först genom en sådan opinionsbildning, som man kan få fram tankarna på att någonting också bör göras. Här står nu ett enhälligt utskott utan någon nyansering i motiveringen och utan att man får veta, hur meningarna inom utskottet ligga i fråga om det förskräckliga faktiska förhållandet. Men det är ju detta man måste ha fram. Det finnes inte längre några vänsterpartier i riksdagen i sådana här frågor, utan det är bara ett utskott, som säger helt allmänt: »Vi behöva inte befatta oss med det förfärliga tillståndet. Det kan inte hjälpas genom motionärens förslag.» Alla sådana utskottsbetänkanden lägga sig som slem över livets verkligheter, och det är ytterst beklagligt, att det numera går till så i parlamenten, men det blir också förr eller senare deras undergång, om de fortsätta på samma sätt och icke kunna giva uttryck åt någon opinionsbildning bland folket.

Utskottet yttrar emellertid: »Oavsett vilken uppfattning man har» — just vad som skulle uttalas här — »torde det i allt fall vara uppenbart, att det föreliggande problemet är av alltför vittgående omfattning för att kunna erhålla någon lösning genom ändringar i de för juridiska personer gällande författningarna.» Således, om man begär en revisionistisk lagstiftning, ett litet steg, så svaras det: »Det lilla steget löser inte hela frågan.» Tar man hela frågan, så sägs det: »Nej, den kan inte lösas på en gång, utan lösningen måste ske revisionistiskt.» Det är med andra ord de obotfärdigas förhinder. Hur man än ställer sig, hittar utskottet på en sådan där omsvängning i sin formuleringskonst. Vid sådant förhållande, herr talman, har jag ingenting annat att göra än att såsom en opinionsyttring yrka bifall till motionen.

Herr Åkerman: Herr talman! Med den koncentrerade vältalighet, som höves i denna kammare, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Trots sin vältalighet vågar herr Åkerman icke uppträda mot min motivering. Jag understryker, herr Åkerman, att det icke längre finnes några vänsterpartier i sådana här frågor! —

Jag vill vidare påpeka, att utskottet i sitt betänkande efter att ha återgivit motionärens kläm framhåller, att »i övrigt utvecklar motionären icke närmare sitt förslag». Det har ju utvecklats just i motiven, vad man skulle reagera emot, vad man skulle resa sig emot och begära någonting emot. Men utskottet säger: »Här behöves man inte läsa motionen ens, ty den innehåller bara ett yrkande, som ser ut på det där sättet.» — Detta är en lömskhet av utskottet, som inte borde vara tillåten.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
viss ändring i
aktiebolags-
lagen m. m.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående arbetslöshetsförsäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 188 i första kammaren av herr *Möller* m. fl., nr 279 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm m. fl. samt nr 7 i sistnämnda kammare av herr *Spångberg* m. fl.

I motionerna I: 188 och II: 279, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att förslag till arbetslöshetsförsäkring skulle föreläggas 1933 års riksdag, så att en var, som fyllt 16 men icke 67 år och mot avlöning användes till arbete för arbetsgivares räkning i industriell eller annan rörelse eller vid hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag liksom också i jordbruk eller skogsbruk, enligt lag försäkrades till erhållande av ersättning vid arbetslöshet, varvid såsom arbetare enligt lagen icke skulle anses verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning.

I motionen II: 7 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta antaga i motionen infört förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att motionen II: 7 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

B) att motionerna I: 188 och II: 279 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Norman*, *Olof Carlsson*, *Forsslund*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Olovson* i Västerås, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 188 och II: 279, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag till arbetslöshetsförsäkring, med i nämnda motioner angiven omfattning och karaktär, skulle föreläggas 1933 års riksdag.

Herr Forsslund: Herr talman! När nu det parti, vars huvudtalare i remissdebatten talade så ömt om de arbetslösa och särskilt i kyrklig predikantton utvecklade, hur arbetslösheten slog hårt och mördande i det län, vilket han representerade, vid detta tillfälle har kommit bland dem, som icke kunna sägas föra den klara hjärnans politik, vilken den talaren rekommenderade såsom den riktiga framstegspolitiken, utan snarare den trötta hjärnans politik, och då man även på det hållet säger »vänta, vänta», är ju utgången av denna fråga given. Jag sade, att man i det partiet möjligen befinner sig bland dem, som kunna sägas bedriva den trötta hjärnans politik och icke den klara hjärnans. Jag skulle vilja tillägga, att det kanske är en annan linje som följes. Samme talare påpekade vid nyssnämnda tillfälle, att det fanns en linje, som han kallade den borgerliga vänsterns obrutna traditionslinje. Är det möjligen den linjen, som i dag följes, när ifrågavarande vänstergrupp tillhör dem, som ingenting vilja göra i den fråga, som man i remissdebatten talade så mycket gott och hjärtevarmt om? Jag vill i detta sammanhang särskilt uttala den önskan, att samme talare om några månader, då man skall gå ut till sina valmän och försöka att få in flera i sitt partis beteshage, också talar om resultatet av det arbete, som han signalerade i remissdebatten, och vilka det är som ha ansvaret för det beslut, som i dag kommer att fattas. Riksdagen lär visst nästa år kunna fira tjugufemårsjubileum i fråga om detta ärendes behandling. Man måste säga, att inte har riksdagen följt arbetslinjen och skapat

resultat, utan man har gått uppskovslinjen och alltid angivit de obotfärdigas förhinder. Ifall vi skulle göra oss besväret att granska de olika utskottsutlåtanden, som ha avlämnats i denna fråga under de gångna tjugufyra åren, är det sannolikt, att man endast finner små olikheter i ordvalet, men i sak är det hela tiden detsamma.

Vad är det nu utskottet här anför som stöd för sitt yrkande? Jo, man hänvisar till en snäll och hygglig regering och dess åtgöranden och de löften den har uttalat. Om man också skulle kunna säga, att den som är ansvarig för arbetslöshetspolitiken intar en något hyggligare hållning i denna fråga än hans rådgivare i Birgerjarlstorg 2, kan man likväl icke därför säga, att han kommit till ett resultat, som arbetarna kunna vara belättna med. Vad är det för uttalande av socialministern, som utskottet finner så avgörande, att det endast kort säger, att utskottet icke finner »erforderligt, att riksdagen nu gör något uttalande i ämnet»? Han har i sitt yttrande, som är intaget i utskottets utlåtande, angivit några av de skäl, som för honom varit avgörande, men han yttrar samtidigt något, som här bör nog annoteras, nämligen att något avgörande hinder icke föreligger för problemets upptagande till skärskådande. Han anser således, att utredningen för närvarande är klar och att man nu icke längre kan åberopa något utredningsarbete såsom skäl för ett dröjsmål, utan att man skulle kunna handla. Han har också, säger han, haft för avsikt att upptaga frågan till behandling, så snart förutsättningar härför föreläge. Han har vidare omnämnt, att preliminära åtgärder vidtagits i departementet. Sedan talar han emellertid om att ett förändrat läge har inträtt genom den ekonomiska krisen, och han slutar med att säga, att införandet av en försäkring medför »nya bördor för såväl näringslivet och arbetarna som det allmänna».

Beträffande den sista punkten vill jag särskilt poängtera, att denna sats naturligtvis såtillvida är riktig, att vi befinna oss i ett förändrat ekonomiskt läge. Men samhällets skyldigheter mot medborgarna äro icke förändrade, utan samma skäl kvarstå alltså för att staten skall träda hjälpare emellan, då behov därav föreligger. Jag vill dessutom särskilt betona, att de av försäkringen föranledda pålagor, som socialministern särskilt åsyftar, icke kunna betecknas såsom några nya sådana för arbetarklassens del, ty arbetarna ha redan i rätt stor utsträckning påtagit sig bördor, som äro ganska betydande. Jag måste därför betona, att denna deklaration närmast innebär, att man icke vill se läget, såsom det i sin helhet egentligen är, utan man tänker mera på det läge, vari industrien för närvarande befinner sig, och tror, att man därmed är befriad från en understödsplikt, som dock i själva verket är tillfinnandes i lika stor utsträckning för att icke säga i mycket större utsträckning än tidigare. Frågan gäller alltså, hur hjälpverksamheten på lämpligaste sätt skall utövas.

I fråga om arbetarnas del av kostnaderna för en eventuell försäkring, vill jag minna om, att arbetarna under den tid deras organisationer existerat ha nedlagt mycket stora kapital på den självhjälpverksamhet, som består i att de vid arbetslöshet hjälpa varandra. Jag skulle i detta sammanhang redan nu vilja fråga: Vilken samhällsgrupp i detta land har iklätt sig sådana bördor utan att anropa staten om hjälp? Jag skall tala något om vari dessa insatser bestå. De fackförbund här i landet, som sedan gammalt infört arbetslöshetskassor, ha under sin tillvaro, alltså från åttiotalet fram till och med slutet av föregående år, erlagt ett belopp av 43 miljoner kronor för den verksamhet, som här avses, nämligen hjälp vid arbetslöshet. Under åren 1914—1931, alltså en period, som man anser utmärkas av säregna förhållanden i jämförelse med de tidigare åren, ha 40 miljoner kronor utbetalats. Sådana belopp ha arbetarna under för dem svåra tider erlagt för denna inbördes hjälp. För att ytterligare belysa förhållandet vill jag nämna, att man för elvaårsperioden 1921—1931, under vilken tid man på skilda områden hemställt hos staten om hjälp,

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

bland dessa fackförbund utbetalat ett belopp av 37 miljoner kronor för att hjälpa arbetslösa medlemmar. Det senaste året har åsamkat medlemmarna i de fackförbund, som ha arbetslöshetskassor, en utgift på över 5 1/2 miljoner kronor. Det vore att rekommendera, att litet var i kammaren ville göra en jämförelse med sina personliga insatser för att hjälpa sin nästa.

Dessa 5 1/2 miljoner kronor skulle ju kunna ses i belysning av vad man från statens sida har givit i kontantunderstöd. Visserligen pågår här en verksamhet från statens sida för att skapa arbetstillfällen, vilket i och för sig helt naturligt är av största vikt, men arbetstillfällen kunna ju icke beredas för alla, och i de fall, där fackförbundens arbetslöshetskassor ha verkat och utdelat understöd, har det icke varit möjligt för dessa människor att vare sig få kontantunderstöd av staten eller att få arbete. Arbetarnas självhjälp är alltså ett plus till den hjälpverksamhet, som från statens sida bedrivs. Medan man, som jag nämnde, förlidet år inom den svenska fackföreningsrörelsen har utbetalat 5 1/2 miljoner kronor i arbetslöshetsunderstöd, ha enligt uppgift för sista halvåret i fjol från statens sida lämnats 1,087,000 kronor i kontantunderstöd. För att göra bilden ännu tydligare på denna punkt vill jag säga, att ett enda förbund för december månad har erlagt 431,000 kronor i understöd till sina medlemmar. Ser man detta mot bakgrunden av statens insats, måste man komma till det resultatet, att bördorna för arbetslösheten icke fördelats på rättvist sätt.

Att fackförbundens arbetslöshetsverksamhet också observerats från det allmännas sida, bevisas bäst därav, att man numera börjar komma till klarhet om existensen av fackförbundens arbetslöshetskassor och att kommunernas understödsverksamhet inrättas därefter. Kommunernas tjänstemän lära från fackförbunden försöka få vetskap om hur mycket den och den erhållit i arbetslöshetsunderstöd eller vad han möjligen kan vara berättigad att få. Det upplyses också, att en del av dessa tjänstemän äro mycket väl insatta i fackförbundens bestämmelser angående rätt att erhålla arbetslöshetsunderstöd.

Om alla arbetare skulle upphöra att betala sina avgifter till de frivilliga understöds-kassorna, bleve följden, att den enskilda hjälpverksamheten måste överflyttas på kommunerna och staten. Därför vill jag uttrycka den meningen, att det icke kan vara rimligt, att staten är efter år avisar alla framställningar om ett ordnande av arbetslöshetsförsäkring. Vi kunna icke under några förhållanden räkna med att arbetarna själva skola orka ordna hela denna verksamhet, vilket skulle möta ofantligt stora svårigheter. Jag måste också framhålla, att det icke från statens sida framkommit några tecken, som tyda på att man vill uppmuntra denna arbetarnas självhjälpsverksamhet.

Vad innebära de motioner, som här föreligga? Man har ju icke framställt yrkande på någon bestämd försäkringsform, och man har ej heller begärt, att det i dag skall fattas beslut i frågan om obligatorisk eller frivillig försäkringsverksamhet. Men man har begärt, att riksdagen måtte göra ett uttalande, vari hemställes, att Kungl. Maj:t nu går till handling och icke inskränker sig till det allmänna tal, som hitintills har förts.

Det är möjligt, att åtskilliga av kammarens ledamöter anse, att denna fråga är så pass mycket diskuterad, att det vore lämpligt att omedelbart gå till votering. Men arbetslösheten tillhör ju dock de mest allvarliga problem, som man har i samhällslivet. Arbetslöshetens omfattning belyses därav, att arbetslöshetskommissionen räknar med omkring 100,000 arbetslösa medborgare. Medtager man vidare de familjemedlemmar, som höra samman med dessa arbetslösa, kommer man väl upp till minst 300,000 å 400,000 hjälpbehövande. Då måste man fråga sig: Är det rimligt, att man trots dessa höga siffror alltjämt bara skall säga »vänta» och »vänta». Under denna väntan försämras ju förhållandena ytterligare. Den enskildes motståndskraft och förmåga att bära bördorna

blir mindre och mindre. Det har visserligen framhållits även av den talare, som jag åsyftade i början av mitt anförande, att de arbetslösa bära bördorna med ett ofantligt tålmod, och man har till och med uttryckt sin förvåning över att tålmodet varit så stort som det varit.

Men det är inte endast den enskilde, som har att kämpa med svårigheter på grund av arbetslösheten, utan det är också de olika kommunerna, som få det allt svårare att ordna för sina hjälpbehövande. Trycket på de olika kommunerna är också, såsom nogsam t erfari ts, olika; så olika att det är en sak av utomordentlig betydelse att en utjämning härvidlag kan ske. Som en verksam del i en sådan utjämning skulle naturligtvis ingå en försäkringsverksamhet.

Under en tid, då förhållandena alltjämt förvärras, måste arbetarna allt mer och mer komma till den uppfattningen, att de ställas utan möjlighet att försörja sig själva och de sina. De få också den känslan, att statsmakterna överhuvud taget icke vilja taga samhällsbyggnadens konsekvenser, ty själva samhällsbyggnaden såsom sådan är väl ändå ett uttryck för samverkan de olika individerna emellan. Om vi toge dessa konsekvenser, skulle det icke vara omöjligt att komma till ett slutligt resultat i denna segslitna fråga. Det är, menar jag, inte riktigt att här år ut och år in på detta, jag skulle vilja säga bekväma sätt finna ord för avslag, utan att ingå på ett allvarligt provande, huruvida vi icke även i detta land skola kunna införa den försäkring, varom här är fråga. Man skulle åtminstone, om man nu inte vill reflektera på en viss linje såsom önskvärd att genomföra, kunna ge något uttryck för ett erkännande i form av understöd till den frivilliga verksamhet, som bedrivits i den stora omfattning, som faktiskt skett här i landet. Men nej, alltjämt säges det nej, och man säger nej även ifrån deras sida, där man i andra sammanhang, då man utan risk kan säga nästan vad som helst, talar så ofantligt ömt om de arbetslösa. Då det gäller praktisk handling blir det alltfört ingenting annat än nej.

Visserligen hänvisar man till att vi ha en regering, och att man kan räkna med att denna kan komma med någonting. Men livet är fullt av öden, och den snälla regering, som nu sitter, har ju inte mandat på att för alltid inneha regeringsmakten. Visserligen kan man hoppas, att andra, som hysa större intresse för saken, skola föra fram frågan, men en ny regering får även räkna med de hårda ödena i livet.

När man deklarerar, att man har sympatier för denna försäkringsform, borde det vara slut med det allmänna tal, som nu pågått i så många år. Ty det är icke ett uttryck för god samhällsanda, när man i tjugufem år säger nej och åter nej. Trots den beklämning, som ligger däri att vi även i år ha att räkna med ett nytt nej, vågar jag, herr talman, likväl yrka bifall till den reservation, som vid utskottets betänkande är avgiven av herr Norman.

Häri instämde herr *Carlsson, Olof*, och herr *Bergström, Albert*.

Under herr Forslunds anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr von Sydow: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren började sitt anförande med att säga, att under remissdebatten en borgerlig representant talade många vackra ord om offren för de lidanden, som arbetslösheten medförde för stora delar av vårt folk, och om angelägenheten av att det gjordes någonting däremot. Det är riktigt, och i denne talares anförande om arbetslöshetens olyckliga följder ber jag för min del att få instämma. Men när herr Forslund gick vidare och förklarade, att man från borgerlig sida — han kanske då särskilt avsåg högern — i denna sak inskränkte sig till vackra ord, men icke ville gå till handling för att hjälpa de arbetslösa, måste jag inlägga

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

min gensaga. Detta är icke riktigt. Vi ha icke svikit från borgerligt hållt, och närmast nu i vad det gäller högern, när det krävs även högst betydande anslag för att hjälpa de arbetslösa. Jag kan inte minnas, att vi någon gång sagt nej. Men jag minns en gång, då det begärdes 100 miljoner för de arbetslösa, att detta förslag understöddes av samtliga röster från högerns sida i denna kammare. Sålunda är det alls icke rätt att säga, att vi sakna något medlidande med de arbetslösa. Vad vi däremot önska är att vi skola få pröva de vägar, som föreslås till de arbetslösas hjälp, och icke obesett slå in på vägar, som vi i själva verket frukta icke leda till målet.

Man brukar hänföra arbetslöshetsförsäkringen till den sociala försäkringen. Jag kan kanske här tillåta mig att säga, att jag alltid varit en varm vän av social försäkring, och jag har i mån av mina ringa krafter deltagit i arbetet på genomförandet eller förbättrandet av såväl olycksfallsförsäkringen som sjukförsäkringen och ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen här i landet. Dessa tre grenar räknades från början till den egentliga socialförsäkringen; dit räknade man då icke arbetslöshetsförsäkringen, ja, man visste knappt vad det var. Men mellan dessa tre tidigare grenar och en arbetslöshetsförsäkring, hur man än ordnar den, finns det en högst väsentlig skillnad ur försäkringssynpunkt. Det är nämligen så att för de tre förstnämnda försäkringsgrenarna, alltså vad man förr menade med socialförsäkring, har man utarbetade statistiska utredningar och en på dem grundad försäkringsteknisk basis, efter vilken man kan räkna ut premierna och bedöma risken. Något sådant saknas i fråga om arbetslöshetsförsäkringen. Där finns icke och kan aldrig komma till stånd någon sådan statistik eller någon möjlighet att ur försäkringssynpunkt riktigt bedöma riskerna.

Om lugna och goda förhållanden råda med ringa arbetslöshet inom yrkena, kan man naturligtvis göra en arbetslöshetsförsäkring, och den räcker till så länge förhållandena äro lugna och goda, men icke längre. När förhållandena bli svårare, när det kommer till en verklig kris, då störtar arbetslöshetsförsäkringen samman. Då bli de företag och kassor, som bära upp denna försäkring, insolventa, de kunna icke fullgöra sina skyldigheter, och då måste staten övertaga alltihop med nya utgifter för staten som en oundviklig följd.

Detta gäller naturligen i högre grad den obligatoriska försäkringen än den frivilliga, men det gäller även denna i någon mån.

I vad det gäller herr Forslunds berömda uttalande om den svenska fackföreningsrörelsens arbetslöshets hjälp vill jag instämma, det är ett mycket vackert exempel på vad man i många avseenden kunnat iakttaga i fråga om de organiserade arbetarnas stora hjälpsamhet mot varandra. Men jag måste erinra herr Forslund om, att detta ligger något utanför den sak vi ha att göra med i dag. Ty den föreliggande motionen ifrån det socialdemokratiska partiet talar visserligen om denna försäkringsform, men den går över till den obligatoriska försäkringsformen och begär, att vi nu i dag skola principiellt ansluta oss till denna obligatoriska försäkringsform.

Går jag nu över till att närmare beröra motionerna, ha vi ju två motioner — egentligen tre, men de två äro likalydande, en i vardera kammaren. I den motion, som är väckt av herr Spångberg m. fl. i andra kammaren, är intaget ett lagförslag om arbetslöshetsförsäkring. Detta lagförslag har icke undergått juridisk eller ekonomisk eller försäkringsteknisk prövning, och ingen har heller yrkat bifall till detsamma i utskottet, så tror jag, att jag kan lämna det. Så ha vi den socialdemokratiska partimotionen. Den går in för den obligatoriska försäkringen och begär, att vi nu skola ansluta oss till den i princip och hos regeringen anhålla om förslag till lösning av frågan i sådan riktning till nästa års riksdag. Det talas om att den frivilliga försäkringen, det så kallade Gent-systemet, eller fackföreningarnas försäkringsrörelse, understödd av staten, har

sina fördelar, och det obligatoriska systemet sina fördelar, men man slutar med att gå på den obligatoriska försäkringslinjen, vilken ju har en helt annan omfattning. Försäkringen enligt Gentsystemet träffar en relativt ringa del av medborgarna, i själva verket endast en del av de bättre situerade arbetarna.

Efter vilken plan ha nu herr Möller och de övriga motionärerna tänkt sig att man skall ordna denna fråga? Jo, man skulle bestämma att alla arbetare i industri, handel och hantverk, jordbruk och skogsbruk samt kontorister och dylika skulle vara arbetslöshetsförsäkrade, att det skulle bildas kassor för detta ändamål till vilka det skulle betalas avgifter av arbetarna och arbetsgivarna och staten skulle skjuta till vissa belopp. Vid arbetslöshet under högst 120 dagar skulle de oförvällat arbetslösa få understöd från kassorna i enlighet med vissa ekonomiska beräkningar. Så kan man naturligen ordna en försäkring. Men jag måste för min del bestämt avråda att riksdagen nu godkänner en sådan plan.

Först torde böra bemärkas, att utredningen i ämnet icke är avslutad. Den förste ärade talaren anförde, att detta egentligen icke är något hinder, och han kunde i detta stycke hänvisa till ett visst instämmande från socialministerens sida. Men jag måste säga att för mig förefaller detta ändå bra underligt. År 1927 utsåg man sakkunniga för att utreda arbetslöshetens orsaker och verkningar samt medlen för dess förekommande, och dessa sakkunniga ha avgivit betänkande angående arbetslöshetens orsaker och verkningar, men ännu icke hunnit med att avge yttrande och förslag om medlen till dess förekommande. Skola vi då här begära i förväg godkännande av ett visst system från statens sida för att bekämpa arbetslösheten? Borde man inte avvakta vad de sakkunniga säga beträffande medlen att förekomma arbetslösheten? Detta är såvitt jag kan se en utomordentligt viktig fråga vid bedömandet av denna sak.

Därtill kommer en annan omständighet, som är av ännu större vikt. Socialstyrelsen har blivit hörd över förslaget om införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och har yttrat sig synnerligen ingående över detsamma. Socialstyrelsen har företagit vad herr Forslund önskade skulle ske, nämligen en noggrann och omsorgsfull utredning av frågans läge och de åtgärder, var till detta läge borde föranleda. Herr Forslund kan läsa detta, så finner herr Forslund den utredning han begärt.

Socialstyrelsen anför, om jag får referera dess utlåtande i största korthet, att man måste taga i betraktande att arbetslösheten under senare decennier tagit en helt annan karaktär än den hade förut. Förut var det i de länder där man infört arbetslöshetsförsäkring i regel ungefär så, att när en arbetare i något av de olika yrkena tog avsked från sin tjänst eller blev avskedad och sökte en ny anställning, fick han under de veckor som sålunda förgingo innan han fick sin nya plats understöd från fackföreningen, vilken för sådant ändamål uppbar anslag från staten. Denna mycket begränsade försäkring kunde upprätthållas, så länge förhållandena voro normala. Men under de förhållanden vi nu ha skulle även ett sådant system ha sviktat och dessutom är ju systemet alldeles för begränsat för att överhuvud taget kunna utgöra grundval för en verksam arbetslöshetsförsäkring. Nu har arbetslösheten kommit till en sådan omfattning, att det är oerhörda skaror — det kan vara flertalet arbetare inom en stor industri — som gå arbetslösa, och alls icke tillfälligt, utan i månader och år. Då hjälper icke en försäkring för dem. Försäkringssystemet spränges och arbetslöshetsförsäkringens bärare bli insolventa. Staten måste träda i stället. Då är frågan hur staten skall göra detta. Staten kan inte låta dessa människor vara utan hjälp, det går inte efter nuvarande uppfattning. De kunna icke få svälta. Då ligger det nära till hands, och det har alltid blivit så hittills i de länder, där man haft försäkring genomförd, att staten fortsätter att ge de arbetslösa det arbetslöshetsunderstöd, som de förut hade från försäkringen. Då blir det alltså

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

ur försäkringssynpunkt de få hjälp. Men det finns här två principer att taga i betraktande — det är försäkringssynpunkten och behovssynpunkten, två helt och hållet olika synpunkter. I allmänhet tar man vid offentlig understödsverksamhet hänsyn till *behovssynpunkten* då man vill hjälpa. Man gör alltså skillnad på den, som verkligen behöver, och den som icke behöver. Så fort det emellertid blir ett försäkringssystem, som tillämpas, få både de som behöva och de som faktiskt av olika orsaker icke behöva. De som ha betalat sin premie skola ha ersättning i enlighet med den utfästelse som är given.

När man vidare har denna försäkringsform och så småningom en massa människor blivit som det kallas utförsäkrade, d. v. s. ha fått det understöd från försäkringsföretagen, som de ha rättighet till — enligt herr Möllers förslag efter 120 dagar — så stå de där utan hjälp. Hur skall man göra då? Då har man, i de länder där systemet varit genomfört, sagt att staten måste fortsätta att ge de arbetslösa samma understöd som de fått genom försäkringen.

Detta medför ett undergrävande av statens ekonomi. Socialstyrelsen har gjort en beräkning i detta fall — herr Möller har i ett annat sammanhang förklarat, att den icke är riktig men jag har icke förstätt herr Möller i denna del, jag kan inte se annat än att den är riktig. Socialstyrelsen yttrar, att om man genomför ett sådant system, som socialdemokraterna föreslagit, skulle det för ett år som 1932 sannolikt kosta 80 miljoner kronor. Detta är väl ändå en siffra, som var och en måste ställa sig ytterst betänksam inför. Det har varit mycket svårt för finansministern att få budgeten att gå ihop som det nu är. Skulle han på utgiftssidan få ytterligare 50 eller 60 miljoner kronor för arbetslöshetens bekämpande så blir det måhända en olöslig uppgift att få budgeten att balansera.

Ännu värre är det som säges av socialstyrelsen och det utan tvivel alldeles riktigt, att det föreslagna systemet ingalunda förebygger arbetslösheten, det skulle tvärtom främja arbetslösheten. Det har visat sig att när människor som blivit utförsäkrade alljämt få samma understöd av staten, så tycka de att det är bra som det är, och så gå de där utan att på allvar söka arbete. Och desto mer oerhörda bli kostnaderna och desto mer blir statens ekonomi försvagad. Socialstyrelsen säger, att det viktigaste vid arbetslöshetens bekämpande är att man håller statens finanser och ekonomi uppe, så att staten verkligen kan ingripa, när det behövs. I fall man förstör statsfinanserna, antar arbetslösheten lätt en sådan omfattning, att man knappast vet hur den skall kunna bekämpas. Av dessa anledningar förklarar sålunda socialstyrelsen, att det förslag, som framlagts i den socialdemokratiska partimotionen, oerhört kostsamt som det är, med all sannolikhet komme att öka arbetslöshetens omfattning.

Nu frågar jag herrarna: är det skäl i att vi under sådana omständigheter förorda detta förslag? Vill någon av herrarna egentligen taga på sitt ansvar, efter den utredning som är gjord av den sakkunniga myndigheten, att förorda det och förklara att riksdagen skall ansluta sig till det? Det skulle förvåna mig.

Man har också möjlighet att se på erfarenheterna utomlands. Man har haft sådana anordningar som nu föreslås till införande hos oss i länder, som nu äro i högsta grad betungade av arbetslöshet, låt oss taga Tyskland och England. Hur har det gått? Jo, precis så, som jag för min del här vågat skissera för herrarna. Man har haft obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, den stora arbetslösheten har kommit och sprängt alla kassorna, de ha blivit insolventa. Då har staten måst gripa in och betala i stället för kassorna. Vad har detta lett till? Jo, till ett förstörande av statens ekonomi och slutligen till att staten måst inskränka understöden till de arbetslösa. Det var inte många år sedan, mina herrar, som vi ansågo att England var det rikaste och mest solventa landet i världen. Och där har det nu blivit så illa ställt, att landet icke kan hålla uppe sin valuta. Det torde inte finnas någon människa i England, som vill förneka, att det i

England tillämpade systemet för arbetslöshetsförsäkringen bidragit till landets läge. Det har naturligtvis icke ensamt vållat det ekonomiska sammanbrottet, men i hög grad bidragit därtill. Jag tror inte att vi böra förorda ett sådant system hos oss.

Jag skall nu endast tillägga några få ord om herr socialministerns yttrande som här återopats. Herr socialministern har förklarat, att han inte har något principieellt emot en arbetslöshetsförsäkring. Han skulle överväga problemet, och finner han något sätt, på vilket han kan genomföra en arbetslöshetsförsäkring och på samma gång undanröja de betänkliga missförhållandena med en sådan försäkring, som i andra länder blivit konstaterade, skall han göra det. Jag ber att få instämma i herr socialministerns yttrande härutinnan: kan man få en arbetslöshetsförsäkring och på samma gång undanröja alla de missförhållanden, som hittills visat sig förknippade med densamma, skall jag också vara med på en sådan. Men jag måste erkänna, att hittills har jag inte sett något sådant system vara uppfunnet. Det är möjligt att man kan finna det, och finner man det, bör man självfallet taga det.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Möller: Herr talman! Jag tror för min del att det kan ha en viss betydelse att denna fråga blir litet närmare belyst, och jag skall därför tillåta mig att yttra mig om vissa punkter — det finns ingen möjlighet att diskutera varje detalj — i det problem, som föreligger till kammarens prövning. Emellertid har det hänt vissa saker sedan riksdagen förra gången hade att befatta sig med något förslag om uttalande till förmån för socialförsäkring, som det inte kan vara ur vägen att nu taga upp till någon närmare belysning.

I själva verket torde det vara så, att man i allmänhet — och jag erkänner för min ringa del att det till en viss grad varit samma förhållande med mig — inte har bildat sig någon riktig och mer konkret uppfattning om hur arbetslösheten ser ut i vårt land. Vi ha rört oss med vissa siffror, och de siffrorna ha varit mer eller mindre approximativa, i regel inte på långt när upptagande samtliga arbetslösa. Emellertid har socialstyrelsen, när den skulle yttra sig över försäkringsförslaget, låtit göra en utredning över arbetslösheten inom fackförbunden år 1929, som såvitt jag förstår lämnar mycket märkliga bidrag till belysningen av arbetslöshetsproblemet. Jag vill erinra herrarna om, att 1929 anses vara det mest lysande år vår svenska industri någonsin haft. Jag tror för min del, att det står utan motstycke i vår ekonomiska historia, i varje fall vad den svenska industrien beträffar. Nu gäller utredningen det året, och man skulle följaktligen föreställa sig, att arbetslösheten då var jämförelsevis ringa. Vi veta också, att antalet av arbetslöshetskommissionen redovisade arbetslösa jämfört med dagens siffra var ganska litet.

Den utredning, som jag här nu talar om, omfattar 381,000 arbetare — det rör sig alltså om omkring hälften av landets industriarbetarstam. Av dessa arbetare var det 221,000, som icke hade varit arbetslösa under året. Men, mina herrar, under år 1929 var det icke mindre än 160,000 arbetare, som varit arbetslösa längre eller kortare tid. Det var alltså omkring 40 procent, snarare över än under, som under det bästa år svensk industri haft hade arbetslöshetsperioder av — det är visserligen sant — mycket växlande längd. En stor del av dem ha varit arbetslösa bara under en relativt kort tid, 2, 3, 4, 5, 6 veckor eller något sådant, men i alla fall är själva siffran ganska märklig. Såvitt jag vet, är det nu första gången, som vi fått tillfälle att bedöma, huru arbetslösheten är beskaffad under ett så kallat normalt år i vårt land.

Av dessa 160,000 arbetslösa var det 40,000 som man kan kalla för långtidsarbetslösa, d. v. s. de ha varit arbetslösa över 19 veckor. Det var icke fullt så många som varit arbetslösa över halva året, det var omkring 24,000, som

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

hade varit arbetslösa mer än 26 veckor. Vad en del av arbetslöshetsperioden beträffar skulle de följaktligen ha fallit utanför de utförsäkrades skara. Jag har skrivit en artikel om denna sak, i vilken jag satt siffran för de långtidsarbetslösa till 30,000, men det beror på ett misstag: det är ett skrivfel. Det var egentligen 40,000 långtidsfall, om man dit räknar dem som varit arbetslösa över 19 veckor under året. Huru stor arbetslösheten är i dag känna vi säkerligen ingenting om, och det tjänar ingenting till att kannstöpa något närmare om den saken. Det lär icke bli många arbetare under åren 1931—1932, som icke under någon period av åren varit arbetslösa, då 160,000 voro arbetslösa under det bästa år vi haft.

Vad är det nu som gör att vi vilja ha försäkring? Det är helt enkelt det, att man anser, att människor skola ha någonting att stödja sig på under sin arbetslöshetsperiod, och därvid utgår man kanske först och främst därifrån, att de arbetslösa i regel måste betraktas såsom oskyldiga till det läge, i vilket de kommit. Den procent som bär en subjektiv skuld till arbetslösheten torde vara så obetydlig, att den icke kan påverka vårt omdöme.

Nu skall jag be att få nämna några andra siffror, som belysa, huru vi behandla arbetslöshetsproblemet i vårt land. Den 30 november 1931 hade hos arbetslöshetskommissionen anmälts 77,254 arbetslösa. Av dessa hjälpte staten — det var alltså personer som anmält sig hos arbetslöshetskommissionen såsom hjälpbehövande — 15,865 och kommunerna hjälpte utan statshjälp 11,889. Man måste säga, att en statshjälp, som vid slutet av november med då rådande stora arbetslöshet icke kom till godo mer än omkring 16,000 personer, är av den mest begränsade beskaffenhet man kan tänka sig. Om man lägger ihop statens och kommunernas hjälpsiffror, så uppgår antalet hjälpta till 27,754, det vill säga att omkring 36 procent av anmälda arbetslösa den sista november erhöilo hjälp från det allmänna, antingen kommuner eller staten eller kommuner och staten samtidigt, under det att 49,500 personer lämnades fullständigt ohjälpta. Jag har av herr Hagman fått hjälpsiffrorna för december månad 1931. De äro något högre — jag har dem icke här uppdelade för staten och kommunerna — de uppgå till 43.1 procent. Detta innebär, att, om man beräknar antalet arbetslösa till omkring 90,000 vid årsskiftet, knappast 40,000 ha blivit hjälpta och att 50,000 anmälda arbetslösa icke erhållit någon hjälp alls. Detta är enligt min uppfattning en ofrånkomlig konsekvens av det system, som vi nu tillämpa. Man kan helt enkelt icke ha beredskapsarbeten eller reservarbeten, vad de nu kallas, i den väldiga omfattning, att man är beredd att på en arbetsplats så att säga stoppa in alla personer så snart de bli arbetslösa. Man har en bestämd obenägenhet mot kontantunderstöd, men man har i alla fall måst tillgripa det. Den 30 november 1931 var det nära 10,000 som fingo hjälp genom kontantunderstöd. Man kan icke undgå det helt och hållet, men man vill hålla det så snävt som möjligt och det gör, att det är för detta fall som försäkringen i främsta rummet har en uppgift att fylla. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det socialdemokratiska partiet aldrig har sagt att försäkringen skall ersätta all annan arbetslöshetshjälp. Tvärtom dela vi den allmänna uppfattningen i vårt land, att i den mån man kan hjälpa på arbetslinjen, i den mån är det en välsignelsebringande gärning. Det är otvivelaktigt den bästa formen. Men man kan helt enkelt icke ensamt på arbetslinjen klara det hjälpproblem, som arbetslösheten skapat, och där har försäkringen sin stora uppgift att fylla.

Jag tillåter mig nu återkomma till siffrorna från den utredning, som socialstyrelsen gjort, icke i utlåtandet, ty där ha de mycket noga undvikit att anföra siffror. Jag har karakteriserat deras utlåtande offentligen såsom en ensidig agitationsskrift mot försäkringen, och det står jag för, såsom utlåtandet är skrivet. Men av det material som de begagna sig av kan man, om man har

tid och vill göra sig besvär, hitta en del siffror. Jag nämnde, att det var 40,000 långtidsfall och omkring 120,000 korttidsfall. Vad skulle nu en arbetslöshetsförsäkring, om den bleve genomförd enligt socialdemokraternas förslag, medföra? Om jag lägger till de försäkrade, blir siffran mycket större, men jag antager att 120,000 arbetslösa under året fullständigt skulle ha klarat sig genom försäkringen, och det är icke någon bagatell. Icke kan man väl betrakta det såsom en likgiltig sak att en försäkring lyckats omhändertaga 120,000 arbetslöshetsfall? Vad resten beträffar, nämligen 40,000, skulle de ha klarat sig till hälften. Enligt försäkringsförslaget kan man beräkna, att större delen av dem skulle ha fått halva arbetslöshetsperioden täckt genom försäkringen, och halva perioden hade de fallit utanför. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att av dessa 40,000 icke mer än 4,000 varit arbetslösa hela året, de andra ha varit arbetslösa under 6 veckor eller någonting dylikt. Jag måste för min del säga, att en försäkring som alltså skulle reda upp en sådan väldig mängd av försäkringsfall under, låt oss säga ett normalt år, verkligen har en betydelsefull uppgift att fylla i ett samhälle, där arbetslösheten är en praktiskt taget konstant företeelse.

I detta sammanhang kanske jag får göra några repliker till herr von Sydow. En kommitté är tillsatt, och bland dess medlemmar befinna sig två högt ärade socialdemokrater, med uppdrag att utreda arbetslöshetens orsaker och verkningar och botemedlen för arbetslöshetens bekämpande. Ja, mina herrar, det är icke bara en svensk kommitté, som grubblat på det problemet, huru man skall kunna skaffa botemedel mot arbetslösheten. Under de sista tio åren torde det ha funnits 20,000 vise män, spridda över hela världen, som grubblat sönder sina hjärnor för att finna botemedel mot arbetslösheten. Jag får säga, att en man, som borde veta mer än de flesta är den, som stått i spetsen för de svenska arbetsgivarnas sammanslutning. Han känner ju i varje fall det industriella maskineriet inifrån. Om icke han under ett långt liv och med en mycket rik erfarenhet bakom sig kunnat hitta någon metod, så lär det överhuvud taget vara ogörligt, och det får jag säga, att om herr von Sydow väntar på att man skall, innan man slutligen tager ställning till försäkringsförslaget, hitta botemedel till förebyggande av arbetslöshet i samhället, så slipper han nog att överhuvud taget taga ställning till frågan om arbetslöshetsförsäkring. På den punkten få vi antagligen vänta i evighet. Jag skall icke giva mig in på några principiella ting, men i en värld, där de ekonomiska sammanhangen äro så internationellt vävda ihop som de äro i den värld, vi leva i, lär man överhuvud taget icke kunna åstadkomma några botemedel mot arbetslösheten som totalt skulle kunna utrota den. Jag vågar alltså hävda, att en arbetslöshetsförsäkring skulle ha haft en verkligt allvarlig betydelse under ett sådant år.

Det är icke min mening att underkasta socialstyrelsens utlåtande någon ingående granskning vid detta tillfälle, huru frestande det än kunde vara icke minst med hänsyn till att herr von Sydow betraktade utlåtandet såsom det sista avgörande ordet i denna fråga. Jag skall strängt taget icke fortsätta diskussionen om detta ting utan endast påpeka en sak, och det gör jag därför att den delen av utlåtandet är citerad bland annat i andra lagutskottets utlåtande. Det står där på följande vis:

»Upprätthållas de grundsatser, på vilka ett försäkringssystem skulle bygga, synes försäkringen vid mera omfattande arbetslöshet, vars skadeverkningar man framför allt måste söka bota, erhålla en så begränsad effektivitet, att nuvarande hjälpåtgärder från det allmännas och från enskildas sida finge upprätthållas i nära nog samma omfattning, som nu.»

Ja, är det verkligen någon reson i det resonemanget. Naturligtvis är det reson i det, om man utgår ifrån att av de arbetslösa endast en ringa procent skall hjälpas. Om man utgår ifrån att normalt 30, 40 och såsom maximum

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

50 procent av de arbetslösa skola hjälpas och att de andra få reda sig själva, med dem har man ingenting att skaffa, så är det reson i detta resonemang. Det kan hända att det är riktigt, därför att då har man på förhand begränsat samhällets utgifter alldeles oerhört vad hjälpen till de arbetslösa beträffar. Men däremot om man utgår ifrån att de arbetslösa faktiskt böra erhålla stöd från det allmännas sida, kan det omöjligen vara sant. Jag vill påpeka, att om man tager socialdemokraternas förslag till försäkring, så skulle det innebära, att man skapar inkomster på 28 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Det är de inkomster som försäkringen skulle få av statsbidrag och av bidrag från arbetare och arbetsgivare. Om jag tager år 1931, då särskilt under senare delen av året arbetslösheten i vårt land var synnerligen omfattande, tror jag — siffran kan kanske behöva korrigeras något, ty jag har icke haft tillgång på uppgifter för december månad och icke heller har jag haft tillgång på exakta siffror beträffande kommunernas utgifter — att man kan uppskatta kommunernas och statens sammanlagda utgifter till omkring 32 miljoner kronor under detta år, kanske något mer eller något mindre, men i varje fall kommer denna siffra icke alltför långt från sanningen. Låt oss säga, att det svenska samhället kostat ut arbetslöshetshjälp under år 1931 med 32 miljoner kronor — eller gärna 35 miljoner kronor, det är verkligen icke så kinkigt med några miljoner mer eller mindre på denna punkt. Då skulle alltså samhället nödgas upprätthålla dessa utgifter å omkring 32 eller 35 miljoner kronor — kanske bara 30 miljoner kronor — även om från försäkringen kunde lämnas bidrag med åtminstone minst 27 miljoner kronor, om jag drager ifrån administrationskostnaderna från inkomsterna.

Ja, mina herrar, om det är så, utgör detta efter min uppfattning den allra bittraste kritik man kan tänka sig mot vårt nuvarande system för motverkande av arbetslösheten, om vår arbetslöshetshjälp skulle upprätthållas i precis samma omfattning trots att det kommit ett tillskott på nära nog ett lika stort belopp från annat håll, då vittnar det om att de åtgärder vi vidtaga äro ytterligt otillräckliga.

Nu tror jag icke att det är riktigt. Jag tror att det tillhör agitationspratet, som ingalunda saknas från andra håll, från borgerligt håll, det bevisar socialstyrelsens utlåtande. Jag tror, att om försäkringen år 1931 hade varit i kraft, om man hade haft att disponera 28 à 30 miljoner kronor från början till arbetslöshetshjälp, så skulle de övriga utgifterna ha hållits nere. Om jag förstod herr von Sydow rätt, var hans stora argument mot försäkringen icke heller det, utan det var egentligen att under en arbetslöshetsperiod av verklig onormal omfattning hela systemet skulle sprängas sönder. Det skulle ställas helt andra anspråk på statskassan än själva försäkringen i och för sig skulle göra, och försäkringen skulle bli bankrutt o. s. v. Jag tror icke, att någon av försäkringens anhängare har den uppfattningen att man skall kunna konstruera en försäkring som håller i varje situation. Man inbille sig t. ex., att sjukförsäkringen är fotad på så solidarisk grund att den håller i varje situation! Men mina herrar, om vi icke hade haft en hygien i vårt samhälle, om vi befunnit oss på samma nivå som på 1800-talet och vi hade fått en farsot i detta land, som lagt halva vår befolkning på sjukbädden, så skulle icke sjukförsäkringen ha hållit!

Det ligger i sakens natur, att ingen försäkring kan under absolut onormala förhållanden klara situationen. Men vad menar då herr von Sydow med sin invändning från denna utgångspunkt? Huru stor arbetslösheten än blir, är det icke meningen, att de arbetslösa skola svälta ihjäl. Det är icke, såvitt jag förstätt saken rätt, ens det svenska högerpartiets mening, även om jag ibland fått det intrycket att man från det hållet tyckt att de inte varit så kinkigt med hur det ginge med arbetarna. De skola icke svälta ihjäl, men

huru skola de underhållas? Hur underhållas de nu? De äta kanske upp sina besparingar, som i regel torde vara ganska små. Så blir det långtidsarbetslöshet. Efter den första månaden under en lång arbetslöshetsperiod lär det icke vara mycket att tära på. De leva kanske hos sina föräldrar, men det kan hända att föräldrarna också äro arbetslösa, och huru få dessa då sin försörjning? Tror herr von Sydow och anhängarna av hans åskådning på denna punkt, att det är en trolleriprofessor, som i likhet med Jesus av Nazaret dukar bordet åt dem? Naturligtvis icke. Deras underhåll måste under alla omständigheter bekostas, det tages ut på det ena eller andra viset, det underhåll som kräves för de arbetslösa ur de tillgångar som samhället har. Om de enskilda få göra uppoffringar eller staten eller kommunerna, det är en fråga, som i varje fall icke inverkar på det faktum, att de arbetslösa icke kunna få svalta ihjäl, utan följaktligen måste bli sämre eller bättre försörjda. Menar man verkligen, att följaktligen genom försäkringen den belastning, som de arbetslösa utgöra för samhället, skulle bli så enormt mycket större? För min del skulle jag tro, att det i den punkten knappast har någon inverkan.

Herre Gud, vad går vårt förslag ut på? Jo, mina herrar, det passar visserligen icke in i er agitation, men i själva verket äro vi väl ytterst modesta! Jag vill icke bestrida, att det, lika väl som det finnes bettlare, som vid dörrarna skrapa ihop 25 öre här och 25 öre där och söka draga sig fram på det, också finnes arbetslösa, som tycka, att hellre än att taga arbete, kunna vi nöja oss med de här små inkomster, som vi få på grund av försäkringen.

Jag skall nämna några siffror. Enligt det förslag, vi framställt, skulle en försäkrad i daghjälp få 1 kr. 25 öre i första klass, 1 krona 50 öre i andra klass, 2 kronor i tredje klass, 2 kronor 50 öre i fjärde klass, 3 kronor i femte klass och 3 kronor 25 öre i sjätte klass. Härtill komma vissa familjebidrag. Om en arbetare lyckats skaffa sig så stor familj, att han har hustru och fem barn, skulle han kunna få 5 kronor 15 öre. Jag tror att det finnes ett maximum, som ligger något över 6 kronor för dag. Säg mig, mina herrar, tro ni att svenska folket är sådant att, om man genomför försäkringen, människorna icke längre skulle komma att söka arbete, därför att de tycka att de leva så härligt på de där 3 kronorna om dagen från försäkringen? Tro herrarna verkligen det? Är det meningen att göra gällande någonting sådant? För mig skulle det vara obegripligt, om ni på allvar skulle tro att svenska folket är av den beskaffenheten.

Med avseende härå kan jag instämma med socialstyrelsen. Såvitt jag förstår, har socialstyrelsen sökt att göra en blygsam gensaga mot den föreställningen att försäkringen ur den synpunkten skulle medföra några ekonomiska vådor. Socialstyrelsen säger på tal om missbruken följande: »Styrelsen avstår därför från att söka ingå i ett närmare bedömande av denna fråga i annan mån, än att styrelsen vill fastslå, att för en försäkring de ekonomiska följderna av dylika missbruk, de må vara mindre eller större, väga mindre tungt än den demoraliserande inverkan, de synas ägnade att utöva på det försäkrade klientelet.»

Socialstyrelsen är alltså rädd om de arbetslösas moral, men den gör icke gällande att det kan ha någon större ekonomisk betydelse, och i varje fall tror jag att sådana farhågor icke egentligen äro mycket värda.

Nu återoppar man naturligtvis som vanligt utvecklingen i Tyskland och England. Man förklarar, att det icke lider något tvivel, att arbetslöshetsförsäkringen — det säga alla engelsmän — har bidragit — den har icke ensamt varit orsaken, det vill man icke längre göra gällande — till den ekonomiska förstörelsen i Tyskland och England. Ja, mina herrar, det är en gammal visa, vi känna den sedan många herrans år tillbaka! Kan emellertid herr von Sydow bestrida att under loppet av åtskilliga år, tre eller fyra år, innan själva

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

krisen kom, som drabbat alla länder, det fanns väldigt många arbetslösa i England? De ha där många industriarbetare, och arbetslöshetsprocenten var ungefär densamma som i Sverige. Det skilde ibland till Sveriges fördel på 1 procent och under vissa vintermånader till Englands fördel på ända till 3 procent: vår arbetslöshet var procentuellt sett större. Kan herr von Sydow bestrida det? Det står i Sociala meddelanden i många, många årgångar redogjort för allt detta. Jag förstår icke vad herrarna mena med att driva denna tes. En sak är att det återopats under krisen såsom en nödvändig historia för att sänka arbetslöshetsanslaget i England. Man måste skapa förtroende — som det hette — för sundheten i den engelska socialpolitiken i utlandet och särskilt i Amerika, men det lyckades man absolut icke i, trots att det användes i den politiska agitationen såsom ett slagord. Men om det kan ha haft någon verkligt saklig styrka vet man i själva verket ingenting om. Man kan tro vad man vill på den punkten, men man kan faktiskt icke åstadkomma något slags bevisning.

Jag kommer tyvärr icke ihåg huru stor bristen var i Förenta staternas senaste budget, men det rörde sig om enorma belopp och, såvitt jag erinrar mig, om mycket större belopp än bristen i den engelska budgeten. Vad beror det på? Herr von Sydow säger, att det blir en sådan förfärlig belastning, att det blir så dyrt under vissa omständigheter, men är det icke så, att den kan bero på en felaktig statshushållning också? Om Amerika — jag tror icke att jag minner mig på den punkten — har en faktiskt större brist i sin budget utan något slags arbetslöshetsförsäkring, och alltså överhuvud taget utan någon social försäkring alls, vad beror det då på under denna tid, därest man nämligen anser att det just är arbetslöshetsförsäkringen som förstört de engelska statsfinanserna? Men statsfinanserna kan man förstöra på många olika sätt, och amerikanerna tyckas vara lika skickliga som engelsmännen i den vägen, trots det att Amerika icke har någon arbetslöshetsförsäkring! Den franska budgeten uppvisar en betydande brist, och där har man visserligen en försäkring, som icke är så särdeles mycket värd.

Ja, vi ha krävt att man skall taga ställning till detta spörsmål, och jag måste för min del säga, att i själva verket borde inte ens kristillståndet ha något större inflytande på omdömet, huruvida en sådan försäkring skall genomföras eller ej. Ty det rör sig i själva verket inte om något annat än om en annan organisation av de inkomster man önskar få för att kunna, åtminstone i en viss utsträckning, lösa arbetslöshetshjälpens problem, och det förefaller mig som om det hädanefter skulle bli svårt att göra gällande, att denna utsträckning skulle vara alltför obetydlig för att man skulle anse det vara värt att genomföra denna försäkring, då den som sagt under ett sådant år som 1929 i alla fall skulle fullständigt hjälpt i 120,000 arbetslöshetsfall.

Nu klagar herr von Sydow på att vi förordat en obligatorisk försäkring. Ja, men det bör väl ändå i sanningens intresse framhållas, att vi ha hållit vägarna öppna på den punkten. Vi ha inte förklarat, att vi säga nej till ett annat system än den obligatoriska försäkringen. Men det är ju på det viset, att vår styrka tyvärr inte är tillräcklig för att vi ensamma skola kunna genomföra ett förslag av den arten. Nu ha vi år efter år knackat på de borgerliga partiernas dörr — den liknelsen kan man ju göra om en rad av motioner, där man framställer samma förslag. Vi ha hört ett och annat ord falla från enskilda ledamöter, t. ex. enskilda regeringsledamöter ur det frisinna partiet, att de inte äro principiellt avvisande, men vi få ändå aldrig något verkligt besked. Det är möjligt att man inte har tillräckligt intresse i sak för att ens bilda sig en uppfattning om vilkendera formen man vill ha, så att på det viset en gemensam utgångspunkt kunde skapas för ett arbete i detta avseende. Vad beträffar frågan om försäkringen skall vara frivillig eller obligatorisk, äro vi, som

sagt, villiga att diskutera bägge alternativen, även om vi — av skäl, som jag i detta sammanhang inte skall gå in på — föredraga den obligatoriska försäkringen, såsom mera rationell och ledande till det ur allmänna synpunkter bästa resultatet. Men, som sagt, om herrarna inte vilja acceptera denna form, så äro vi redo att ansluta oss till den andra linjen. Vad utredningar beträffar, har jag redan berört frågan om utredningen rörande arbetslöshetens orsaker. Jag kan inte förstå, att den har det ringaste med denna fråga att göra, inte en aning har den att göra med denna sak, om man nämligen ej inbillar sig, att kommittén kan avskaffa arbetslösheten genom det förslag, som skall komma. En sådan optimism torde väl ingen hysa, men även om det vore så, att det skulle kunna krävas någon ytterligare utredning på någon punkt, ha vi bett om ett förslag till nästa år. Man har ungefär ett helt år på sig, innan man behöver ha utarbetat ett förslag, och efter alla dessa år torde det väl ändå inte finnas mer att utreda, än att man med god vilja skall kunna hinna utarbeta en kungl. proposition under detta kommande år, så att 1933 års riksdag kan få taga ställning till den.

Ja, nu skall jag naturligtvis villigt erkänna, att jag egentligen inte alls gärna talar i kammaren om denna sak. Jag har funnit det ganska lönlöst. I dag har det verkligen förekommit ett försök till argumentation från herr von Sydows sida, det måste erkännas, men i regel har det inte ens varit det. Det är som att stöta mot en mur. Och vi ha naturligtvis ingenting annat att göra än att ännu en gång vädja till väljarna. Det kan ju hända, att herrarna alltjämt skola kunna inbilla dem, att en arbetslöshetsförsäkring är ett slags den ondes avföda — jag vill inte bestrida herrarnas förmåga och talanger att i den vägen kunna dupera folk — men vi skola i alla fall göra vårt bästa, även med hjälp av dessa nya material, som finnes, för att söka reda upp för människorna, att dessa svartmålningar äro obefogade och oberättigade, och vi hoppas, att väljarkåren skall visa sig mindre förstockad i fråga om ordnandet av en rationell arbetslöshetshjälp än de borgerliga partierna i Sveriges riksdag visat sig vara.

I herr Möllers yttrande instämde herr *förste vice talmannen* samt herrar *Sigfrid Hansson, Björnsson, Sandén, Oscar Ericson, Granath, Walles, Åström, Karl Johanson, Vennerström, Dalberg, Torsten Ström, Sjödahl, Johan Nilsson i Malmö, Larsén, Wilhelm Björck, Åkerman, Norman, Bärg, Branting, Wahlmark, Lindström* och *Sandegård*.

Herr Österström: Herr talman! Innan jag kommer in på själva sakfrågan, har jag tyvärr ett litet bidrag att ge till en rent personlig uppgörelse, som herr Forsslund i herr talmannens frånvaro provocerade fram. Jag får förutskicka, innan jag ger detta lilla bidrag till fäktningen, att under den snart trettiåriga, i ett eller annat avseende offentliga verksamhet, som jag har bakom mig, är det just ingenting jag mer avskytt än en sådan där från personlig debatt. Jag tror att ingen skall kunna beskylla mig för att egentligen ha givit några rika bidrag till en sådan debattaktik. Jag beklagar mig naturligtvis inte, när jag ändå räkar få något sådant riktat emot mig, för antagligen är det mitt temperament och mitt sätt att uppträda, som irriterar människor, och det får jag naturligtvis böja mig för.

Vad jag om den saken skulle vilja säga nu är bara det, att jag har haft det delvis blandade nöjet att se eller höra två omdömen offentliggjorda om mitt lilla inlägg i årets remissdebatt. Det ena var av en talare på min egen bänk, en socialdemokrat, herr Vennerström, som enligt kammararens protokoll förklarade, att mitt anförande var prägladt av skämtsamt kabaretyllyne. Det är inget att göra åt saken; det var i varje fall inte direkt ovänligt sagt. Det andra är

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

herr Forslunds omdöme i dag. Enligt honom var mitt remissdebattsanförande präglad av salvelsefull predikantton. Nog är jag tydligen en tämligen nyansrik herre. Vad jag framför allt nu skulle vilja tacka för med anledning av herr Forslunds anförande är dels den personliga älskvärdheten och dessutom för att det synes mig, herr talman, som om kammaren med viss tillfredsställelse skulle kunna konstatera, att det finns ett ställe i detta land, där man löst problemet om tråkigheten på landsbygden. I Spånga är det problemet löst. För om det är så, att vad som i Ålsten hemma hos herr Vennerström är skämtsamt kabaretlygne, i Spånga hemma hos herr Forslund är salvelsefull predikantton, då måste jag säga, att det är »uppåt» i Spånga, herr talman.

Sedan skulle jag vilja säga något också i själva sakfrågan. Det är ju så, att vid ett par föregående tillfällen, då denna fråga om arbetslöshetsförsäkring varit uppe i kammaren, så har jag på grund av ledamotskap i andra lagutskottet och kanske också av någon annan anledning funnit mig föranlåten att säga ett par ord om det här problemet. Jag vågade göra det i fjol, och jag ställde mig då på den ståndpunkten, att jag försäkrade, att jag var ytterst intresserad av att ett förslag till arbetslöshetsförsäkring kunde komma fram och att det förslaget skulle kunna finna sin lösning. I motiveringen för detta framhöll jag dels den ofantligt starka känsla av otrygghet, som stora grupper av arbetarklassen alldeles uppenbarligen leva under tack vare detta arbetslöshetsproblem, som behärskar deras tillvaro på fruktansvärt sätt. Jag framhöll vidare inkonsekvensen i den nuvarande arbetslöshetspolitiken. Jag talade om, att man här i riksdagen och från statsmakternas sida driver en teoretiskt oantastlig sådan politik med den påföljd, att denna teoretiskt oantastliga arbetslöshetspolitik ögonblickligen förde med sig, att kommunerna få bära ojämnt och mycket svårt tryckande bördor. Jag konstaterade till sist, att man måste söka en annan väg än den hittills beträdda för att komma fram till ett rimligt tillstånd i fråga om det allmännas insats på detta område. Även i årets remissdebatt fann jag anledning att beröra denna angelägenhet. Då beklagade jag, som herr Forslund erinrade om, att det inte varit möjligt att få fram förslag i ämnet till denna riksdag. Men jag gjorde ju inte bara detta, herr Forslund. Jag tillade också ett par ord om att jag fann det ganska naturligt, att det i närvarande situation inte var möjligt för Kungl. Maj:ts regering att lägga fram ett sådant förslag. Det talade herr Forslund inte om, men det är dock ett faktum, att jag sade det. Jag underströk i fortsättningen, att i en situation, till den grad präglad av ovisshet med hänsyn till de närmaste årens ekonomiska utveckling, präglad av allt detta, som gör, att vi inte ens för relativt kort sikt framåt kunna bedöma, vad vi ha att räkna med av ekonomiska möjligheter och förhållanden, som den nuvarande, var det från min utgångspunkt inte begärligt, att ett sådant förslag skulle läggas fram. Detta ger herr Forslund anledning att säga, att jag inte menar något med vad jag pratar om angelägenheten att få frågan löst. Jag vet nu inte vad herr Forslund har för uppfattning om ordens valör, och jag skall inte protestera mot det sätt, på vilket han bedömer vad jag nu säger i en eller annan fråga. Jag förutsätter alltså, att det beror på mig själv, att han kan tillåta sig detta. Men jag måste ännu en gång betona, att vilken uppfattning herr Forslund än har om den saken, så nödgas jag alltså säga, att jag står kvar på den ståndpunkten, att vi måste komma fram till en annan ordning på detta område, att dessa människor, som kämpa därute, äro föremål för mitt medlidande. Mina rättvisesynpunkter kunna icke förlika sig med liknöjdhet, mitt rättfärdighetsmedvetande lika litet. Är detta nu också salvelsefull predikantton, så kan jag inte göra något åt den saken, men på det sättet känner jag det, herr Forslund! Men det behöver väl inte nödvändigtvis betyda, att jag är pliktig att utan vidare följa en annan grupp, som resonerar på samma sätt och menar detsamma som jag. Jag

är väl inte sämre människa än att jag kan förbehålla mig prövningsrätt, hur man skall komma fram till detta tillstånd, som vi båda betrakta som det bättre och önskvärda i detta fall. Är det alldeles nödvändigt, att jag skall vara en moraliskt mindre tillförlitlig människa, därför att jag inte kan dela herr Forslunds och socialdemokraternas uppfattning om tidpunkten och möjligheterna att nå fram till detta önskvärda förhållande i en viss situation, som vi principiellt i övrigt äro ense om att det bör ersätta den nuvarande ordningen eller, om herr Forslund hellre vill, *oordningen* på detta område? Jag kvarstår alltså på denna principiella uppfattnings grund, som jag hävdad, som jag nu hävdar och allt framgent så långt i dag kan bedömas kommer att hävda, även om man skulle bestrida min rätt att göra det.

Nu måste jag ju säga det, att allt detta om situationens oklarhet och de svåra förhållanden, som vi råkat i och som enligt min mening göra, att det för närvarande är ytterligt svårt att nå fram till en praktisk lösning av detta spörsmål, allt detta skulle naturligtvis fått vika och varit oväsentligt i jämförelse med själva saken och det mål man vill vinna, om det vore så, att en arbetslöshetsförsäkring vore den enda värdiga hjälpformen, om försäkringen vore den enda möjligheten att på ett tillfredsställande sätt vinna det som ändå är det väsentliga, nämligen hjälp åt nödlidande människor. Men jag vill anknyta till ett yttrande, som socialministern fällde i remissdebatten eller möjligen vid ett senare tillfälle i kammaren, ty jag delar den uppfattning, som han gav uttryck åt, och jag tror, att alla måste göra det. Det är inte så, att arbetslöshetsförsäkring är den enda värdiga hjälpformen. Det är inte heller sant, att försäkringen är den enda effektiva formen. Det är en form, som herr Forslund och jag kunna vara ense om att den enligt vår mening är den bättre, men det beror inte därpå, att man ej på andra vägar skulle kunna nå lika effektivt resultat. I väsentliga avseenden är det en penningfråga, hur stor hjälpen är och hur effektiv den är, men det är inte nödvändigtvis en fråga om arbetslöshetsförsäkring eller inte att hjälpen blir tillräcklig. Det är dock klart, att dessa betänkligheter, som jag talat om, också skulle fått vika, om det varit så, att arbetslöshetsförsäkring vore den enda möjligheten att i ett *typiskt krisläge* sätta in en effektiv hjälp. Nu säger herr Möller i sitt anförande, att det vill han till intet pris påstå, men hela hans argumentation var dock lagd på det sättet, att man fick starkt intryck av att han tillmätte denna arbetslöshetsförsäkring som hjälpform en utomordentligt stor betydelse i ett typiskt krisläge. Det måste jag dock säga, att arbetslöshetsförsäkringen kan vara en utmärkt form under normala förhållanden — det tror jag att jag är på det klara med att den är — men jag instämmer till alla delar med herr von Sydow, när han säger, att en sådan arbetslöshetsförsäkring, *såsom försäkring*, i ett *typiskt krisläge* enligt erfarenheten är dömd att brista samman. Ingen kan bestrida den omständigheten, mina herrar, att det finns inte ett land i världen, även om det har arbetslöshetsförsäkring införd i en eller annan form, där man ej i parlamentet för precis samma debatt som föres här i dag, när denna fråga om arbetslöshetshjälp är uppe. I vartenda av dessa länder tvingas man att sysselsätta sig med frågan om *fyllnadsanslag*. Det visar naturligtvis, att herr von Sydow har rätt, när han säger, att i fall av onormal pressning genom ökad arbetslöshet, genom ekonomisk kris och all den nöd, som vållas av denna arbetslöshet, så spränges ramen för *försäkringsverksamheten*, och där är den dess värre dömd att brista samman. Det kan man inte komma ifrån.

Ja, säger då herr Möller, men det är ju klart, att det måste gå den vägen i händelse av katastrof. Då är det inte rimligt att tänka sig, att en sådan försäkring tekniskt skall hålla. Antag, säger herr Möller som ett exempel, att här bryter ut en farsot. Inte håller en sjukförsäkring inför den påfrestningen! Nej, det är alldeles riktigt. Men jag skulle i det sammanhanget vilja rikta

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

en fråga till herr Möller. Låt oss antaga, att vi underlåtit att för några år sedan lösa vår sjukförsäkringsfråga, att vi med andra ord vore utan sjukförsäkringen, som vi kämpat för i många år precis som vi nu kämpa om formen för samhällets insats i den föreliggande frågan. Så utbryter en farsot, medan vi debattera denna fråga om sjukförsäkring. Menar då herr Möller, att det är möjligt att tänka sig, att den svenska riksdagen skulle lösa denna fråga om sjukförsäkringen, medan farsoten rasar och hotar att lägga något 100,000-tal människor på sjukbädden i årtal? Det är ju precis en motsvarighet till vad det för närvarande är fråga om. Nu rasar en farsot på det här området, där en hjälpkaktion är nödvändig, och då begära socialdemokraterna, att man trots detta förhållande, trots farsoten, trots all ekonomisk ovisshet, skall lösa den här frågan enligt försäkringsformen. Jag kan inte tänka mig att man med det exempel, som herr Möller använde, kan komma så särdeles långt fram i detta hänseende eller slå något hål i den mur, som han såg växa upp framför arbetarpartiet i den här frågan. Jag tycker, att hans exempel är utmärkt, men inte till fördel för hans egen argumentation just nu.

Nu behöver jag väl inte här ytterligare en gång säga, att detta är ej ett inlägg mot arbetslöshetsförsäkringen i princip. För att inte bli missförstådd måste jag än en gång säga, att jag tror, att för normala förhållanden är den vägen trots allt att föredraga framför arbetslöshetshjälp i den form, som i vissa detaljer nu gives i vårt land. Det är så med arbetslöshetsförsäkringen, sade herr von Sydow, att den inte är en försäkring i vanlig form. Nej, det är den absolut inte, det har herr von Sydow rätt i. Det är ju så, att om man tar en vanlig försäkring, så går man in på vissa villkor, tar vissa risker och ikläder sig vissa förpliktelser, och man får finna sig i den möjlighet till utdelning eller förmåner, som de åtagna förpliktelserna ge en. Ja, jag får nöja mig med den del, som matematiskt tillfaller mig med vissa kalkyler som grund. Men så förhåller det sig ju inte i detta fall, det måste man erkänna. När försäkringens ram eller grundval brister, så kvarstår i alla fall någonting, som jag hoppas skall hålla även i den starkaste påfrestning, och det är samhällets *solidaritesskyldighet* eller samhällets solidariserande med de nödlidande och kämpande människorna.

Jag måste nu säga ett annat ord, som riktar sig till herr Trygger. Jag erinrar mig, att han vid en debatt här i kammaren, om en detalj, yttrade — det gällde ett anslag på en halv miljon till en viss form av arbetslöshetshjälp — att samhället har dock ingen *juridisk* skyldighet att hjälpa de arbetslösa. Nej, det är naturligtvis riktigt, men jag måste tillägga, att detta konstaterande väl dock har övervägande eller uteslutande teoretiskt intresse. Det är väl så, att de facto finnes det ingen möjlighet för oss och väl heller ingen önskan att söka komma ifrån, att här måste vi solidariserar oss med de nödlidande människorna, inte enbart av barmhärtighetsskäl, utan naturligtvis även av rent egoistiska skäl för oss, som ha det bättre. I motsatt fall, om man skulle hålla på detta till yttersta konsekvens, att samhället inte har någon juridisk skyldighet att hjälpa dessa arbetslöshetens offer, så rödgades man finna sig i, att samhället utlämnas till valplats för en strid på liv och död mellan förtvivalde människor och människor, som sökte bevara vad de hade, och i ett sådant tillstånd, om samhället förvandlades till ett kampläger, ett krigsläger, där all kultur förtvinade, fruktar jag, att det inte ens skulle bli utrymme för våra diskussioner i en sådan här kammare. Jag vill ha sagt detta: även om det är sant, att det inte finnes en sådan juridisk förpliktelse för samhället att hjälpa, så finnes det likväl en *faktisk* sådan, inte bara av barmhärtighetsskäl, utan av klokhetsskäl och rättviseskäl. Det är så, som en föregående talare sade, att när det gäller det gemensamma samhället, bör man ta hänsyn till solidaritetsplikten, och för övrigt bör det vara oss en glädje att göra det så långt vi kunna.

Men för att återgå till saken, arbetslöshetsförsäkringen, så blir den alltid en försäkring endast i relativ mening. Det avgörande är styrkan i samhällets solidaritetskänsla och styrkan i medborgarnas inbördes solidariserande vilja. Sedan kan man diskutera detta, vilken form denna solidaritet skall ta. Där kunna herr Forslund och jag, där kunna en del borgerliga »sympatisörer» — för att använda ett modernt uttryck — med socialdemokraterna ha en gemensam uppfattning om, att arbetslöshetsförsäkringens form är den lämpligaste och riktigaste. Det finns andra människor, som kunna ha den meningen, att en annan hjälpform är bättre, lämpligare, effektivare och mindre farlig. Men det skola vi erkänna, att skillnaden i åsikter om *vågarna* därvidlag säger inte det ringaste om styrkan i den sociala ansvarskänsla, som vederbörande riktningars målsmän och förespråkare ha. Att rannsaka hjärtan och njurar därvidlag undandrar sig faktiskt både herr Forslunds och min förmåga.

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! Man brukar ju säga, att en fråga faller framåt, men beträffande frågan om en arbetslöshetsförsäkring i vårt land får man väl säga, att den närmast efter 1914 har fallit bakåt och inte framåt.

Det förhåller sig ju nämligen på det sättet, att arbetslöshetsproblemet var aktuellt i vårt land såväl som i alla länder under hela 1800-talet, ehuru väl man här hemma från de maktägandes sida envist fasthöll vid, att alla, som drabbats av arbetslöshet, inte »ville» arbeta.

Det har sagts här i dag, att den s. k. arbetslöshetsutredningen avgivit ett betänkande om arbetslösheten, dess orsaker, karaktär och verkningar, och jag skulle verkligen vilja rekommendera kammarens samtliga ledamöter att taga del av innehållet i detta betänkande, därför att det är av utomordentligt intresse för det spörsmål, som nu principiellt föreligger till behandling. I detta utlåtande få vi veta, att här i landet gick man under nästan ett helt århundrade i den tron, att man skulle kunna genom våldsåtgärder avskaffa arbetslösheten, och det är betecknande, att man inte kallade företeelsen arbetslöshet, utan att man talade om fattigvård och att det hela tiden var fattigvårdssynpunkter, som voro avgörande. Man hade lagbestämmelser om s. k. »förpassning»; så snart hjälpbehövande personer voro utanför sin hemort, skickades de hem till sin hemortskommun för att där skaffa sig arbete, såsom man uttryckte sig. Dessa bestämmelser gällde ända till 1885, då vi fingo vår nya, ännu gällande lösdriivarstadga. Då hade man i varje fall kommit underfund med, att förpassningsinstitutet inte längre var lämpligt för lösandet av detta problem.

Det kan ha sitt intresse att se, att själva ordet arbetslöshet i den mening, vi nu fatta det, förekommer i riksdagens protokoll och dess register först 1908, då Wawrinsky väckte en motion i ämnet. Tidigare var detta problem alltid kombinerat med fattigvårdsfrågor.

Beträffande de yttranden, som förekommit här från olika håll angående den nuvarande hjälpverksamheten i vårt land och om förslaget till en försäkring, vill jag säga, att man kan inte utan vidare göra några jämförelser härvidlag, därför att dessa båda förfaringssätt äro fotade på helt olika principiella grunder. Under det att vid den nuvarande hjälpverksamheten det ju alltid förutsattes, för att statsmedel skola kunna utgå, att en kommun tar initiativet, grundar en arbetslöshetsförsäkring en individuell rätt för var och en att, då arbetslöshet inträder, erhålla hjälp.

Det finns verkligen för närvarande och har under de sista månaderna av

Ang.
arbetslöshets-
försäkring
(Forts.)

den nu förekommande arbetslöshetsperioden funnits fall av ganska upprörande karaktär, i det att de arbetslösa förgäves gjort framställningar till både den ena myndigheten och den andra för att erhålla hjälp med bidrag av statsmedel. Men det går icke att få en sådan hjälp, därför att kommunens beslutande organ vägra att taga någon som helst befattning med de arbetslösa. Så t. ex. ringde man till mig för en tid sedan från en arbetsförmedlingsanstalt i södra Sverige och sade, att här ha vi en mängd arbetslösa från den och den kommunen, och vi undra, om de inte skulle kunna komma in vid statens reservarbeten. Men vederbörande kommunala myndighet vägrade att göra framställning härom, och jag måste svara, att under sådana omständigheter fanns det ingen möjlighet att hjälpa dessa arbetslösa.

Häromdagen fick jag i avskrift en skrivelse från landshövdingen i ett av våra södra län, som förstärkt landsfiskalen i ett visst distrikt att göra en undersökning i en viss kommun samt uppmana kommunens vederbörande myndigheter att vidtaga de åtgärder, som påfordrades, för att de arbetslösa inom kommunen skulle erhålla behövlig hjälp.

Med vårt nuvarande system kunna alltså de kommunala myndigheterna helt och hållet bromsa upp hela hjälpverksamheten, så att statsmedel inte alls kunna utgå. Vid en arbetslöshetsförsäkring föreligga ju för den enskilde möjligheter att göra sin rätt gällande i en helt annan utsträckning, och det blir inte såsom nu beroende på kommunala myndigheter om hjälpen skall utgå eller icke.

Beträffande det arbetslöshetsutredningsarbete, som för närvarande pågår, vill jag säga, att jag i egenskap av ledamot av 1926 års arbetslöshets-sakkunniga var i tillfälle att deltaga i de överläggningar, som föregingo framställningen från sistnämnda kommitté om arbetslöshetsutredningens tillsättande. Jag var för min del ytterst skeptisk mot de utredningar som denna kommitté skulle syssla med, därför att jag hade redan då sysselsatt mig så mycket med arbetslöshetsproblemet, att jag var på det klara med, att någon möjlighet att avskaffa arbetslöshetens orsaker i en industrialiserad värld och i ett industrialiserat land som vårt förelåg inte. Däremot hade jag ganska klart för mig, att denna kommitté skulle kunna användas såsom ett förhållningsmotiv, och vi ha ju fått se, hur man i ganska avsevärd omfattning kunnat använda denna kommittés existens till förevändning att förhålla själva frågans avgörande.

Nu säger emellertid socialministern i årets statsverksproposition, att han för sin del finner, att utredningen har fortskridit så långt, att den omständigheten, att kommittén fortfarande skall sysselsätta sig med att finna på bote-medel mot arbetslösheten själv, behövde inte utgöra någon anledning till att inte taga upp arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Men vi ha hört andra lagutskottets vice ordförande här i dag förklara, att det är det allra viktigaste, som är kvar; man skall ju avskaffa arbetslösheten själv genom att ange botemedlen mot densamma, och då skola vi väl inte besluta åtgärder, som kanske kunna förhindra, att detta mål, arbetslöshetens avskaffande, kommer att uppnås.

Det förhåller sig nu på det sättet, att redan vid 1928 års riksdag, tror jag det var, togo vi i andra kammaren, som jag då tillhörde, upp en debatt med den då sittande regeringen med borgmästare Pettersson i Södertälje som socialminister och bådo att få veta, om det var meningen, att regeringen skulle använda den nyss omnämnda kommitténs existens som förevändning att inte taga upp denna försäkringsfråga. Det försäkrades mycket kraftigt från hans sida i olika sammanhang, att det fanns intet samband mellan denna kommitté och frågan om en arbetslöshetsförsäkring. Sedan dess ha vi ju fått höra vartenda år, hurusom kommittén just fyllt denna förhållningsuppgift, och det få vi väl antagligen höra allt framgent, och det anses väl också, i varje fall ur borgerlig synpunkt, vara en positiv uppgift med denna kommitté.

Vi ha ju emellertid i vårt land redan nu en frivillig arbetslöshetsförsäkring, som är av aktningvärd omfattning, ehuru den naturligtvis inte kan med enbart de av medlemmarna själva inbetalade avgifterna ordna hithörande förhållanden på ett tillfredsställande sätt. Jag vill erinra om, att från vårt lands 24 arbetslöshetskassor, vilka för närvarande räkna cirka 300,000 medlemmar och som befunnit sig i en ständig utveckling särskilt efter sekelskiftet, har man dock med användande av medlemmarnas egna avgifter efter 1910 utbetalat cirka 35 miljoner kronor i arbetslöshetsunderstöd till medlemmarna. Jag tror, att man utan överdrift kan göra gällande, att utgivandet av detta stora kapitalbelopp har medfört en verklig avlastning för samhället, därför att det allmänna hade säkert blivit mycket mera betungat, om inte just denna frivilliga hjälpverksamhet från dessa arbetslöshetskassors sida hade utövats. Vad som nu begäres är ju närmast, att man skall vidtaga anordningar, vilka liksom vid den frivilliga sjukkaserverksamheten stödjade dessa strävanden och möjliggöra ett fortsatt utövande av denna hjälp till självhjälp. Men det är på denna punkt alla möjliga skäl resas mot framställda önskemål i detta avseende.

Det var dock så, att ända till 1914 var den samlade vänstern i vårt land enig om, att en arbetslöshetsförsäkring borde genomföras såsom ett led i de sociala försäkringssträvandena, och efter valen till andra kammaren 1911 tillkallade Staaff en speciell expert, som skulle sysselsätta sig med detta problem. Vi veta ju också, att det uppfördes i 1914 års statsverksproposition vid den s. k. A-riksdagen för första gången i vårt land ett belopp av 300.000 kronor, som angavs skola användas till arbetslöshetens bekämpande. Det kom emellertid aldrig under någon behandling i kamrarna. Det kom ju, som vi veta, att blåsa nya vindar, och redan 1915 tillsattes socialförsäkringskommittén, som för första gången behandlade detta problem. Den kommittén räknade ju bland andra såsom medlemmar andra lagutskottets nuvarande ärade vice ordförande och likaså statsutskottets nuvarande ordförande ävensom undertecknad, och vi ha alltså haft tillfälle att på ett tidigt stadium brottas med dessa problem. Men vid denna tidpunkt var det endast högerns representanter, som principiellt gingo emot själva tanken på en arbetslöshetsförsäkring, under det att de liberala och de folkfrisinnaade representanterna inom kommittén anslöto sig till det avlämnade förslaget, som i korthet gick ut på inrättandet av en dylik försäkring med bidrag av det allmänna till frivilliga kassor, alltså enligt Gentsystemet. Man gick här fram allenast på den linjen, att man skulle vänta litet, tidpunkten var inte heller då lämplig, den skulle komma längre fram. Men den har, som vi ju sett, ännu inte ansetts lämplig; den har ännu inte kommit.

Beträffande de frivilliga kassorna i vårt land är det ju faktiskt så, att man då och då får höra från borgerligt håll, att dessa kassor äro alldeles utmärkta, ty de övertaga samhällets hjälpskyldighet. Men det är det felet med detta system, att inte alla fack skaffat sig sådana kassor; om så hade skett, skulle avlastningen av samhällets kostnader i detta fall ha blivit ännu starkare. Man vill nu inte hjälpa och stödja dessa strävanden, som redan i så stor omfattning kommit till uttryck på detta område.

Vad angår själva frågan, om en försäkring som denna skall göras obligatorisk eller frivillig, är det ju, som herr Möller här framhållit, på det sättet, att vi ha från vårt håll inte läst oss fast vid någon absolut ståndpunkt i denna fråga. För min egen del har jag ju såsom medlem av 1926 års arbetslöshets-sakkunniga intagit den ståndpunkten, att en frivillig försäkring vore att förordna, närmast med hänsyn till organisatoriska förhållanden men även därtill, att man då när som helst kan övergå till obligatorisk försäkring, därest förhållandena och erfarenheterna så skulle påkalla. Det finnes ingenting, som har givit mig anledning att frångå denna min ståndpunkt, och jag tror också, att då tidpunkten är inne — och den måste förr eller senare komma även i

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

vårt land, om inte förr, så när vi ha lyckats, såsom herr Möller sade, övertyga urväljarna om, att något måste göras på detta område — blir det just denna frivilliga linje, som man får lov att börja med.

Beträffande sedan de av herr Österström framförda synpunkterna skulle jag vilja säga, att jag för min del är övertygad om, att herr Österström menar allvar, då han säger, att man inte kan fortsätta längre att bara teoretiskt tala om dessa ting, utan att man måste övergå från ord till handling. Detta är också mycket naturligt, då ju herr Österström representerar Västernorrlands län, som i detta ögonblick är ett av de län i vårt land, som äro allra hårdast drabbade av arbetslösheten. Det rapporteras i varje fall den högsta siffran härifrån, cirka 12,000 arbetslösa personer, och jag tror, att det har varit för herr Österström en åskådningsundervisning, som är av den beskaffenheten, att han inte kan se bort från de rådande förhållandena. Det är märkligt, att denna åskådningsundervisning inte har varit till nytta för flera representanter från andra delar av vårt land, men det är möjligt, att den kommer att göra sig gällande så småningom.

Jag tror, att inte ens de motiv, som Kungl. Maj:t har anfört i statsverkspropositionen, att det är den rådande depressionen, som lägger hinder i vägen för att nu övergå från ord till handling i denna sak, strängt taget äro riktiga, ty införandet av en arbetslöshetsförsäkring kräver så pass omfattande organisatoriska åtgärder och kanske en viss på vunna erfarenheter grundad överarbetning av föreliggande förslag, att man endast vunnit tid, om man redan nu angripit problemet. Den depressionstid, vi nu äro inne i, skall väl nämligen inte räcka alltför många år. Det blir ju på det sättet, att sedan man har bestämt sig för att göra någonting i en fråga, kommer det alltid att taga åtskillig tid, innan de uppställda önskemålen kunna realiseras. Ur den synpunkten vore det trots depressionen bättre, om man så snart som möjligt skrede till handling på detta område. Våra grannländer Norge och Danmark voro färdiga redan 1906 resp. 1907, och det finns ju snart i hela Europa inte något land, som inte har genomfört anordningar, principiellt överstämmande med dem, för vilka vi nu här göra oss till målsmän. Redan nio år efter det stora världskrigets slut var Tyskland färdigt att införa en obligatorisk försäkring, som från början omfattade 17 miljoner lönearbetare. Och när 1926 års arbetslöshetsakkunniga skickade en speciell delegation till England för att på ort och ställe undersöka, hur den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen där verkade, förklarades enstämmt från alla håll, även från de engelska arbetsgivarna och deras representanter, att arbetslöshetsförsäkringen ville man inte ha bort; man ville endast genomföra vissa reformer i olika avseenden inom densamma. Det är heller inte något land, som har gjort försök att avskaffa den, sedan den en gång blivit införd.

Beträffande förhållandena här hemma är det på det sättet, att vi naturligtvis under de år, som gått, gjort vissa erfarenheter, som alltid komma oss till gagn den dag, då vi här skola genomföra en arbetslöshetsförsäkring. Men det beklagliga eller farliga för denna fråga är kanske ändå den förhållningspolitik, som de borgerliga partierna år efter år här bedriva, ty den kommer enligt mitt sätt att se att försvåra genomförandet av en förnuftig lösning. Det kan ju tänkas, att om man fortsätter med detta länge, kommer det, när dammluckorna en gång sprängas, ned saker och ting, som inte äro lämpliga och nyttiga för de anordningar, som skola träffas på detta område. Men man synes på borgerligt håll resonera på det sättet, att med varje år, som man kan förhindra en arbetslöshetsförsäkring, har man alltid gjort en god gärning, och det vill tydligen ännu mycket arbete till för att genombryta det motstånd, som här finnes.

Vad herr Österström framförde gentemot herr Trygger, kan jag helt och hållet ansluta mig till. Detta, att det inte finnes någon juridisk rätt till arbets-

löshetsunderstöd, saknar ju varje spår av värde, när förhållandena för närvarande äro sådana, att, såsom det förekommit i de norrländska länen, de arbetslösa i tillräckligt antal marschera upp till kommunalstämmorna och där tilltvinga sig tillträde och i vissa fall tvinga vederbörande att bevilja de medel, som behövas för de arbetslösas underhåll. Om det finnes juridisk rätt eller inte, det har förfärligt liten betydelse i en sådan situation, där man nog får sätta klokhetssynpunkterna framför de juridiska finesserna. Hela frågan är ju för övrigt av den beskaffenhet, att det är ur samhällets synpunkt i högsta grad önskvärt, att man så snart som möjligt kan komma till ett positivt resultat på detta område. Jag är övertygad om, att vi skola komma fram till ett sådant, även om motståndet tills vidare lyckas förhindra, att så sker.

Jag har sysslat med detta problem i så pass många år och studerat det på ort och ställe i andra länder, att jag vet, att de farhågor, som utmålas beträffande arbetslöshetsförsäkringen, äro överdrivna, om en sådan försäkring lägges på en sund och klok basis. Man gör gällande, att försäkringen inte kan lösa alla problem, som uppstå särskilt vid en omfattande arbetslöshet under depressionstider, men man måste ju alltid kombinera försäkringen med en till tiden obegränsad arbetslinje, så att man tar hand om de s. k. utförsäkrade och ser till, att inte samma svårigheter uppstå som i England och Tyskland. Där har man inte en sådan arbetslinje, utan där falla de människor, som tagit ut sitt understöd av försäkringen, fattigvården i en eller annan form till last. Vi ha i vårt land alldeles speciella möjligheter att ordna dessa förhållanden på ett helt annat sätt, och det hade enligt mitt sätt att se varit i högsta grad önskvärt, att vi under den depression, som råder, hade haft en försäkring av den karaktär, som jag här har skisserat. Då skulle förvisso svårigheterna både för kommuner och enskilda inte varit så stora, som de nu många gånger äro.

Det kan ju ha sitt intresse att nämna några siffror från en av vårt lands enskilda arbetslöshetskassors verksamhet, som arbetar enbart med av medlemmarna själva inbetalade avgifter. Jag syftar på metallindustriarbetarförbundets arbetslöshetskassa. Vi ha i vårt land för dagen cirka 20,000 personer, som uppbära understöd med bidrag av statsmedel genom de kommunala arbetslöshetskommittéerna i cirka 110 kommuner. Men detta fackförbunds arbetslöshetskassa, som räknar 100,000 medlemmar, betalar för närvarande ut understöd till precis lika många, som hela det svenska samhället, t. o. m. till ännu flera, nämligen cirka 23,000 personer. Detta gör ett belopp av en halv miljon kronor i månaden.

Det är bedröfligt helt enkelt, att man skall måla sådana svårigheter på väggen och framställa saken så, att samhället icke skulle efter de linjer, som här äro antydda, kunna åstadkomma en förnuftig form för sin hjälpverksamhet. Alla äro naturligtvis ense om, att missbruk och svårigheter av det slag, som man kan finna i andra länder, skall man försöka undvika.

Herr talman! Då det enda sättet att här markera sin ställning till den principfråga som behandlas är att ansluta sig till reservationen, som ju närmast förordar en obligatorisk försäkring, ber jag att få hemställa om bifall till den av herr Norman m. fl. vid andra lagutskottets utlåtande nr 9 fogade reservationen.

Herr Forslund: Herr talman! Jag ber att till herr Österström få säga, att det har icke varit min avsikt att säga några elaka ord till honom, utan det har endast varit min avsikt att skildra händelseförloppet i det, som sker och som synes ske. Jag har velat taga fasta på vad herr Österström yttrat, men då jag påstått, att han uttalat sig i en viss ton, behöver detta inte vara en felbedömning, ty det är ju så, herr Österström, att det finns exempel på andra predikanter i vår kristenhet, som blivit lika olika bedömda som herr

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Österström nu av herr Vennerström och mig. För övrigt är det ingenting för herr Österström att tillskriva sig, hur vi löst det eller det problemet i Ålsten eller Spånga, ty han har ju visat sig lika negativ, när det gällt sådana saker.

Jag vill säga, att då herr Österström talar på det kraftiga sätt, som han gör, bör han inte taga illa upp, om man försöker att taga honom på allvar, särskilt som han är representant för det parti, vilket har avgörandet i sin hand nu som tidigare, avgörandet nämligen, om man skall ansluta sig till den tankegång, som finns i socialministerns uttalande, d. v. s. att godkänna själva principen, att en försäkring bör komma till stånd. Detta innebär inte utskottets utlåtande, utan det är skrivet så, att det dels inrymmer den välvilja till de arbetslösa, som herr Österström talade om, och dels täcker även den ståndpunkt, som vår tjänsteförriktande ordförande i lagutskottet intar, nämligen att en arbetslöshetsförsäkring såsom sådan knappast är lämplig.

Arbetslösheten är ju nu det stora och svåra problem, som inte bara vårt land utan världen i dess helhet har att brottas med, och när man här inte begär mer än man gör i den socialdemokratiska reservationen, nämligen att man manar regeringen att komma fram med ett förslag, så hade man väntat att få anslutning från de representanter, som eljest tala så ömt om de arbetslösa. Jag kan inte förstå annat, än att detta skulle varit ett stöd för den sittande regeringen och framför allt för chefen för socialdepartementet, som principiellt anslutit sig till tanken på försäkringsverksamhetens realiserande. Detta har däremot inte herr Österström gjort, vilket jag anser vara en underlåtenhet inte bara mot dem, som behöva en försäkring, nämligen de arbetslösa, utan även mot statsrådet, som uttalat sig för realiserande av denna fråga genom försäkringsformens införande.

Herr Österström gör nu gällande, att försäkringen inte är den enda formen för hjälp åt de arbetslösa, utan att det kan finnas andra också. Ja, därom ha vi ju alla från socialdemokratiskt håll vittnat, och det är ingenting för arbetarna främmande, att man kan tillämpa olika hjälpformer. Vi ha ju vid årets riksdag erbjudit herr Österström och hans meningsfränder att vara med om en annan disposition av de medel, som användas på ett område, som vi tycka vara mindre lämpligt, nämligen det militära. Men det är ju så tråkigt, att herr Österström befinner sig bland dem, som motsätta sig även denna framkomstinje, som vi anse skulle erbjuda hjälp åt de arbetslösa. När man märker detta, finns det enligt min mening ingen anledning att ta tillbaka något av vad jag yttrat rörande denne talares uttalanden.

Då statsrådet här är närvarande, skulle jag vilja hemställa, att det måtte tagas under övervägande, huruvida det ändå inte skulle kunna finnas en framkomlig väg ur de nu rådande svårigheterna. Nu får den organiserade arbetaren bisträcka i denna hjälpverksamhet med belopp av den storlek, som jag nämnde i mitt förra anförande, utan att han får den minsta hjälp till denna understödsverksamhet. Skulle man inte kunna uppta detta problem till prövning, även om riksdagen nu kommer att fatta det beslut, som här synes komma att ske?

Det är inte rimligt, att samtidigt som man gång efter annan, inte minst med det nuvarande regeringspartiets hjälp, stöder de hjälpbehövande inom andra grupper, man fullständigt ser bort ifrån, att fackförbunden till arbetslösa medlemmar utbetala belopp, som flera gånger överstiga de belopp, som kontant utges av statens egna organ. Det borde, mena vi, ligga i herrarnas intresse lika väl som i vårt att komma in på en linje, där ett understöd från statens sida skulle kunna utgå även i nyssnämnda fall. Det är ju helt naturligt, att de understöds-kassor som äro bildade inom fackförbunden, inte heller äro avsedda för den onormala arbetslöshet, som nu är rådande, och det måste läggas extra bördor på medlemmarna för att de skola kunna fullgöra

vad stadgarna för dessa kassor föreskriva. Detta bära de, därför att de ha känsla för sina medmänniskor, men de få inte det minsta stöd, inte ens från dem, som under remissdebatten talade så ömt om nödvändigheten av hjälp till de arbetslösa. Herr Österström får ursäkta, om man blir litet beklämd över, att det i vår politik kan förfaras på det sättet.

Man talar om, att systemet skulle trasas sönder av den ekonomiska kris, vari vi befinna oss, och man talar om riskerna av att ikläda oss nya utgifter till dem vi redan ha. Men det är ju, som herr Möller anförde och som jag påpekade i mitt förra anförande, endast fördelningsprincipen, som är ny. Vi komma ju inte ifrån att hjälpa varandra, det är endast det, att hjälpen för närvarande uttages på ett oriktigt sätt. Vi äro helt naturligt tacksamma för alla hjälpåtgärder, som vidtagas i syfte att bereda människor arbetstillfällena, men även dessa möjligheter äro begränsade, och när vi nu ha en så utpräglad understödsverksamhet ordnad på frivillighetens väg, så bör den väl åtminstone få *något* understöd. Ånskönt jag själv är anhängare av den obligatoriska försäkringen, så anser jag det inte försvarligt, att staten underlåter att räkka en hjälpande hand åt den självhjälpsverksamhet, som finns inom fackorganisationerna.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Då jag åhörde herr Österströms anförande, fick jag ett mycket starkt intryck av, att han fann särskilt nöje i att slå in öppna dörrar. Det var särskilt ett par uttalanden, som ger mig anledning till en sådan karakteristik.

Herr Österström gjorde sålunda gällande, att det från vårt håll skulle ha påståtts, att försäkringsformen är den enda värdiga hjälpform, då det gäller arbetslöshetens bekämpande. Såvitt jag vet, har det inte gjorts något sådant påstående. Vi socialdemokrater anse, och detta med full rätt, att arbetslöshetsförsäkringen är en mycket god hjälpform, och en hjälpform, som kanske också är värdigare än flertalet andra. Men vi ha naturligtvis klart för oss, att särskilt under mera onormala perioder av arbetslöshet måste utom arbetslöshetsförsäkringen även andra hjälpformer anlitas.

Herr Österström sade vidare, att en arbetslöshetsförsäkring kunde vara utmärkt under normala förhållanden, och antydde därmed, att vi med vår motion önskat få en lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan särskilt med tanke på nu rådande onormala förhållanden. Så är ingalunda fallet, utan det är självklart, att vi avsett en arbetslöshetsförsäkring för mera normala förhållanden än de nu rådande. Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att fråga, varför inte herr Österström och hans partivänner voro villiga att medverka till denna reforms genomförande, då vi hade något så när normala förhållanden i fråga om arbetslösheten. Det har ingalunda saknats inviter i detta avseende, men de ha avvisats med motiveringen att med hänsyn till det relativt gynnsamma läget på arbetsmarknaden vore en arbetslöshetsförsäkring icke av behovet påkallad. Jag vill inte påstå, att just herr Österström anförde detta skäl för avslag, men det har använts av andra, som befunnit sig på samma linje som han. Och nu är det heller inte lämpligt, eftersom det råder exceptionellt onormala förhållanden!

Jag tror, att även om riksdagen i dag skulle besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anledning av den socialdemokratiska motionen, så kommer ändå den reform, som det är frågan om, inte att genomföras under onormala förhållanden. Det kommer naturligtvis att ta så lång tid, innan försäkringen är i funktion, att man i varje fall får hoppas, att sådana förhållanden då ha inträtt. Om regeringen till exempel skulle framlägga en proposition vid nästa års riksdag, så kan inte gärna arbetslöshetsförsäkringen komma att träda i kraft förrän tidigast 1934, och herr Österström är väl ändå inte så pessi-

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

mistisk, att han räknar med, att dessa exceptionellt onormala förhållanden beträffande arbetslösheten skola bestå in på 1934 och 1935?

Det finns en sak, som man inte bör bortse ifrån i detta sammanhang, och det är vad som kan inträffa, när den nu rådande krisen börjar ge med sig och arbetslösheten återigen börjar avta och vi komma in i bättre förhållanden. Man kan vara alldeles övertygad om, att de rationaliseringssträvanden, speciellt inom industrien, som karakteriserat de senaste årens produktiva verksamhet, komma att fullföljas och kanske skärpas; det kan bli nödvändigt att så sker. Vi veta ju också av erfarenhet från de år som gått, att med rationalisering följer ofrånkomligt en mer eller mindre långvarig och mer eller mindre omfattande arbetslöshet. Och speciellt med tanke på den av rationaliseringen vållade kortvariga arbetslösheten vore det välbetänkt, om man nu vidtog åtgärder, så att en arbetslöshetsförsäkring finns, när rationaliseringsarbetslösheten ånyo börjar göra sig gällande. De arbetare, som bli offer för rationaliseringens konsekvenser, borde ha rätt att få hjälp, så att de slippa att råka i misär under den tid de gå och vänta på nyanställning. Det är ett samhällsligt intresse i högsta grad, tycker jag, och när allt kommer omkring är det väl också ett arbetsgivarintresse att se till, att en sådan ordning kommer till stånd.

Det var med stor tillfredsställelse jag läste i statsverkspropositionen, att socialministern åtminstone principiellt erkänner behovet av en arbetslöshetsförsäkring. Så mycket mera beklagligt är det, att de förberedande åtgärder till en sådan, som vidtogos inom socialdepartementet i fjol, ha avbrutits. De borde ha fortskridit så att ett initiativ i form av en proposition kunde ha kommit fram till nästa år. Jag fruktar nu, att om saken kommer på tal vid nästa riksdag, så kommer det att genmålås, att till följd av de exceptionella förhållanden, som varit rådande i år, har man icke ansett sig kunna syssla med försäkringsfrågan, och detta blir en ytterligare anledning till förhållning. De svåra förhållanden som nu råda borde emellertid inte utgöra ett hinder för att man försökte rent tekniskt komma till rätta med problemet i avvaktan på gynnsammare tider för reformens genomförande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Möller**: Jag skall bara tillåta mig en enda replik till herr Österström. Jag hade tyvärr inte själv tillfälle att höra hela hans anförande, men han lär ha sagt, att detta, att arbetslösheten är en farsot, skulle snarast utgöra ett argument mot införande av en arbetslöshetsförsäkring, åtminstone under nuvarande tider. Det hade ju intet intresse i detta sammanhang. Jag vill då bara påpeka, hur replikväxlingen mellan mig och herr von Sydow föll. Herr von Sydow säger följande: Arbetslöshetsförsäkringen står i en klass för sig. Den är inte jämförlig med olycksfallsförsäkringen, med sjukförsäkringen, med ålderdomsförsäkringen; man kan nämligen inte beräkna riskerna. Och varför kan man inte beräkna riskerna? Jo, det är därför, att då och då inträda depressionstider med en väldig ansvällning av arbetslösheten. På detta svarar jag, att denna skillnad i varje fall inte är så stor, att den kan ha ett avgörande inflytande på omdömet. Vad sjukförsäkringen beträffar, så vill jag erinra om, att det kan uppstå epidemier. Om den senaste spanska sjukepidemien till exempel blivit litet långvarigare, är det alldeles säkert, att den hade knäckt sjukvårdens soliditet, åtminstone hos en stor del av dem. Det kan alltså inträffa — jag talar visserligen nu om andra hygieniska förhållanden — sådana fall, då soliditeten knäckes. Vad ålderdomsförsäkringen beträffar, så är det väl ganska visst, att om den tendensen skulle fortgå, att åldringarnas antal ökas oroväckande starkt i förhållande till den arbetsföra, yngre befolkningen, så komma dess nuvarande försäkringsmässiga grunder att knäckas.

Skillnaden är alltså inte den realitet, som man vill göra gällande på de håll, där man är motståndare till arbetslöshetsförsäkringen, och det var detta min replik gällde.

Sedan delar jag den uppfattning, som herr Hansson givit uttryck åt, att den omständigheten, att man har en depression, ingalunda utgör något skäl mot att genomföra en arbetslöshetsförsäkring. Om den genomföres på ett rationellt sätt, kommer den i sinom tid till samma nytta, som om den genomförts under normala tider.

Som jag förut sagt, är jag ganska trött på att fortsätta diskussionen i denna sak, i riksdagen i varje fall. Det är, om jag minns rätt, inte mer än två år sedan, som en socialminister — inte den nuvarande — förklarade, att eftersom vi nu levde i ett synnerligen lyckligt land med en så ringa arbetslöshet och under så goda ekonomiska konjunkturer, så hade vi utmärkt god tid på oss — det står i en statsverksproposition i ett statsrådsanförande — att företa alla utredningar, som överhuvud kunde upptäckas, innan vi tog någon principiell ställning till detta problem. Vi ha gjort den erfarenheten, att det finns egentligen ingenting, som inte kan användas som argument, åtminstone till förmån för uppskov med beslutet om arbetslöshetsförsäkringen.

Herr von Sydow: Med anledning av herr Möllers sista anförande ber jag att få säga, att jag för min del anser det vara en principiell skillnad mellan arbetslöshetsförsäkringen å ena sidan och andra grenar av socialförsäkringen å den andra på grund av, att man vid den förra inte kan beräkna riskerna. Herr Möller menar, att det skulle kunna hända, att även sjukförsäkringen vid en stor farsot skulle kunna bli satt ur funktion. Han har sagt, att om det hade blivit en stor farsot i början på 1800-talet till exempel, så hade ingen sjukförsäkring stått sig. Det är sant, det är riktigt, men då hade man heller ingen sjukförsäkring; det var omöjligt att genomföra en sådan, ty man kunde inte under dåvarande sanitära förhållanden beräkna riskerna. Men nu är detta möjligt genom att vi ha en statistik, som åtminstone i huvudsak är fullt tillförlitlig. Herr Möller säger, att om den epidemi av spanska sjukan, som vi hade för några år sedan, räckt litet längre, så hade en del av sjukkassorna blivit insolventa. Det är riktigt, då hade vi icke fått den nya sjukförsäkringen. Somliga av dåvarande sjukkassor stodo enligt professor Cramérs utredning på gränsen till insolvens och skulle helt säkert icke tålt en sådan påfrestning. Men de nuvarande sjukkassorna skulle inte bli insolventa genom en sådan epidemi.

Vad ålderdomsförsäkringen beträffar, så kan det ju hända, att om antalet åldringar stiger alldeles oväntat, det blir nödvändigt att göra en jämkning, men detta spränger inte ålderdomsförsäkringen som helhet betraktad.

Vid arbetslöshetsförsäkringen däremot kan man förutse, att det periodvis måste komma omständigheter, som spränga den, därför att den inte är försäkringstekniskt rätt byggd.

Herr Sandén: Jag ber med anledning av det senast sagda få påpeka, att det inte möter några svårigheter att komma underfund med, i vilken grad den redan befintliga arbetslöshetsförsäkring, som bedrivs av fackförbunden, verkar lindrande för de kommunala organ, som bestrida hjälpverksamhet. Jag kan av egen erfarenhet, såsom ordförande i fattigvårdsstyrelse, vitsorda, att det är ytterligt sällan, som en organiserad arbetare, vilken åtnjuter hjälp från sitt fackförbund, betungar fattigvården ens med en anhållan om understöd. Jag har på sista tiden, då arbetslösheten hastigt ökat, haft tillfälle att kontrollera detta förhållande. Jag har iakttagit, för att ta ett exempel, att medan antalet understödsbehövande från en månad till en annan, från december till

Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

januari, växt med 140 eller från 120 till 260, så har det bland dessa, vilka sökt hjälp av fattigvården, inte funnits mer än ett par medlemmar av metallindustriarbetarefackförbundet, och dessa hade tidigare erhållit så mycken arbetslöshets hjälp från sitt förbund, att de inte förrän efter viss tid voro berättigade till vidare understöd.

Det torde också vara en allmän erfarenhet bland dem, som sysslat med fattigvård i vårt land, att ålderdomsförsäkringen, hur obetydlig den än är och i hur stort behov av förbättring den än må vara, dock varit till oerhörd nytta i den kommunala och statliga hjälpverksamheten.

Jag antager på goda grunder, herr talman, att en arbetslöshetsförsäkring, genomförd och tillämpad med förnuft och i enlighet med de principer som socialdemokraterna vid skilda tillfällen skisserat, skulle komma att verka på samma välgörande sätt som sjuk- och pensionsförsäkringarna nu verka.

Herr von Sydow: Med anledning av det senaste yttrandet ber jag få säga, att jag redan i mitt första anförande uttalade, att betänkligheterna mot arbetslöshetsförsäkringen ur den synpunkten, att den inte skulle hålla i händelse av kris, finns det mindre anledning att understryka, när det gäller en sådan försäkring, som bäres av fackföreningarna. Det är alldeles givet, att ifall man inskränker försäkringen till ett relativt litet antal välsituerade arbetare med stora kassor, delvis samlade för annat ändamål, men i nödfall möjliga att anlita, så kan man hålla den uppe mycket bättre, än man kan med den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Men detta är icke mycket att resonera om, därför att det i motionen uttryckligen begärts, att riksdagen skulle gå in för bifall till en obligatorisk försäkring, och vid en sådan kan man icke beräkna riskerna. Jag har också fått det intrycket av de yttranden, som i allmänhet förekommit på socialdemokratiskt håll, att man mer och mer övergivit tanken på att lösa frågan genom en frivillig försäkring och vill ha den obligatoriska försäkringen genomförd.

Vad herr Sandén yttrade om ålderdomsförsäkringen är det mig ett nöje att fullständigt instämma uti.

Herr Sandén: Det hade varit synnerligen tacknämligt, om herr von Sydow reservationsvis hade skisserat den linje för frågans lösning, som herr von Sydow nu rekommenderar. Jag antar, att vi, som i riksdagen fått vänja oss vid små steg, inte haft något emot att följa herr von Sydow i de tuffjät fram mot det slutliga målet, som han här finner rekommendabla.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Möller begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att

efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

*Ang.
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Herr statsrådet *Rundqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 77, angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.;

nr 78, angående ämnesläraressas vid allmänt läroverk rätt att för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt;

nr 79, angående rätt för högre lärarinneseminarier att för visst ändamål disponera terminsavgifter vid läroanstalten;

nr 80, angående överlåtelse på Kristianstads stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Kristianstad byggnader;

nr 88, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt f. tygarbetaren O. V. Johansson;

nr 89, angående förhöjd ersättning till K. H. Wærn, i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 90, angående utbyte av en kronan tillhörig tomt inom Torsby municipal-samhälle;

nr 91, angående hävande av ett mellan kronan och Västernorrlands läns landsting slutet avtal rörande försäljning till landstinget av viss kronan tillhörig fastighet;

nr 92, angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet;

nr 96, angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål;

nr 97, angående bestridande från allmänna indragningsstaten av visst Josef Bertil Karlsson tillerkänt skadestånd;

nr 99, angående anslag ur kyrkofonden för reparationer å den åt kyrkoherden i Korpilombolo församling upplåtna prästgården;

nr 100, angående tjänstårsberäkning för småskolläraryinnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m.;

nr 101, med förslag dels till lag om gäldande ur kyrkofonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön med flera, dels ock angående gäldande ur biskopslönerregleringsfonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av emeritilön för biskop; samt

nr 102, angående viss pensionsrätt för f. d. kaptenen L. O. A. Liberg.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion med förslag till lag om offentliga arbetsförmedlingsanstalter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket ävensom i ämnet väckta motioner.

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.*

I en den 8 januari 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 32, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Förta.)

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Häri genom förordnas, att 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall, som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för		procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg.		1 st.	1 kg.
Cigarrer	24	öre	kr.	28	öre	kr.
Cigarrcigarretter	36	0.8	—	37	4	—
Cigarretter med fast pappersmunstycke	53	0.4	—	44	2	—
Cigarretter utan fast pappersmunstycke	54	0.2	—	45	1.3	—
Röktobak	46	—	1.50	46	—	1.50
Tuggtobak	31	—	1	41	—	1.50
Snus	37	—	0.75	39	—	1.50

I skattehänseende — — — gram.

22 §.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monopolets utöware för täckande av sina omkostnader samt vinst pålägger tobaksvara med samma priskurantpris eller i fall, som avses i fjärde stycket av detta moment, med samma värde. Nämnda belopp må ej överstiga 7.50 procent av varans priskurantpris eller värde.

Till — — — fastställande av avgift.

Denna förordning träder i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Till utskottets behandling hade jämväl hänvisats följande motioner rörande tobaksbeskattningen och handeln med tobaksvaror, nämligen:

motionen nr 90 i första kammaren av herrar *Holmgren* och *Bergman*, i vilken hemstälts, att riksdagen ville besluta att för finansiering av åtgärder till arbetslöshetens bekämpande uttaga en extra konsumtionsskatt under ett års tid från den dag Kungl. Maj:t beslöte

a) i form av 1 öre per försåld cigarrett eller genom beskattning av tobakshandlingen i annan form, som kunde beräknas tillföra statskassan motsvarande inkomst.

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

b) i form av en tullförhöjning av 25 öre per kilogram kaffe;

motionen nr 247 i andra kammaren av herr *Lithander*, i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta

a) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att genom ändring av gällande bestämmelser rörande tobaksbeskattningen återställa det jämviktsförhållande mellan tobaksmonopolets försäljningar och tobakshandlarnas import, som avsetts vid tobaksmonopolets införande; samt

b) att i avvaktan på att en av sådan utredning föranledd reglering av förhållandet mellan tobaksmonopolets utövare och tobakshandlarna bleve genomförd, 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skulle i nedan angivna delar erhålla följande förändrade lydelse:

§ 22.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt.

Priskurantpriset — — — fastställande av avgift; samt

de likalydande motionerna nr 272 i första kammaren av herrar *Åkerberg* och *Strömberg* samt nr 400 i andra kammaren av herrar *Uddenberg* och *Nilsson* i Örebro, i vilka hemställts, att riksdagen i anslutning till behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 32 måtte hemställa till Kungl. Maj:t att verkställa utredning dels rörande skapande av en effektiv kontroll över importen av tobaksvaror, eventuellt genom monopolets övertagande av själva importen, dels rörande en för alla parter acceptabel reglering av förhållandet mellan monopolet och dess återförsäljare under tillgodoseende av särskilt yrkestobakshandlarnas berättigade önskemål samt, om så ansåges erforderligt, för riksdagen framlägga förslag i berörda ämnen.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 32 samt med avslag å ej mindre motionen I: 90 av herrar *Holmgren* och *Bergman*, i vad densamma avsåge tobaksbeskattningen, än även motionen II: 247 av herr *Lithander*, i vad densamma avsåge ändring i 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, antaga följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Härigenom förordnas, att 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall,

Första kammarens protokoll 1932. Nr 12.

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket till- verkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurant- priset eller värdet	belopp för		procent av priskurant- priset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg.		1 st.	1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarrer	24	0.8	—	28	4	—
Cigarreigarretter	36	0.4	—	37	2	—
Cigarretter med fast pappersmunstycke	53	0.2	—	44	1.3	—
Cigarretter utan fast pappersmunstycke	54	0.2	—	45	1.3	—
Röktobak	46	—	1.50	46	—	1.50
Tuggtobak	31	—	1	41	—	1.50
Snus	37	—	0.75	39	—	1.50

I skattehänseende — — — gram.

Denna förordning träder i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

2) att motionen II:247 av herr Lithander, i vad den avsåge begäran om en utredning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att de likalydande motionerna I:272 av herrar Åkerberg och Strömberg samt II:400 av herrar Uddenberg och Nilsson i Örebro icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren, att betänkandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits

1) av herr *Bergman*, som av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad antagas samt med bifall till motionen I:90, i vad den avsåge tobaksbeskattningen, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, med den ändringen att skatten å cigarretter bestämdes enligt följande grunder:

	För inom riket till- verkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurant- priset eller värdet	belopp för		procent av priskurant- priset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg.		1 st.	1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarretter med fast pappersmunstycke	53	1.2	—	44	2.3	—
Cigarretter utan fast pappersmunstycke	54	1.2	—	45	2.3	—

2) av herrar *Örne, Olsson* i Ramsta och *Lithander*, som ansett, att utskottet bort förorda bifall till Kungl. Maj:ts proposition även i vad den avsåg 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, innebärande att aktiebolaget Svenska tobaksmonopolets andel av den vid import utgående licensavgiften skulle sänkas från 8 till 7.5 procent av varans priskurantpris eller värde.

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

Herr Holmgren: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Bergman väckt en motion om starkare beskattning av tobaksvaror än den, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Utskottet yttrar sig om denna motion på sid. 6 i sitt utlåtande och säger där till en början, att utskottet inte har någonting att erinra emot en skärpning av tobaksbeskattningen. Utskottet tillägger där orden »i nuvarande statsfinansiella läge», varmed jag förmodar, att utskottet vill kungöra, att det inte vill anlägga några socialhygieniska synpunkter på frågan. Sedan försätter utskottet: »En så avsevärd höjning i beskattningen som den i motionen nr 90 i första kammaren föreslagna har utskottet emellertid icke velat förorda närmast med hänsyn till att de statsfinansiella verkningarna därav icke låta sig överblickas utan särskild utredning av frågan.» Det är väl något, som man alltid kan säga, då det gäller verkningarna av en konsumtionsskatt, att man inte på förhand kan så noga veta, i vad mån den kan komma att medföra en minskning av konsumtionen. Jag undrar emellertid, om någon utredning kan lämna tillförlitliga upplysningar härom. Det måste väl alltid bli så, att först erfarenheten om hur skatten verkar kan ge något svar på den frågan. Det är väl likadant med den förhöjning, den skärpning av tobaksbeskattningen, som Kungl. Maj:t här föreslår och som utskottet vill gå med på, att man inte heller där har någon full klarhet om, i vilken mån detta kommer att medföra minskning av konsumtionen. Det framhåller ju också tobaksmonopolets styrelse i sina uttalanden.

Jag vill påminna om, att när vi härom dagen hade före frågan om kaffetullen, framhölls det från socialdemokratisk sida, att man inte hade att vänta sig, att en sådan höjning av kaffetullen skulle medföra någon minskning av konsumtionen. Jag sade då, att jag trodde, att det var en mycket tveklaktig sanning. Men här har den synpunkten inte tillämpats. Jag skulle vilja påstå, att när det gäller tobaksvaror, är den mindre tveklaktig, och det finns då mer anledning att framföra en sådan synpunkt, detta nämligen på den grund, att tobaksvarorna äro ett narkoticum i mycket mer utpräglad grad än vad kaffe är, och ha dessa medels vanliga förmåga att förankra sig hos sina förbrukare, så att de ytterst ogärna överge de vanor, som de redan ha, ytterst ogärna minska sin förbrukning, ytterst ogärna övergå till andra kvaliteter vid sin förbrukning. Jag tycker då, att om utskottet har intresse för skärpning av tobaksbeskattningen, men ändock anser, att den ytterligare beskattning av cigarretter, som jag tillsammans med herr Bergman har föreslagit, skulle vara farlig ur den synpunkten, att konsumtionen skulle kunna minskas för mycket — då kunde utskottet efter min mening ha begagnat sin rätt att föreslå en annan fördelning härvidlag, föreslå, att man lade denna skatt delvis på andra tobaksvaror än på cigarretter. I Kungl. Maj:ts förslag har ju inte föreslagits någon höjning av skattesatserna för cigarrer, tuggtobak och snus. Utskottet kunde ha föreslagit, att en del av de 20 miljoner, som vi hade väntat oss att få in genom den höjda beskattningen av cigarretterna, skulle ha lagts på dessa tobaksvaror. Departementschefen har visserligen motiverat, varför han icke har föreslagit någon förhöjning av beskattningen av cigarrer, tuggtobak och snus — hans resonemang återfinnes i utskottets utlåtande på sid. 5. För min del kan jag emellertid inte finna, att departementschefens resonemang är bindande eller har något synnerligt värde för bedömandet av denna fråga. Han säger nere på

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

sid. 5 i utskottsbetänkandet: »Den tydliga tendens till konsumtionsminskning i avseende å cigarrer och tuggtobak, som kan utläsas i den i det föregående återgivna sammanställningen, samt den höga belastning, som redan åvilar snuset, synas mig sålunda motivera, att dessa varuslag undantagas från skatteförhöjningen.» Ser man på förbrukningen av cigarrer, så är det ju alldeles riktigt, att denna kontinuerligt minskar, och minskar ganska avsevärt, men statsrådets resonemang, som tydligen baserar sig på farhågan, att en beskattning av cigarrer skulle medföra en ytterligare kraftig minskning av förbrukningen, kan ju inte vara grundad på dessa siffror annat än för så vitt den sänkning av cigarrförbrukningen, som där kan konstateras, är beroende av att de personer, som röka cigarrer, på senare år mer och mer minskat sin cigarrförbrukning. Jag tror inte alls, att den där minskningen i siffrorna beror på den saken. Det förefaller mig vara alldeles påtagligt, att det inte i någon större grad kan bero därpå, utan att det helt enkelt beror på bortdöendet av en äldre generation. Om jag tänker på förhållandena, då jag var mellan 20 och 30 år, så rökte alla unga män, och jag också, cigarrer, när man hade råd, och annars pipa, då man hade mindre god råd. Cigarretter däremot förekommo nästan inte alls och ansågos vara ett ytterst barnsligt njutningsmedel på den tiden. De årsklasser och de generationer, som tillägnade sig tobaksbruket i den formen, att de rökte cigarrer, fortsätta alltjämt därmed, men de ha nu blivit äldre, de dö bort, och på det sättet minskar cigarrförbrukningen ovillkorligen, då det är så, att de yngre årsklasserna i allt större och större utsträckning, ju yngre de äro, uteslutande använda cigarretter och piptobak men nästan inte alls cigarrer. Därför tror jag, att det är ganska säkert, att den nedgång i kurvan för cigarrförbrukningen, som man nu konstaterat, icke skulle bli nämnvärt brantare, om man företoge en extra beskattning av cigarrerna. De män, som röka cigarrer och som ha vant sig vid det, komma att fortsätta att röka cigarrer, och som alla rökare komma de att använda ungefär samma kvaliteter fortfarande som de gjort förut. Det förefaller mig vara alldeles klart.

Det finns därför enligt min mening intet hinder ur den synpunkten att lägga en ytterligare skatt på cigarrerna.

Vad angår snuset säger departementschefen, såsom jag nämnde, att snuset redan har en sådan hög skattebelastning, att han därför inte vill lägga på mera. Ser man på siffrorna för snusförbrukningen på sid. 5, så skall man emellertid finna, att snusförbrukningen alls inte har minskats trots denna höga belastning. Det är väl någonting som är värt att tänka på. Det förhåller sig nog på det sättet, att det inte finns någon större risk för minskning av snusförbrukningen, om man skulle lägga på ytterligare skattesatser där. Det är inte troligt, att detta skulle medföra någon minskning och detta av det skälet, att det finns intet slag av tobaksbruk, som är så svårt att lämna som snusförbrukningen. Dess värre tror jag därför, att även om man lade en åtskilligt högre skatt på snuset, så skulle det icke medföra någon synnerligen stor minskning av snusförbrukningen. Vi skola komma ihåg, att här är det inte fråga om att snusa i näsan — det är nog en ytterst liten del av snusförbrukningen, som går därtill — utan det är fråga om matsnus, använd i form av mullbänk. Det är det, som det är fråga om till den allra största delen, och var och en, som har någon erfarenhet därom, vet, att för människor, som äro vana att begagna mullbänk, det är nästan omöjligt att lägga bort den saken — dess värre! De säga, att de hellre avstå från livet än från sin mullbänk. Det är ett mycket vanligt svar, om man vill tillråda dem att avstå från snuset. Snustuggningen är ett alldeles speciellt svenskt svineri, som knappast förekommer någon annanstans, och det är särskilt lantbefolkningen, som hänger sig däråt och därmed förstör sina munslemhinor och sina magar. Stoppar man en slang i magen på en snusätare, får man alltid upp snus. Det är en regelbunden företeelse.

Snustuggningen är en av de giftigaste former av tobaksförbrukning, som förekomma, och detta gör också, att de som hänge sig däråt, äro så bundna därvid. De kunna omöjligt vara av med snuset. De ha så bestämda vanor, i detalj bestämda vanor, i det fallet. Somliga skola ha sin mullbänk liggande innanför underläppen och kunna inte förmås att ha den någon annanstans. Andra skola ha den innanför överläppen, och där måste den ligga. Somliga äro mera modesta och ha mullbänk bara på ena sidan av munnen, somliga ha mullbänk om nätterna — allting är för varje särskild person fixerat en gång för alla, och det göres inga ändringar däri. Detta markerar nog tillräckligt tydligt, att någon särdeles stor risk för minskning av snusförbrukningen, om man måttligt höjer den nuvarande beskattningen, finns säkerligen dess värre inte alls.

Därför anser jag, att bevillningsutskottet, som har intresse för höjning av tobaksbeskattningen, skulle ha lagt en del av de av oss föreslagna skatterna också där. Det skulle bestämt behövas, att vi hade ett hälsovårdsdepartement i Sverige, liksom det finns i andra länder. Då skulle man kanske inte behöva i regeringspropositioner finna sådana bekymmer för minskning av snusförbrukningen, som här framträda. Efter min mening skulle svenska staten i stället ha alla skäl att betala grova penningar för att försöka få bort snusförbrukningen hos vårt folk. Man törs inte lägga skatt på snus, för att inte snusförbrukningen skall minskas, snusförbrukningen, denna snuskiga och giftiga ovana, men man är inte rädd att höja tullen på frukt och grönsaker, vilkas förtärande i rikligt mått är ett statsintresse, därför att det höjer befolkningens hälsa och livskraft och därför att det har den största betydelse för att hindra tandrötans härjningar bland vår befolkning — en av våra allra viktigaste folksjukdomar. Man får det intrycket här i riksdagen, att det nästan inte finns någon alls som inser, vilken fördärlig väg riksdagen är inne på, när den omhuldar tobakskonsumtionen och fördyrar fruktkonsumtionen, när den hellre skaffar de behövliga medlen genom prisstegring på nyttiga och nödvändiga födoämnen än genom att riskera en prisförhöjning på tobaksvaror i sådan grad, att det skulle medföra någon minskning av konsumtionen.

Jag konstaterar med särskilt beklagande, att socialdemokratiska partiet, som eljest har förståelse för socialhygieniska synpunkter och kulturellt framåtskridande, har en så inkulturell ståndpunkt i dessa frågor. Socialdemokraterna vilja tydligen icke ha 20 miljoner kronor till de arbetslösa, som vi ha föreslagit i vår motion, om dessa penningar skola tagas genom höjning av priset för cigaretter eller andra tobaksvaror. Det är den slutsats, som, så vitt jag kan förstå, man måste draga av partiets hållning i denna fråga.

Jag har ansett, herr talman, som min skyldighet att framlägga dessa synpunkter i första kammaren, trots att jag vet, att jag är så gott som alldeles ensam om dem, eller kanske snarare just till följd därav.

Jag framställer intet yrkande.

Herr Bergman: Herr talman! Efter det utförliga och utmärkta anförande, som huvudmotionären i denna fråga, herr Holmgren, nu hållit, kan jag fatta mig mycket kort. Jag ber endast att få erinra om, att huvudargumentet emot vår motion ju är en farhåga för, att man genom höjning av styckeskatten per cigarett med ett öre inte skulle kunna få in de penningar, 5 miljoner kronor, som enligt statsrådets beräkningar skola ytterligare tagas från tobaken. Jag tillåter mig betvivla, att det finns någon i denna kammare, som på fullt allvar kan ha den uppriktiga övertygelsen, att en sådan dock ganska lindrig ökning, vilken vid oförminskad konsumtion skulle inbringa 20 miljoner kronor, i verkligheten skulle medföra en så oerhörd nedgång i konsumtionen av cigaretter, att tre fjärdedelar av de två miljarder cigaretter som säljas per år skulle bliva okonsumerade, så att man inte skulle få ens 5 miljoners mertill-

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

skott av hela tobaksskatten — observera, hela tobaksskatten och inte bara cigarretterna! Jag har svårt att tänka mig något så orimligt som att det finns någon, som verkligen tror detta. Och ändå är det huvudargumentet mot denna förnuftiga motion. Det är, så att man verkligen blir benägen att instämma med herr Lindhagen, vars upprepade klagan går ut på att förnuftet är ganska hemlöst i parlamenten. Herr Lindhagen gör tyvärr ofta mycket utopiska framställningar. Men i detta avseende har han nog rätt, att förnuftet stundom har svårt att göra sig gällande i den lagstiftande församlingen, där dock förnuftets fulla bruk borde vara ett oeftergivligt kompetensvillkor.

Utskottet antyder — åtminstone har det under diskussionen i utskottet antytts — att det finansiella syftet skulle kunna eluderas därigenom, att folk skulle lägga om sin konsumtion och kasta sig på billigare varor, om cigarretterna bli dyrare. Ja, jag tillåter mig även här att sätta ett diskret frågetecken. Jag betvivlar, att de, som nu använda cigarretter, skulle börja på att lägga sig till med vare sig mullbänkar eller snus i näsan i stället för cigarretter. Om meningen är, att man skulle bland olika cigarrettsorter lägga sig på de billigare, vill jag erinra därom, att tobaksmonopolet inom de ganska vidsträcktta gränser, som lagstiftningen och beskattningen utstakat, icke saknar möjligheter att anpassa priserna för att möta en sådan eventuell »fara», om man nu skulle tro, att en dylik föreligger. »Bridge med munstycke» lär nog icke allmänt släppas i första taget. Att vi särskilt riktat oss mot cigarrettförbrukningen, beror inte alls på något slags asketisk uppfattning, som principiellt riktar sig mot tobaksbruket eller att detta skulle vara första steget till någon förbudspolitik på detta område. Detta är visst icke meningen. Man må ha vilken åsikt som helst angående tobaksbruket, men alla måste väl ändå vara ense om att den oerhörda stegring, som under de senare åren iakttagits beträffande de yngre årsklassernas bruk av cigarretter, till och med bland halvvuxen ungdom av båda könen, är något i hög grad beklagansvärt, som bör stävjas på det sätt, som står statsmakterna till buds. Här ha vi nu ett tillfälle till en åtgärd, som säkerligen skulle kunna inverka till någon minskning av en sådan landsskadlig konsumtion ibland ungdomen, för vilken den överdrivna cigarrettrökningen givetvis är mycket mer fördärlig, både hygieniskt och ekonomiskt, än för äldre personer.

Jag skulle därför verkligen vilja vädja till kammaren med något större optimism än den föregående ärade talaren visade, då han icke framställde något yrkande. Jag gör för min del ett yrkande, nämligen om bifall till min reservation.

Herr Åkerberg: Jag skall inte uppehålla mig vid några vemodiga betraktelser över den ena eller andra lastbarheten. Jag skall inte heller hålla något liktal över min motion, eftersom jag anser mig åtminstone i en väsentlig punkt ha blivit bönhörd av utskottet. Min motion går inte ut på någon ändring av skattesatserna; den tar sikte på vissa förhållanden i fråga om handeln med tobaksvaror och importen. Jag har ingen anledning att utförligare syssla med importörernas verksamhet, men då den saken har ett visst samband med huvuddelen av min motion, vill jag säga ett par ord även om den.

Jag tycker, att utskottet har kommit till ett underligt slut, då det avstyrker den kungl. propositionens förslag om reducering av monopolvinsten från importen från 8 till $7\frac{1}{2}$ procent, även om man kan erkänna, att den där halva procenten kanske inte spelar så stor roll ekonomiskt för importörerna.

Motiveringen för detta avstyrkande är, att utskottet menar, att den skatteförhöjning, som propositionen innebär, icke medför någon nämnvärd försämring av läget för de enskilda importörerna. Det kan synas vara förhållandet. Om man lägger på 5 procent på importvarorna och 5 procent på monopolets egen

tillverkning, så kan det tyckas, som om det tar ut vartannat. Men det är en sak, som man därvid har bortsett ifrån, nämligen att monopoliet har sin huvudsättning baserad på prislågen, som tåla en prisförhöjning, under det att detta inte är fallet med importörerna. På grund av tullar, skatter och andra avgifter ha vi nämligen kommit därefter, att det endast är de dyrare märkena, som kunna importeras med någon vinst för importörerna. Om nu dessa ytterligare fördyras, finns den risken, att konsumenterna övergå till billigare cigarrer eller andra tobaksvaror, d. v. s. till monopoliets tillverkningar. Jag har för min del inte något särskilt medlidande med importörerna, men man bör vara konsekvent.

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

Det har ju så ofta i den här frågan påpekats, vilken betydelse importen har för hela monopolstillverkningen. Såväl i propositionen som i utskottsbetänkandet understrykes det, att importen är nödvändig; den har en reglerande betydelse, och den verkar stimulerande även på monopoliets verksamhet. Om så är fallet, om man alltså anser, att importen bör vara kvar, då bör man också se till, att den kan existera. Men man har enligt min uppfattning nu kommit fram till gränsen för det möjliga i det avseendet. Jag kan inte tycka annat, än att när jag ser på monopoliet och importörerna, får jag fram bilden av katten och råttan. Katten låter råttan i det längsta leva, men den unnar henne inte heller mer än nått och jämnt livet.

Nu tror jag, såsom jag framhåller i reservationen, inte på några magiska verkningar av importen. Jag tror, att det ginge mycket väl för monopoliet att själv omhändera denna import. Detta vore så mycket bättre, som det har ett betydande sammanhang med den andra delen av min motion, nämligen den om monopoliets förhållande till återförsäljarna inom landet. Varje gång frågan om ett förnuftigt ordnande av dessa förhållanden varit före, har den strandat på monopoliets rädsla för att en sådan förnuftig reglering skulle komma att öka importen på monopolvarornas bekostnad. Om då monopoliet självt finge taga hand om importen, så behövde den faran inte längre vara för handen.

Motionen tar i sin huvuddel sikte på ett förbättrande av villkoren för återförsäljarna, framför allt för specialtobakshandlarna. Utskottet säger där: »Beträffande frågan om begränsning av antalet återförsäljare, i vilken fråga monopolsakkunniga på sätt ovan anförts uttalat sig, vill utskottet framhålla, att det för monopolbolagets affärsmässiga drift uppenbarligen är av vikt, att ett gott samarbete upprätthålles mellan bolaget och dess återförsäljare. Utskottet hyser därför den förvisningen, att monopolbolaget utan statsmakternas ingripande vidtager de åtgärder, som påkallas för vinnande av ett dylikt samarbete, i den mån därigenom statens och allmänhetens intressen eller andra berättigade hänsyn icke trädas för nära.»

Ja, utan tvivel förhåller det sig på det viset, att det är möjligt för monopoliet att ordna saken på en förnuftig bog utan statsmakternas inskridande, men anledningen till, att motionen har framkommit, är just den, att de förhoppningar, som man hittills ansett sig kunnat hysa i den vägen, aldrig blivit infriade. Utskottet hänvisar till uttalanden, som gjordes i riksdagen 1926, att bolaget genom den avlösning, som då skedde, hade fullgjort de särskilda förpliktelser mot tobakshandlarna, varpå riksdagen tidigare hade häntytt. Det är sant, att vissa uttalanden gjordes i sådan riktning, men det är också uppenbart, att dessa uttalanden voro baserade på vissa förutsättningar. Dessa förutsättningar återfinnas i det uttalande, som gjordes av departementschefen 1924, då han yttrade: »En verklig förbättring av specialtobakshandlarnas ställning kan vinnas endast genom en förändrad organisation av handeln, närmast gående ut på en avveckling av mindre bärkraftiga affärer. Denna avveckling har monopolbolagets styrelse efter vad det vill synas påskyndat i önskvärd riktning, och de utlösningensbelopp, som under de gångna åren utbetalats, äro ej oväsentliga. Ett

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

fortsatt framskridande på denna väg bör tydligen alltjämt ske. De senare årens erfarenhet giver ock vid handen, att uppsättandet av nya tobaksaffärer synes ske med en viss varsamhet.» Detta uttalande underströks också av bevillningsutskottet.

Att det fanns ett sammanhang mellan dessa uttalanden och uppgörelsen 1926, då ett par miljoner utbetalades av monopolet till specialtobakshandlarna, är uppenbart för var och en, som med någon uppmärksamhet läser igenom handlingarna. Men det är lika uppenbart, att monopolet har brutit mot dessa förutsättningar. Omedelbart efter uppgörelsen 1926 öppnades alla syndafloedens slussar, så att antalet återförsäljare ökades för varje år. Antalet återförsäljare här i Stockholm t. ex. var år 1924 505, men i närvarande ögonblick är det bortåt 800. Då samtidigt priserna regelbundet ha sjunkit och vinsterna för tobakshandlarna därför ha nedgått, så måste läget för många av dessa ha blivit ganska penibelt. Denna förändring i monopolbolagets politik genomfördes, trots att monopolbolagets styrelseordförande, justitierådet Hellner, i likhet med departementschefen, så sent som år 1926 uttalade, att »vissa förutsättningar för en fortsatt begränsning av återförsäljarnas andel vore för handen». Det var på grund av detta och andra uttalanden, som uppgörelsen skedde 1926.

Trots detta gick utvecklingen i en helt annan riktning. Vad begränsningen av affärernas antal beträffar, så kan man ju förstå dem, som från manchesterliberala utgångspunkter äro betänksamma mot en sådan utveckling överhuvud taget, men när det gäller ett monopol, har man svårt att följa med i galoppen. När man har gått så långt, att man har monopoliserat tillverkningen och skapat en ordning, som uppifrån reglerar priserna, så att konkurrensen i fråga om priser och tillverkning är fullständigt upphävd, så borde det inte kosta någon större självövertinelse att begränsa även återförsäljarnas antal. Jag tror, att det skulle skapa betydligt sundare förhållanden för handeln, och jag tror, att det också skulle kunna genomföras med betydande vinst för monopolet och staten själv. I den preliminära uppgörelse, som jag sedan skall tala om och som träffades mellan monopolet och återförsäljarna 1930, voro just återförsäljarna själva inne på ett medgivande av, att rabatten, under förutsättning av en begränsning av affärernas antal, skulle kunna sänkas ned till 10 procent ifrån de 13, som för närvarande utgå. En viss begränsning förekommer ju. Själva principen, att det hela skall vara fritt, är fullständigt uppgiven, men principen tillämpas inte konsekvent eller efter något bestämt system.

Jag kan för övrigt hänvisa just till denna preliminära uppgörelse. Det var tre ombud från monopolet och tre ombud från tobakshandlarna, som sammanträdde, och resultatet av deras förhandlingar blev ett protokoll eller ett förslag till en uppgörelse, som baserats just på en begränsning av affärernas antal. Jag skall nämna, vad de där ombuden för monopolet hette. Det var herrar Nordenfelt, Holsti och Garminska, alltså tre mycket betydande representanter för monopolbolaget, som hade underskrivit en preliminär uppgörelse om en betydande begränsning av affärernas antal. Enligt detta protokoll skulle affärerna inte få vara en säljbar tillgång. Rättigheterna skulle alltså vara bundna till en viss person. Han skulle inte få sälja dem, hans arvingar skulle inte komma i åtnjutande av affären efter hans död o. s. v. Häri genom hade man velat sätta en damm för det jobberi, som man föreställde sig skulle inträda, om en begränsning skedde i någon större utsträckning. Men monopolet vägrade att konfirmera denna uppgörelse. Aktstycket har i alla fall ett betydande värde. Det är ganska märkligt därför, att det visar, att en förnuftig uppgörelse ligger inom räckhåll och att det är många insiktsfulla män inom monopolet självt, som anse en sådan uppgörelse inte blott vara möjlig utan ock önskvärd.

Som frågan nu ligger, har jag ingen anledning att yrka bifall till motionen.

Jag vill inskränka mig till att understryka vad utskottet framhållit i det citat, som jag nyss föredrog, om monopolbolagets förpliktelse att ordna ett förtroendefullt samarbete med återförsäljarna. Jag vill ytterligare endast poängtera, att denna önskan också bör uppfattas icke som ett par tryckta rader, som läggas till handlingarna, eller som ett platoniskt önskemål utan som ett verkligt direktiv från riksdagens sida.

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det förslag till ökad beskattning av tobaken, som nu föreligger på riksdagens bord, har ju tillkommit uteslutande i syfte att i någon mån stärka detta års budget samt framför allt att stärka det kommande budgetårets ekonomi. Vi ha ju en rad förslag i samma syfte, och det har här tidigare betonats, att Kungl. Maj:t vid uppgörande av budgetförslaget tagit litet på diverse håll, för att det inte skulle bli alltför starka rubbningar någonstades och för att man skulle gå i land med ändringarna, utan att det skulle märkas för mycket. Vad beträffar det förslag till ökad tobaksbeskattning, som nu föreligger, så tror jag, att det kan godtagas, utan att man riskerar, att det skall bli på något sätt kännbart för den konsumerande allmänheten.

Det har här gjorts invändningar, att man skulle kunnat taga ett betydligt högre belopp, och det är särskilt herrar Bergman och Holmgren, som motionerat på detta område, där de för ett särskilt ändamål ha velat taga ut en högre beskattning, nämligen med ett öre per cigarrett. Man skulle på det sättet enligt deras uppfattning få in ett belopp på cirka 20 miljoner kronor. Utskottet har emellertid inte ansett sig kunna reflektera på detta förslag, och det av olika anledningar.

Det är ju så, att om man skulle ha tagit en så hård beskattning, vet man inte, vilket resultat det skulle komma att utmynna i ekonomiskt, och de sociala synpunkter, som motionärerna ha lagt på frågan, ha vi inte ansett förelegat till bedömande för närvarande. Skall man taga upp den sociala frågan på detta område, får det väl komma i ett annat sammanhang. Vi ha nu uteslutande sett saken ur ekonomisk och budgetsynpunkt.

Det är väl emellertid mycket tveklaktigt, om resultatet av motionärernas förslag skulle bli det, som de tänkt sig. För det första kan man tänka sig, att konsumtionen ingalunda skulle minskas genom en sådan åtgärd, utan den konsumerande allmänheten komme då nog att övergå till sämre kvaliteter. Jag är inte så säker på, att det skulle gagna folkhälsan, om så skulle bli förhållandet, ty det torde väl ändå vara en erfarenhet även för herrar motionärer, att man inte precis mår bättre av sämre cigarrer än av bättre sådana, utan förhållandet torde väl vara tvärtom.

Vidare finns det ju alltid en risk. Om man fördyrar sådana varor som dessa alltför mycket, riskerar man smuggling och dylikt, och på det viset kan fördyringen ha rätt stora olägenheter med sig, ifall man går till överdrifter.

Den fråga får sålunda anses stå främmande för utskottets intresse nu, och vi hålla oss till Kungl. Maj:ts förslag. Enligt detta förslag skulle ju, om konsumtionen kunnat beräknas bli densamma, den ökade inkomsten bli 7 miljoner kronor, men även för denna lilla ökning har finansministern inte vågat räkna med hela detta ökade belopp. Han hänvisar till en viss prissänkning, och i någon mån hänvisar han även till den depression, som vi ha, och han har därför stannat vid att beräkna inkomstökningen till 5 miljoner kronor.

Vad beträffar licensavgifternas avvägning, så vill jag erinra därom, att dessa ha ju varit högre tidigare, men förra året fastställdes de till 8 procent. Att nu gå in för en sänkning på grund av den lilla ökning i beskattningen, som föreslagits, så att avgiften skulle sänkas från 8 till 7½ procent, har inte utskottet blivit övertygad om, att det förelåg några egentliga skäl för. Det

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

kan ju inte heller just vara någon anledning till att i dessa tider på något sätt gynna importen, när man vill försöka lägga så mycket arbete inom landets egna gränser som möjligt. Det är ju tydligt, att vad beträffar tobaksvaror likasåväl som annat, så kommer användningen, i den mån importen ökas, av inom landet producerade varor att minskas. Det belopp, som det här skulle gälla, skulle röra sig omkring någonting på 40,000 à 50,000 kronor, och det torde nu inte ha någon särskild betydelse för importhandeln i dess helhet, att man delar ut denna lilla summa på samtliga importörer, och det torde ej på något sätt föreligga någon sorts speciell anledning att rubba den siffra, som fastslogs föregående år.

Herr Åkerberg har ju här särskilt talat om detaljhandlarna, och jag vill erinra om, att dessa särskilt blivit tillgodosedda vid upprepade tillfällen. De ha ju varit föremål för riksdagens välvilja, både importörer och detaljister. Vid upprepade tillfällen, men varje gång man har tobaksbeskatningen framme komma dessa tillbaka, och det tycks inte vara möjligt att komma till det resultatet, att man enligt deras egen mening väl tillgodoser deras krav.

Vad särskilt angår återförsäljarna beslutades det ju vid 1926 års riksdag därom. Man ansåg då, att man hade tillgodosett det intresse, som då framställde sina krav. Det visar sig ju också här, särskilt när det gäller detaljhandeln, att om den vore en så dålig affär, som det från visst håll påstås, att den är, skulle man tycka, att antalet detaljister skulle minskas, men det är ingalunda förhållandet, utan tvärtom har det ju på senare år högst betänkligt ökat. Det kan ju inte vara något intresse vare sig för vederbörande själva eller för det allmänna, ty det är ju tydligt, att om de bli för många, få de sämre existensmöjligheter, mindre omsättningssummor, och då de ha en viss procent på sina varor, så måste ju inkomsterna bli mindre. Det är tydligen inte något steg i rätt riktning, att man uppmuntrar sådant, så att de bli onödigt många. Det är ju inte någon producerande verksamhet det här gäller på något sätt, utan den är ju helt och hållet av den natur, att den visserligen skall betjäna allmänheten, men allmänheten kan inte ha något gagn av, att den får för många, som betjänar den på detta område, ty det finns väl ingen anledning att klaga över, att inte tobak är lätt att få överallt. Man hör ju också sällan några anspråk i den riktningen, att tobaken borde vara lättare tillgänglig, än vad den för närvarande är.

Jag tror sålunda, att de erinringar och anmärkningar, som ha gjorts här emot utskottets förslag, äro av den art, att det inte finns någon anledning att taga alltför djupt intryck av dem, utan jag hoppas, att första kammaren skall finna det vara lämpligt att gå in för utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr **Örne**: Herr talman, mina herrar! Jag har tagit mig friheten att begära ordet för att yrka bifall till den av mig, herr Olsson i Ramsta och herr Lithander vid denna punkt fogade reservationen. Innan jag går in på den frågan, skall jag emellertid taga mig friheten att säga några ord i anledning av vad som här förut har yttrats.

Min högt ärade vän professor Holmgren gick mycket hårt fram mot tobaksbruket och ansåg, att det hade alldeles för stor omfattning här i landet. Jag skall då be att få påpeka, att vi ha en rätt medelmåttig tobaksförbrukning. Främst ibland världens stater kommer i detta fall Belgien med 3.2 kg per år och individ, därefter Holland med 3 kg, Amerika med 2.17 kg, Tyskland med 1.9 kg, Danmark med 1.8 kg, England med 1.4 kg, Nya Zealand med 1.4 kg, Sverige med 1.3 kg, närmast följt av Frankrike med 1.2 kg. Sveriges genomsnittsförbrukning av tobak är således icke oroväckande hög.

Nu yttrade herr Holmgren ganska patetiskt, att socialdemokraterna tydligen

ej vilja ha 20 miljoner till de arbetslösa! Den motion, som herr Holmgren har undertecknat, är ju väckt i syfte att minska tobaksbruket, och hans anförande gick ut på, att detta helst aldeles borde avskaffas. Hur i all världen skulle det då överhuvud taget kunna bli någon ökning i tobaksskatten? Enligt min mening borde väl en utveckling i den riktning, herr Holmgren talade för, leda till, att varje smula tobaksskatt komme att försvinna ur budgeten.

Man vet ju ingenting bestämt om verkningarna av olika skattesatser, men man har alltid ett visst omdöme att gå efter och i varje fall har man inte i bevillningsutskottet ansett, att man nu borde riskera den inkomstökning, varmed här räknats.

Min bänkkamrat, herr Åkerberg, uttalade sympatier för att importhandeln med tobaksvaror skulle läggas under tobaksmonopolet. För min del kan jag inte instämma med honom i denna hans uppfattning. Den import, som nu förekommer, är så pass ringa, att den inte spelar någon avgörande roll, men den är tillräckligt stor för att verkligen ge allmänheten en bestämd känsla av, att den inte är fullt bunden av tobaksmonopolet och står under dess förmynderskap beträffande valet av förbrukningsartiklar. Jag tvivlar inte alls på, att tobaksmonopolet, som har lyckats utmärkt med sin fabrikation, också skulle lyckas att sköta importen, om den monopoliserades, men man bör inte förbise, att allmänhetens tillfredsställelse med monolet och uppskattning av dess varor till inte så ringa del beror på, att allmänheten är i tillfälle att fritt köpa andra varor och att anställa jämförelser. Säkerligen skulle ett ganska stort missnöje uppstå, därest tobaksmonopolet skulle bli allenahärskande på detta område. Det är känslan av, att en fri tobaksimport bör få finnas kvar även ur monolets synpunkt, som har kommit mig att reservera mig till förmån för den fördel åt tobaksgrossisterna, som Kungl. Maj:t har ifrågasatt i sin proposition.

Herr Åkerberg yttrade också, att sundheten i handeln skulle befrämjas, om den monopoliserades och om återförsäljarnas antal bestämdes genom monolet. Jag finner detta antagande knappast vara troligt. Att begränsa återförsäljarnas antal kan naturligtvis vara en fördel för enskilda personer, men det har visat sig medföra högst olyckliga följder i vissa hänseenden. Vi ha ett område, där förhållandet numera är sådant, som somliga tänka sig, att det borde vara även beträffande tobaksförsäljningen, det är nämligen inom kaférelsen. Kaféerna äro numera koncessionerade, och detta har ju visserligen lett till, att kaféinnehavarna i stor utsträckning ha fått mycket vackra inkomster, såsom herrarna kunna inhämta i taxeringskalendern, men å andra sidan medför en sådan koncessionerad verksamhet en mängd osunda utväxter på samhällslivet, som vi inte skola eftersträva att ytterligare utbreda. Det kommer att bli ett favoritsystem, som frodas, det kan inte hjälpas, då man använder koncession för detaljavsättning av något slag.

Dessutom gå ju företagen i handel, trots alla de förbud emot sådant, som uppställas, och detta är inte heller på något sätt önskvärt. Om en stackars människa använder alla sina sparmedel för att skaffa sig en försörjning och köper en tobaksaffär för dessa sparmedel och sedan inte erhåller ränta på dem, så är ju vederbörande inte på något sätt mera hjälpt, än om det gäller att bedriva samma slags hantering under fri konkurrens, då själva rättigheten inte kostar någonting.

Efter dessa ord skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven förutom av mig av herr Olsson i Ramsta och herr Lithander. Den innebär ju endast, att partihandlarna skulle få en lindring i sina utgifter med en halv procent av varans priskurantpris eller värde, och detta medför inte på något sätt någon revolutionerande omkastning i gällande förhållanden. Det innebär väl mest ett erkännande av, att partihandel kan ha sitt

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

berättigande. Jag tycker, att denna kammare borde låta beveka sig av, att både jag och herr Lithander stå under samma reservation. Då kan den ju inte vara samhällsomstörtande i någon större utsträckning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna vår reservation.

Herr statsrådet **Gyllenswärd**: Herr talman! Den proposition, som nu behandlas, avser ju ändringar i två hänseenden i förordningen angående statsmonopol på tobakstillverkningen i riket. Det är då, som förut betonats, först och främst fråga om att höja skatten på en del tobaksvaror, nämligen cigarr-cigarretter, cigarretter och röktobak, och det har också här betonats, att syftet med förslaget är det, att man skall kunna i nästkommande budget taga upp 70 miljoner kronor i tobaksskatt i stället för de 65 miljoner kronor, som det beräknats, att man skulle få in, om man inte höjde skattesatserna.

Nu har ju utskottet i denna del, som naturligtvis är propositionens huvudsakliga, tillstyrkt bifall till propositionen helt och hållet, och jag ber att å finansministerns vägnar — han är i dag frånvarande — få tacka utskottet för den välvilliga behandling, som propositionen sålunda fått röna.

Den andra frågan, som det här gäller, rör en mera underordnad detalj. Det är frågan om sänkning av tobaksmonopolets andel i den s. k. licensavgiften från 8 till 7.5 procent. Jag vill betona, att den frågan statsfinansiellt ju inte är av någon vikt; det rör sig inalles inte om mer än 60,000 kronor om året.

De skäl, som gjorts, att departementschefen här tänkt sig en ändring, äro ju, som redan herr Örne påpekat, att det sätt, på vilket licensavgiften för närvarande beräknas, är så till vida ogynnsamt för de enskilda tobaksimportörerna, att om man tar denna skatteförhöjning utan att samtidigt jämka på licensavgiftens storlek, så blir det en icke avsedd förskjutning till nackdel för tobaksimportörerna i förhållande till monopolet. Jag skall inte närmare gå in på de omständigheter, som göra, att så blir förhållandet. Det är ju ganska ingående utvecklat i propositionen, och det berördes även något av herr Örne. Jag nöjer mig sålunda med att understryka detta faktum, att det blir en ogynnsam förskjutning för tobaksimportörerna.

Beträffande den föreslagna jämkningen av licensavgiften har ju utskottets majoritet ställt sig avvisande mot propositionen. Det finns emellertid, som vi nyss hörde, tre reservanter inom utskottet, en från första kammaren och två från andra kammaren. De ha tillstyrkt propositionen också i denna del, och jag vill uttala, att då det, som sagt, om man inte går med på den föreslagna jämkningen, blir något sämre förhållanden för importörerna än hittills, så anser man från regeringens sida fortfarande, att man bör gå in för denna jämkning som naturlig och riktig. Jag vill i det sammanhanget erinra om, att när tobaksmonopolet kom till, så ansågs det ju vara mycket viktigt, att importen av tobak skulle vara en reglerande faktor vid sidan av monopolets utövare, och jag vill också framhålla — vad redan förut i dag påpekats — att det varit en stadig tendens under de senare åren till nedgång i importen. Det har därför ansetts, att försiktigheten bjuder, att man vidtar denna jämkning i licensavgiften.

Jag vill emellertid gärna medge, att den förskjutning, jag här talat om, naturligtvis inte är av någon större betydelse. Det kan således inte spela någon större roll, hur man nu gör, och jag vill därför till slut bara inskränka mig till att nämna, att det för närvarande i finansdepartementet finnes en hel mängd framställningar från enskilda importörer, där dessa begära åtgärder i olika avseenden. Jag ber nu få konstatera, att om riksdagen skulle anse sig böra följa utskottets majoritet och ej vidtaga någon jämkning av licensavgiftens storlek, så måste detta uppfattas som ett uttalande från riksdagens sida, att riksdagen överhuvud taget inte anser, att det nu föreligger anledning

att taga någon hänsyn till de önskemål, som framkommit från tobaksimportörernas sida.

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

Herr **Bürg**: Jag ber, herr talman, att få anknyta några ord just till vad herr statsrådet slutade med, nämligen frågan om eftergifter beträffande licensavgifterna. Herr Örne sade nyss, att det förhållandet, att han och herr Lithander hade förenat sig om samma reservation, väl borde tyda på, att frågan åtminstone inte var så världsomstörtande, och det kan jag ju också säga.

Vi skola egentligen inte här tala om importörerna utan om grossisterna. Vad de här begära är att bli befriade från hela licensavgiften, från monopolets hela andel, således från alla de 8 procenten, och så kommer Kungl. Maj:t och bjuder dem en halv procent, vilket på en omsättningssumma och ett utförsäljningspris av cirka 12 miljoner kronor, såsom herr statsrådet sade, gör 60,000 kronor. Ett sådant medgivande kan man ju inte kalla världsomstörtande. Tvärtom är det, som herr statsrådet säger, fullständigt betydelselöst.

När man nu, som herr Åkerberg här gör, talar om, att det är av en synnerligen stor vikt att upprätthålla importen, så kan jag ju dela hans uppfattning i avsevärd utsträckning, men denna import pågår, oavsett om vi ha grossister eller inte. En av de besvärliga faktorer, som grossisterna måste räkna med, är, att detaljhandlarna själva ombesörja sin import, men inte kan man väl på lagstiftningsvägen eller genom statsingripande söka vrida tillbaka en ordning, som vi kanske ändå innerst gilla, nämligen att man i största möjliga utsträckning gör sig fri från mellanhänder.

Det avgörande trycket för närvarande på grossisterna är ju valutaförhållandena, och beträffande den frågan kan man ju icke taga hänsyn till den omständigheten, att den svenska kronan, när man skall köpa tobak utifrån, har ett mindre värde, än den hade före valutafallet, ty skulle man taga hänsyn till det, när det gäller tobaksimportörerna, borde man väl också försöka jämka på tullar och andra skyldigheter, som övriga importörer få dragas med. Jag tycker, att det är en plåga, som man får söka lida igenom.

Jag finner, herr talman, som saken nu ligger till, icke något skäl till avvikelse från utskottets hemställan.

Jag ber att få säga ett ord till herr Holmgren. Jag tyckte ej, att den ordvändning, herr Holmgren slutade med, var riktigt snäll, då han, såsom det förut påpekats av herr Örne, gav sitt tal den vändningen, att socialdemokraterna tydligen ej ville ha dessa 20 miljoner kronor till arbetslöshetens bekämpande. Jag sätter för min del stort värde på, och det tror jag vi alla göra, att herr Holmgren i motiveringen till sin motion med fyra eller fem rader har nämnt, att man här skulle vinna 20 miljoner kronor, som kunde komma de arbetslösa till godo. Och känner jag herr Holmgrens sinne rätt, så komma, om det blir fråga om att utöka anslaget till arbetslöshetens bekämpande, herr Holmgren och jag att rösta på samma sida. Jag vet ej, om jag säger orätt, jag tror det knappt. Men det är nog så, att vad som står i herr Holmgrens motion om denna platoniska önskan, icke är detsamma som att bara taga dessa 20 miljoner och ge de arbetslösa. Jag försäkrar, herr Holmgren, att om det varit på det sättet, att om utskottet med sin hållning verkligen hade *kunnat* skänka de arbetslösa ytterligare 20 miljoner till hjälp, skulle icke herr Bergman ha varit ensam reservant på denna punkt. Det kan vara skäl att fastslå detta i kammarens protokoll. Skulle herrarna här, som stå för reservationen, kunna ge den bittersta garanti för, att det finnes någon möjlighet att få dessa 20 miljoner voterade till ökning av arbetslöshetsanslaget? Nej, och det är därpå saken hänger.

Jag ber också få erinra herr Bergman om, att när herr Bergman talar om ett öres skatteförhöjning på cigaretter, är det icke ett öre utan ett och ett halvt

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.*
(Forts.)

öre reservationen gäller, ty den procentuella skatten höjes ju också. Detta säger jag bara, för att det skall bli rättat, om någon tittar på den saken.

Herr Örne uttalade en misströstan om och ovilja mot, att man skulle göra något för att genom begränsning av specialaffärernas antal få bättre förhållanden för detaljisterna. Ja, allt har sina sidor, och nu rådande ordning har sannerligen också sina sidor. Nu startar den ena stackaren efter den andra, som lyckats komma över några fattiga slantar, en affär för att säkerligen bli lika mycket bedragen som den skulle bli, som herr Örne syftade på, om man införde sådana bestämmelser i avtalet med monopolet, att en begränsning av antalet affärer kunde komma till stånd. Och dessutom ligger den olägenheten i den nuvarande anordningen — och jag tror, att den kommer att bestå — att riksdag efter riksdag och år efter år komma framställningar från detaljister att göras till riksdagen och Kungl. Maj:t. Här ha rullat bort icke så få miljoner kronor, bara för att den mänskliga känslan manar att träda till hjälp. På det viset kunna vi otvivelaktigt fortsätta genom att låta ytterligare 12 miljoner rulla ut till avlösningar och till förhöjda rabatter såsom hjälp och ändå icke ha denna sak färdig.

Jag har i ett särskilt yttrande gett en antydning om, att jag för min del icke finner den nuvarande ordningen tillfredsställande, och det vill jag stryka under här. Men att söka råda bot i det fallet med förhöjda rabatter tjänar icke till en vitten, ty om man skulle höja återförsäljarnas rabatter med — låt mig säga 5 procent från 13 till 18 procent, så kommer ett par månader efter det detta är gjort återförsäljarnas antal att ha ökats icke med 5 procent utan med 7 procent, och då är läget ännu sämre. Om vi skulle höja rabatterna till 25 procent, få vi dubbelt så många handlande, som vi nu ha, och då blir eländet icke blott lika stort utan större. Siffrorna i herr Åkerbergs motion visa ju också att detta ej är den rätta vägen, ty trots den magra inkomst, som nu kan beredas, ökas tobaksaffärernas antal i alla fall. Det finns icke någon annan rationell väg att ordna denna sak än att ge monopolet eller någon myndighet möjlighet att begränsa affärerna till ett rimligt antal, så att man icke får en så orimlig mängd, som nu finnes.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: För att icke herr Holmgren skall, som han trodde, stå ensam i denna kammare om sin mening eller, som han sade, i hela riksdagen, skall jag be att få förklara, att jag i allt väsentligt instämmer i vad han sade om tobaksbruket överhuvud och om förhållandet mellan olika tullar och beskattningar på tobaksvaror och på frukt, som kommer in från utlandet. Jag står också på den ståndpunkt, som han tydligen omfattar, att tobaken ej har något försvar i annat än ovanan. Den har icke ens någon medicinsk betydelse. Även läkare, som äro absolutister, bruka för flera sjukdomar ordnara konjak, men alla läkare förklara, att man icke får röka under några förhållanden, då man har en sjukdom. Sålunda bör egentligen tobaksbruket avkopplas från medborgarnas sida. Men det är lättare sagt än gjort, som bekant, och där komma också förmildrande omständigheter fram. Det är synd t. ex. om de länder, som leva på just tobaksplantans odlande, såsom Grekland. Ett avstängande av importen från sådana länder skulle anses vara en ovänlig handling mot dessa länder, som kan leda till avbrytande av de diplomatiska förbindelserna och sådant. Det är vidare synd om alla, som handla med tobak, som lagt sig till med små affärer. Även de ha rätt att leva, när nu staten anser, att medborgarnas förgiftning genom tobak skall uppmuntras i största möjliga omfattning, för att staten skall få penningar. Det är klart, att här gäller det icke sådana sociala synpunkter i denna proposition, utan det gäller konststyc-

ket att öka inkomsterna av tobaksskatten och ändå icke åstadkomma någon minskning i förbrukningen. Därför har tobaksmonopolet ställt sig detta till lojal efter rättelse och sökt inlåta sig på det konststycket att räkna ut, hur man skall öka skatten, utan att förbrukningen minskas och vidare utan att de, som förbruka dyrbarare tobak, övergå till billigare förbrukning. Men ingen säger, att man fortfarande skall söka hålla tobaksförbrukningen på högst den nivå, där den nu står, utan under det hela rinner en varm våg av förhoppning, att gärna må tobaksbruket ökas, ty då blir affären ännu bättre för staten. Det var likadant, när riksdagen 1912 beslöt begära, att Konungen skulle upplysa svenska folket om tobakens skadlighet, så att förbrukningen kunde mer och mer minskas; två år efteråt tillkom tobaksmonopolet, och då sade regeringen, att erfarenheten från utlandet visade, att till en början minskade förbrukningen något, men snart steg den och ökades varje år, så att Sveriges riksdag behövde ej vara förskräckt för att tobaksbruket skulle minskas, utan staten kunde påräkna ökade inkomster. Detta har jag en gång i en motion kallat ett nattsvart skådespel, men det var verkligen förhållandet då. Nu är det precis samma sak, som svävar över detta dödvatten: förhoppningen om att man skall kunna öka sin tobaksbeskattning, men man får i varje fall i anständighetens namn se till, att förbrukningen icke minskas — det går icke för sig, ty då får man icke in tillräckligt med pengar. Hur det är uträknat, känner jag icke till.

Professor Holmgren sade, att tobaksbruket är något, som så afficerar människans fria vilja, att hon icke kan avstå från detsamma, och att man därför icke behöver befara, att om man ökar skatten något mer än som föreslagits, det skall bli någon minskning i tobaksbruket. Men, vet herr Holmgren, så förfallen är mänskligheten verkligen icke, när det gäller tobaksbruket. Här finnas statsministrar, som rökt stora, starka cigarrer från morgon till kväll, så att man förvånat sig över att en människa kan vara så stark, men samma statsministrar ha numera av självbevarelsedrift fått fullkomligt avstå från allt tobaksbruk.

Vidare framhöll herr Örne, att det icke var någon så förfärligt överhängande tobaksförbrukning i landet. Då skulle herr Örne varit inne i lunchrummet i dag, så hade herr Örne fått se, att det åtminstone är överhängande. Jag stack in huvudet ett par gånger men kunde inte se annat än ett par dimfigurer i detta förskräckliga rökmoln.

Herr Örne: Och ändå var jag inte där.

Herr Lindhagen: Ja, då hade det varit ännu värre naturligtvis, ty då hade man inte ens sett någon dimfigur.

Nu, herr talman, måste ju i alla fall en riksdagsman bestämma sig för vad han skall rösta för, och att cigarrettrökningen är en verklig landsfara, tycker jag varje förständig människa måste inse, när den nu till och med angripit kvinnosläktet, som sitter och smuttar och gör sig till för sina kavaljerer med de där munrörelserna på cigarretterna. Då tycker jag också, att det går väl långt, och därför anser jag mig böra rösta för herr Holmgrens förslag om ytterligare ökning av skatten på cigarrer. Att däremot cigarrer, tuggtobak och snus skola gå fria, skulle jag icke vilja vara med om, men jag har haft så mycket att göra, att jag ej kunnat väcka någon motion i saken, och därför kan jag icke föra någon talan i det fallet.

Alltså, herr talman, ber jag att få instämma i herrar Holmgrens och Bergmans yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman! Herr Örne gjorde mig nyss i sitt anförande den äran att replikera mot mitt föregående anförande i några punkter. Han

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

*Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)*

hade emellertid tydligen icke så noga hört på vad jag sade, och det anför jag ej som något klander, men jag påpekar faktum. Han hade fått den uppfattningen, att jag framställt saken så, att vi här i Sverige skulle ha en synnerligen stor tobaksförbrukning i jämförelse med en del andra länder, och visade då på att det finns en hel del länder, där tobaksförbrukningen är mycket större än här. Det vet jag mycket väl, och jag har inte alls gjort något påstående i den riktningen. Av det förhållandet drog herr Örne den slutsatsen, att, som han uttryckte sig, »tillståndet således icke är oroande». Det kanske är en litet primitiv slutledningskonst, ty det beror väl på hur förhållandet är i de andra länderna också. Jag tycker, att tillståndet är alldeles nog oroande, då man ser en massa ungdomar i pubertetsåldern fördärva sig med cigarrettrökning. Det är tillräckligt oroande. Men den saken har icke med föreliggande fråga att göra, ty det är icke så, som herr Örne sade, att jag väckt min motion i syfte att söka minska tobaksförbrukningen. Det står icke något därom i min motion. Men med utgångspunkt därifrån säger han, att det är egendomligt, att jag anmärkt på socialdemokraterna och sagt, att de vilja tydligen ej ha dessa 20 miljoner, som skulle inflyta, men själv har jag velat avskaffa tobaksbruket, och då kommer det icke alls in några pengar på konsumtionsskatten, säger herr Örne. Ja, den senare eventualiteten är väl åtminstone ej aktuell, varför man icke behöver tala om den. Men det var ett missförstånd av herr Örne, att jag skulle väckt min motion i syfte att minska tobaksbruket. Det står uttryckligen i min motion, att syftet är att skaffa penningar till arbetslöshetens bekämpande. Det temat var också herr Bärge inne på, då han sade, att det visserligen står i min motion, antytt i några rader, att det vore lämpligt att använda penningarna till detta, men det kan man inte alls säga är motionens syfte. Nu tyckes herr Bärge ha glömt bort, att jag i en särskild motion faktiskt begärt, att vid bifall till min motion om höjning av kaffetullen inflytande medlen skola användas till arbetslöshetens bekämpande. Således har detta varit mitt syfte och jag tycker, att mina anmärkningar mot socialdemokraterna kvarstå alldeles orubbade just på den punkten efter herr Örne och herr Bärge anföranden.

Herr Åström: Jag kan glädja min högt ärade vän herr Holmgren med att försäkra, att jag i fråga om snusets beskattning är en olycksbroder till honom. I dag står han och klandrar finansministern, som tillhör hans eget parti, för att han ej velat lägga högre skatt på snuset. För tio år sedan hade vi i denna kammare också en tobaksbeskattningsdebatt, och då var det en partivän till mig, som var finansminister. Jag tog mig då friheten kritisera honom för hans alltför stora ömhet mot snusförbrukarna. Jag vågade till och med vara så elak, att jag förutsatte, att den kanske i någon mån kunde bero på att tobakshandlarna i närheten av Norrmalmstorg påstodo sig ha den bästa snusomsättningen i samband med riksdagens sammanträden. Det hjälpte icke ett dugg. Man är fortfarande ännu i dag lika öm om snusförbrukarna, och det kan jag lika väl som herr Holmgren fortfarande icke förstå. Men därmed är också ömsesidigheten slut mellan oss.

När herrar Holmgren och Bergman räknar på det sättet, att om man också ej får in dessa 20 miljoner genom att lägga på denna ettöring, man väl ändå i all rimlighets namn måste få in en betydelsefull del av detta belopp, ty så mycket kan icke konsumtionen sjunka, att något annat skulle bli fallet, vill jag bara påpeka för herrarna, att i regeringspropositionen hade man först räknat med 7 miljoner kronor — det har förut framhållits av vår högt värderade utskottsordförande — men finansministern har ändå ansett, att skatten kunde medföra en så avsevärd konsumtionsminskning, att han prutat över 25 procent på detta och beräknat bara 5 miljoner. Det är icke bara det, att

man mister denna ettöring, utan man mister även licensavgiften, som betyder mera. Den minskas också i samband med konsumtionens minskning, och det är det man måste räkna med. Jag har förut i kammaren vid ett par tillfällen påpekat, i hur hög grad svenska folkets omsättning av tobaksvaror i penningar har visat sig ganska likartad. Man går upp till ett visst belopp, men man går icke gärna över det. Blir det en sänkning av priserna, kanske man kostar på sig en höjning i sina fordringar och kostar på sig högre kvaliteter, men blir det en höjning av priserna, får man pruta av på fordringarna och nöja sig med avsevärt billigare kvalitet. Det anser jag, att man även måste räkna med, då man beräknar inkomsterna av tobaksskatten.

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

Nu finnes det en reservation, då det gäller licensavgifterna, som herr Örne talade om, och han framhöll som en förmildrande omständighet, att han och herr Lithander i andra kammaren voro gemensamma reservanter. Vi måste medge, att det är ett ganska uppbyggligt skådespel, som vi sällan eller aldrig mer få skåda, och det borde inbjuda till att yrka bifall till denna reservation. Jag vill bara säga, att jag skall icke lägga mig i den saken. Den intresserar mig knappast i så hög grad, att jag ens skall framställa yrkande på bifall till utskottets förslag i det avseendet, ty saken betyder så ofantligt litet. Det har sagts från statsrådsbanken, att det skulle betyda 60,000 kronor, om man räknar med 12 miljoners omsättning. Jag tror icke, att man på importörhåll under nuvarande förhållanden för nästkommande år vågar räkna med större omsättning än 10 miljoner kronor, och det betyder således 40,000 kronor, utslagna på hela denna import. Det kan icke ha någon avgörande betydelse. Men hur man överhuvud kan se på denna fråga, bevisas kanske bäst av en motion, väckt i andra kammaren, där man påyrkar borttagande utan vidare av hela den del av licensen, som skulle gå till 8 procent. Men den merbelastning, som den kungl. propositionen föreslår, utgör 220,000 kronor efter en beräknad import av 10 miljoner kronor. Men samtidigt föreslog andrakammarledamoten och herr Örnes medreservant, innan han började pruta, att man skulle göra ett avdrag på 800,000 kronor, d. v. s. under det att Kungl. Maj:ts förslag betyder en höjning av den nuvarande belastningen med 2 procent, begär den ärade motionären samtidigt en sänkning av samma belastning med 8 procent. På samma gång som regeringen begär 5 miljoner kronor av tobakshanteringen, skulle tobaksmonopolet således inte bara betala dessa 5 miljoner utan också se till att de 800,000 kronor, som skulle gå i avdrag för tobaksimporten, skulle komma in till statsverket. Om man, på samma gång man har så fantastiska planer och dessutom talar så mycket om förnuft — det gjorde ju herr Bergman nyss — prutar ned till en sextiondedel av vad man förut begärt, så har man verkligen visat en viss förmåga att taga enkelt på problemet.

Vad sedan beträffar själva begränsningsfrågan, ansluter jag mig till de synpunkter, som framfördes av herr Bärge, ty det kan inte i en sådan begränsning anses ligga några sådana faror, som man utmålade på en del håll. Man får inte förvåna sig över att en del handlande, de verkliga distributörerna i denna bransch, söka få en smula bättre förhållanden till stånd. Man säger ju om arbetarna i industrien, att de skola inrätta sig efter depressionstiden och att de få ställa sina anspråk därefter. Men då det gäller distributörerna inom tobakshanteringen, kan man inte gärna komma med sådana skäl eller åtminstone inte med kraft göra dem gällande, ty under perioden från år 1915 och fram till och med år 1931 har det av de respektive regeringarna beräknade inkomstbelopp, som skulle inflyta av tobakshanteringen, gått upp till 650 miljoner kronor, men de från tobakshanteringen i verkligheten influtna beloppen ha stigit till 950 miljoner kronor, således nära 50 procent mer än

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

de sammanlagt beräknade beloppen. Och när det gäller dem, som skola vara distributörer av denna vara och som få nöja sig med nuvarande låga avance, får man inte förvåna sig, om de göra ansträngningar för att få vissa förbättringar i sina villkor. Det är ganska förklarligt.

Jag är, i likhet med herr Bårg, av den uppfattningen, att denna förbättring inte kan åstadkommas genom rabattförhöjning men att den kan åstadkommas genom en annan organisation för handeln och framför allt genom en delvis begränsning av densamma. Det är inte bara till fördel för distributörerna utan också till fördel för konsumenterna, ty om det finns en bra tobaksaffär på en gata, och man får en till i samma hus, blir resultatet, att man får två utomordentligt dåliga affärer, som inte kunna bära sig, inte kunna vara sorterade och sköta distributionen på riktigt sätt. Det kan således skapas förnuftiga förutsättningar för detta genom en god samverkan, utan att det behöver kosta vare sig staten eller monopolet något och utan att det kostar den konsumerande allmänheten några uppoffringar. Vad som på detta område kan göras bör också efter mitt förmenande göras.

Herr Åkerberg: Herr talman! Utskottets ordförande anförde den stora tillväxten i affärernas antal såsom bevis för att näringen vore synnerligen lukrativ. Jag tror inte det är något bevis, att folk i dessa tider av arbetslöshet och depression griper som en drunknande efter ett halmstrå. Då skulle också tiggeri och dörrknackning vara rekommendabla näringar. Detta alldeles bortsett ifrån att startandet av tobaksaffärer i många fall är camouflage för något, som är långt mindre fint. Herr Örne erinrade om vissa osunda förhållanden på kaféhanteringsens område här i Stockholm. Dessa osunda förhållanden finnas, som jag tror redan herr Bårg påpekat, redan inom tobakshanteringen, änskönt det inom denna hantering icke sker någon begränsning. Framför allt jobbas det ganska friskt med dylika affärer, och till belysande av det påståendet kan jag omnämna ett fall, som berättats för mig.

Det var en poliskonstapel — alltså en person som i övrigt inte hade något med tobakshanteringen att göra — som hade startat en tobaksaffär. Det fanns inga förutsättningar, att affären skulle bära sig, men han lyckades få någon, som köpte den av honom med förtjänst för honom — jag vet inte hur mycket — och så startade han en ny affär, och resultatet blev likadant, d. v. s. han sålde den efter några veckor och fick ny avance på den och gick ögonblickligen och startade en tredje affär, som han också sålde. Sådant där sker i icke så ringa utsträckning. Tobakshandlarnas organisation har sina ögon riktade på dessa saker och gör vad den kan för att beivra sådana försök till strandhugg inom branschen. Vore det icke bra mycket mer rationellt, att monopolet självt, då en affär skulle startas, prövade, om förutsättningar för densamma eller behov av densamma finnes. Jag har för min del inte velat gå in för något fullständigt förbud för startandet av nya affärer utan påyrkar endast, då det skall startas en ny affär, att det skall prövas, dels om det finns förutsättning för att den skall kunna bära sig och dels om det finns något behov av en affär i den trakten eller på den orten. För övrigt behöver man inte inskränka sig till endast detta uppslag. Det kan ju tänkas andra vägar, och överhuvud taget vill jag för min del ha fram mera smidighet och tillmötesgående i monopolets politik. Hittills har denna politik i alltför hög grad varit präglad av rättshaveri och maktfullkomlighet. Om det kan bli någon ändring i det avseendet genom denna frågas behandling i dag, är jag för min del fullt nöjd.

Herr Bergman: Det har redan under den föregående diskussionen till full evidens uppvisats att frågan om licensavgifterna är av obetydlig finansiell inbörd för staten, och herr statsrådet har ju också själv erkänt det i sitt anfö-

rande. Emellertid vill jag rikta uppmärksamheten — för deras räkning, som fästa vikt vid denna punkt — på att de, som vilja ansluta sig till min reservation i det avseendet få sin vilja fram, om de ha den uppfattningen att licensavgifterna böra ordnas på det sätt, som Kungl. Maj:t önskar och som herrar Örne, Olsson i Ramsta och Lithander önskat. Det framgår nämligen av min reservation, att jag i den punkten ansluter mig till deras åsikt. Jag vill fästa uppmärksamheten på detta, så att de, som möjligen av den anledningen inte skulle vilja vara med om min reservation, inte behöva draga sig ur den synpunkten, samtidigt som jag uppmanar de andra att tänka på, att denna fråga om licensavgifterna dock är en synnerligen betydelslös fråga. Jag tycker således, att man från båda lägren därför kan samla sig kring den reservation, som jag framställt. Kan man utan att bereda staten svårigheter och utan att riskera något värde för övrigt visa affärsidkarna något tillmötesgående, bör väl detta kunna ske.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att svara herr Bärge, då han gjorde en anmärkning mot min argumentation beträffande ettöringen. Han sade, att det blir i själva verket 1½ öre per cigarrett. Det är alldeles riktigt, men det står också fullt korrekt i reservationen med avseende på den saken »ett öres höjning i styckeskatten per cigarrett» o. s. v. Det kommer kanske att medföra ett och ett halvt öre i själva utförsäljningspriset. Men detta förhållande förstärker ju blott den säkerhet, varmed man kan beräkna att få in det beräknade beloppet.

I avseende på vad man skulle få in genom den höjda skatten, har argumentationen emot reservationen rört sig med två olika förutsättningar, som fullkomligt strida emot varandra. Å ena sidan antyddes det av utskottets ärade ordförande, att vi skulle kunna tänka oss, att vi finge in 20 miljoner kronor, och så mycket behövede man icke. Det skulle man inte alls sätta i fråga; det är bara 5 miljoner, som statsrådet önskat; för all del låt oss ej få för mycket pengar till arbetslöshetens bekämpande m. m.! Å andra sidan har man gjort gällande, att om man sätter en så hög skatt på cigarretterna, blir konsumtionen därav så oerhört minskad, att man inte får in vad som ovillkorligen behövs. Dessa argumentationer slå ju ihjäl varandra.

För övrigt vill jag bara ännu en gång upprepa, att jag inte kan föreställa mig, att någon kan på fullt allvar tro, att man inte får in 5 miljoner kronor åtminstone, och det är ju det beloppet, som regeringen önskar få in. För min del tror jag, att man kommer att få in mycket mera, och då hoppas jag, att det skulle kunna bidra till förverkligandet av det önskemål, som herr Holmgren uttalat i motiveringen till sin motion och som ytterligare framgår av yrkandet i en annan motion, som herr Holmgren och jag väckt vid denna riksdag.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till min reservation.

Herr Holmgren: Det var roligt att höra, att herr Åström har samma åsikt som jag, att inte matsuset behövede särskilt omhuldas.

Varför herr Åström inte gärna ville vara med om högre skatt på cigarretter, var därför att han ansåg det vara otvivelaktigt, att en sådan skulle åstadkomma minskning av konsumtionen med den påföljden också, sade herr Åström, att det skulle bli en minskning i de inflytande licensavgifterna, vilket nästan skulle kunna medföra en katastrof på detta område. På grund av de skäl, som jag i mitt förra anförande angav, tror jag, att någon minskning av konsumtionen av cigarretter inte skulle bli följden. Herr Åström stödde sin framställning genom att hänvisa till finansministerns beräkningar. Han sade då, att med den skattesats, som finansministern föreslår, skulle man egentligen få in 7 miljoner kronor av tobakshandlingen, men finansministern har av för-

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

siktighetsskäl icke räknat med mer än 5 miljoner, just på grund av befarad minskning av konsumtionen. Det är riktigt, och det har finansministern gjort på grund av de betänkligheter, som tobaksmonopolets styrelse framhållit; men vem vet, om den beräkningen är riktig? Jag tror det inte. Den kommer nog att visa sig vara alldeles för pessimistisk. Herr Åström gav oss själv stor anledning att tro detta, ty han framlade i slutet av sitt anförande en beräkning över hur det förhållit sig under en viss tidsperiod vid jämförelse mellan de av de olika regeringarna beräknade belopp, som skulle tillföras statskassan från tobakshanteringen, och de belopp, som sedan i verkligheten influtit. Därvidlag hade herr Åström funnit, att det i verkligheten influtit 50 procent mer än vad regeringarna beräknat. Då är det väl stor anledning att tro att något liknande kommer att ske här också och att således herr Åströms farhåga för en katastrof, genom ett bifall till min och herr Bergmans motion, är alldeles obefogad.

Herr Örne: Herr talman, det kanske under denna debatt bör konstateras, att även om tobaksbruket kan medföra dåliga, individuella verkningar här och där, så äro de sociala skadeverkningarna ändå inte på något sätt jämförliga med alkoholens. Nästan var människa har ju sett, hurusom personer förfallit på grund av spritbruk och blivit ur stånd att sköta sin tjänst — i synnerhet om denna tjänst innefattar något slags precisionsarbete, t. ex. förandet av motorfordon. Tidningarna äro fyllda med notiser om motorfordonsolyckor med förlust av människoliv, vilka olyckor ha inträffat på grund av spritbruk. Men hittills har jag verkligen inte sett, att någon motorförare har fördärvat sig själv eller andra, därför att han på rasterna rökt en cigarr eller cigarrett eller till äventyrs använt matsnus. Det bör ju vara någon måtta vid bedömandet av tobaksbrukets verkningar också.

Sedan var det en sak, jag skulle vilja säga något om, som givetvis har sin stora betydelse, och det är, att många människor känna sig obehagligt berörda, då de komma in i en lokal, där det finns tobaksrök. Jag vill för min del varmt stödja herr Lindhagen, om han vill öka sina många motioners antal med en om inrättandet av ett särskilt lunchrum för herr Lindhagen i riksdagshuset.

Herr Holmgren: Det förefaller mig vara ett mycket egendomligt resonemang, som herr Örne nu för här. Det verkar, som om han skulle vilja se saken så, att man inte kan påyrka en starkare beskattning av tobaken, annat än under sådana förhållanden, att den skulle ha stora sociala skadeverkningar. Det har ingen människa sagt eller talat om. Man kan väl framställa saken på sådant sätt att, eftersom bruket av tobak åtminstone inte är direkt nyttigt utan uppenbarligen skadligt, skulle det inte vara någon så stor olägenhet i att beskatta tobak, och åtminstone skulle det väl vara större anledning att beskatta tobak än att beskatta frukt och grönsaker. Så har jag framställt saken. Man kan emellertid inte alls — och det är alldeles riktigt, som herr Örne sagt i det fallet — jämföra tobakens sociala skadegörelse med alkoholens, men det har inte heller någon människa gjort, åtminstone inte såvitt jag vet och åtminstone inte jag.

Om man ser på en annan sida av saken, nämligen tobakens inverknings på hälsotillståndet, måste man däremot säga, att tobaken har säkerligen minst lika ödeläggande inverknings på hälsan, som vad ett måttligare spritbruk har. Ingen människa har sett en motorförare fördärva sig eller sina medmänniskor på grund av att han rökt, sade herr Örne, nej, det är mycket riktigt. Men vad i herrans namn har det att göra med den sak, vi nu tala om? Det ber jag få fråga herr Örne.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det synes vara anledning för mig att vända mig emot de energiska uttalanden, som gjorts av herrar Holmgren och Bergman, vilka vilja lägga den synpunkten på det hela, att vi skulle vilja omhulda tobaksförbrukningen. Herr Holmgren sade i ett tidigare anförande, att han inte kunde förstå, att vi voro så angelägna att göra det, och han drog då en parallell mellan denna beskattning och beskattningen på frukt och dylikt. Men jag vill då erinra om, att vi här i dag tala om just ökningen i tobaksbeskattningen, så att den sammanlagda beskattningen å tobak, som ingår till statskassan efter dessa beräkningar, blir minst 70 miljoner kronor. Man kan inte säga, att detta innebär ett omhuldande av tobaksförbrukningen, då man på detta sätt beskattar förbrukningen av detta njutningsmedel, utan det får väl anses vara ett högst betydande belopp, som tages in på det sättet.

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

Vad herr Bergman beträffar, känna vi ju till hans principiella uppfattning, då det gäller tobak och sprit och därmed jämförliga njutningsmedel. Han har ju på sitt program, att de skola bli så dyra och dåliga som möjligt, så att man på det sättet kan minska förbrukningen, och de, som gilla det programmet, skola givetvis följa herr Bergmans linje.

Herr Holmgren: Med anledning av herr Nilssons senaste anförande skulle jag, då han mot mig framhöll, att man inte kan säga, att staten »omhuldar» tobaksbruket, då den tar in så stora pengar på tobaken, vilja säga, att när jag använde detta uttryck, så syftade jag på den rädsla för minskning av tobaksbruket, som framgår av bevillningsutskottets utlåtande och av finansministerns uttalande. Där framgår ju, att man är rädd för att vidtaga åtgärder, som kunna minska tobaksbruket. Det var detta jag menade med »omhuldande» av tobaksbruket. Att man tar in stora pengar till statskassan, det erkänner jag villigt och anser vara mycket lämpligt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla den av herr Bergman vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergman begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Herr Bergman åskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 8 punkten 1 antager bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang.
viss höjning
av tobaks-
skatten m. m.
(Forts.)

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den av herr Bergman vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid om-
omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;
Nej — 51.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 8 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
understöd åt
kontroll-
förenings-
verksamhet.

Punkten 9.

I förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 hade Kungl. Maj:t upptagit ordinarie reservationsanslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamhet med oförändrat belopp, 90,000 kronor.

Under punkten 37 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda ändrade bestämmelser angående utlämnande av statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag.

I en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 36, av herr Bengtsson m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte såsom ordinarie

reservationsanslag för budgetåret 1932/1933, utöver av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, ytterligare anvisa 10,000 kronor till understöd åt kontrollföreningsverksamheten.

Anslag till understöd åt kontrollföreningsverksamhet.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 36 i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppföra ordinarie reservationsanslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamhet med oförändrat belopp 90,000 kronor,

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda ändrade bestämmelser angående utlämnande av statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag.

Reservation hade anmälts av herr *Gabrielsson* och herr *Gustafson* i Domö, som på anförda skäl inom utskottet yrkat, att förevarande anslag måtte höjas med 10,000 kronor till 100,000 kronor.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! I denna punkt har jag jämte herr *Gustafson* i Domö avgivit en reservation, vari vi hemställa, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 100,000 kronor, d. v. s. höja det av Kungl. Maj:t begärda anslaget med 10,000 kronor. Det förhåller sig på det sättet, att det har ansetts, och framför allt framhållits av lantbruksstyrelsen, att ett belopp av 100,000 kronor, efter den omorganisation av kontrollföreningarna, som ägt rum, vore behöfligt till understöd åt kontrollföreningsverksamhet. Då det nu emellertid inte finns någon utsikt att kunna få igenom reservanternas förslag, har jag inte heller ämnat yrka bifall därtill utan bara velat framhålla angelägenheten av att denna för jordbruket synnerligen viktiga sak måtte följas med uppmärksamhet. Just i dessa depressionstider är det så mycket angelägnare att se till, att man bör göra allt för att just förbilliga produktionskostnaderna framför allt för mjölk. Därvidlag ha kontrollföreningarna ofantligt stor betydelse.

Jag vill därför bara hemställa till herr jordbruksministern, att han nästa år måtte följa lantbruksstyrelsen och begära, att riksdagen skall anvisa det belopp, som då kan visa sig för detta ändamål vara erforderligt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 10—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Under punkten 109 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom statsbidrag till byggande av nybyggesvägar anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

I en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 92, av herr *Selberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nionde huvudtiteln, punkt 109, besluta att såsom statsbidrag till byggande av nybyggesvägar för budgetåret 1932/1933 i stället för äskade 40,000 kronor anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning

Anslag till byggande av nybyggesvägar.

Anslag till
byggande av
nybygges-
vägar.

(Forts.)

och med avslag å motionen II:92, såsom statsbidrag till byggande av nybyggesvägar anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Gabrielsson* på åberopade grunder inom utskottet yrkat på anvisande av samma belopp, som förordats av egnahemsstyrelsen i ett till Kungl. Maj:t avgivet yttrande i ämnet, eller 50,000 kronor.

Herr Gabrielsson: Herr talman! För ifrågavarande ändamål har tidigare anvisats ett belopp av 50,000 kronor. I årets statsverksproposition har föreslagits en sänkning av detta belopp till 40,000 kronor, under hänvisning till att å anslaget skulle finnas en reservation på 10,000 kronor.

Egnahemsstyrelsen, som anbefallts yttra sig i ärendet, har hemställt, att samma belopp skulle anvisas i år som i fjol och året därförut. Det var visserligen alldeles klart och tydligt, att det skulle komma att behövas ett avsevärt mycket större belopp, men på grund av det svåra finansiella läget har styrelsen nöjt sig med att förorda samma belopp, 50,000 kronor, som tidigare utgått. Departementschefen har emellertid i statsverkspropositionen framhållit, att det som sagt finnes en reservation på 10,000 kronor på anslaget. Med inräknande av denna skulle man alltså ha att disponera samma belopp som tidigare eller 50,000 kronor. Denna reservation beror i huvudsak på att vissa av länen icke hava tagit anslaget i anspråk. De hava avstått från att begära nya bidrag ur anslaget, då tidigare tilldelade belopp varit tillräckliga för dem. Inom övriga län, t. ex. i Västerbottens och i Norrbottens län, är emellertid behovet högst avsevärt större än de medel, som finnas tillgängliga för ändamålet. Enligt av departementschefen i statsverkspropositionen lämnade uppgifter föreligga för nästkommande budgetår ansökningar för Gävleborgs län på 5,000 kronor, för Kopparbergs län på 5,000 kronor, för Västernorrlands län på 15,000 kronor, för Jämtlands län på 5,000 kronor och för Västerbottens län på 75,000 kronor. Beträffande Norrbottens län har något särskilt belopp icke angivits, men det har meddelats, att ansökningar finnas inne, som sluta på ungefär 600,000 kronor. Om man utgår från att minimibehovet för Norrbottens län är 100,000 kronor, kommer man i varje fall till ett anslagsbehov av 205,000 kronor. Jag måste då säga, att det är beklagligt, om vi skulle sänka anslaget från det förutvarande beloppet, 50,000 kronor, som ju ändå var alldeles otillräckligt, till 40,000 kronor — man vet, hur svårt det sedan är att få ett anslag höjt utöver det senaste årets belopp.

När behovet är så stort som det är och då det gäller ett så behjärtansvärt ändamål, har jag för min del ansett mig böra inom utskottet förorda en höjning av anslaget utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Det finns väl knappast något anslag, om vilket man kan säga, att det verkar till skapande av arbetsmöjligheter, som just det förevarande. För ifrågavarande ändamål utgår statsbidrag med inte mer än $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av hela kostnaden, medan man däremot för andra vägranläggningar får statsbidrag för ända till $\frac{3}{4}$ av kostnaden. Om man i detta fall får t. ex. ett anslag av statsmedel på 10,000 kronor, skall landstinget bevilja ett belopp, motsvarande minst 15 procent av statsbidraget och företagaren svara för återstoden. Om vi utgår från att statsbidraget utgår med $\frac{1}{4}$ av kostnaden, skulle man i ett dylikt fall skapa arbetsmöjligheter för 40,000 kronor. Räkna vi med en ersättning av 4 kronor per dagsverke, blir det alltså 10,000 dagsverken, som skapas för dessa skogsbönder, som socialdemokraterna i sin stora motion kallat den ifrågavarande befolkningen — efter min uppfattning alldeles riktigt, därför att de numera på grund av de minskade inkomsterna från skogsbruket blivit hän-

visade till att försöka reda sig på sina små jordbruk. Man har ju också beviljat ett stort miljonanslag för att möjliggöra en utökning av deras fastigheters areal. Man har därigenom velat möjliggöra för de småbrukare, som ha för små ställen, att få dem så pass stora, att en familj kan få sin bärgning på dem. Dessa s. k. skogsbönder i Lappmarken och i övre Norrland ha fått lov att skaffa sig en odlingslägenhet, mängden gång kanske flera kilometer från sina gårdar, därför att det inte finns möjlighet att utvidga jordbruket på annat sätt. Men sedan de då äntligen fått statsbidrag för att taga upp denna odlingslägenhet, finns det ingen väg dit. Då har man begärt ett litet bidrag av staten för att de skola kunna bygga sig en väg till denna odlingslägenhet. När bidraget icke utgår med mera än $\frac{1}{4}$ eller på sin höjd $\frac{1}{3}$, måste man, såvitt jag kan se, medge, att detta — såsom jag också framhållit i reservationen — just är det bästa och billigaste sättet, som man kan tänka sig för att främja egnahemsbildningen och utvecklingen av jordbruket.

Jag skall taga mig friheten att i detta sammanhang citera några ord ur socialdemokraternas stora motion, som är underskriven av socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd. Där framhållas saker, som jag tycker vara ganska beaktansvärda just i samband med den nu föreliggande frågan. I fråga om understöd åt de svaga jordbruken och hjälp åt befolkningen i skogsbygderna för att kunna existera, säger man i denna motion: »Den skogsbygdens befolkning, som lever på blandat skogsbruk och jordbruk, har från år till år sett sina försörjningsmöjligheter alltmera försvårade. Det tillskott, skogshushållningen och skogsindustrin lämnar till jord- och skogsbrukarnas försörjning, blir mindre och mindre. Bondeskogens rotvärde är för närvarande nere vid en nollpunkt. Den mekaniska dragkraften tränger i skogsarbetet undan hästarna, och skogsbönderna berövas sin inkomst som hästägare och körare. Den alltmera praktiserade omläggningen av skogsarbetet från vinterhuggning till sommarhuggning gör det redan under normala avverkningsår svårare för skogsbygdens jordbrukarbefolkning att tillgodogöra sig arbetstillfällena av detta slag. Sönerna från skogsbygdens bondehemman kunna icke såsom förr söka sin utkomst vid sågverken och fabrikerna, där mängder av industribefolkningens ungdomar förgäves i årtal väntat på arbetstillfällena. De måste stanna i hemmen och tära på hushållet.

Under dessa förhållanden borde det framstå tydligare än någonsin, att även i skogsbygden jordbruket är ryggraden i lantbefolkningens försörjning, och att samhällsintresset kräver en ökad aktivitet i fråga om jordbruksnybildning, jordbrukskomplettering, nyodling, jordbruksorganisation, och överhuvud taget alla sådana åtgärder, som kunna stärka jordbrukets bärighet och dess förmåga att mera bidra till skogsbefolkningens försörjning. Åtgärderna böra ta sikte dels på de jordlösa skogsarbetarna och dels på de jordbesittande skogsbönderna. För den förra gruppen betyder varje ny teg, om än aldrig så liten, ett tillskott till en genom arbetslöshet och underbetalning under existensminimum nedpressad utkomst och alltså till en förhöjd levnadsstandard. Då skogen icke ger skogsarbetaren försörjning, hur hårt han än arbetar, bör jorden få ge vad som fattas. En ko, litet potatis, några höns och litet till kan ge skogsarbetaren möjlighet att skapligt draga sig fram genom en kris. För den senare gruppen betyder ett stärkande av skogsbygdens jordbruk att skogsbönderna icke i samma grad som nu bli tvungna att trängas med de jordlösa skogsarbetarna om de otillräckliga arbetstillfällena och därigenom göra den ändock alltför hårda kampen för tillvaron än hårdare.»

Kammaren är ju nu tyvärr nästan tom, och motionens undertecknare äro visst inte här, men nog skulle jag tro, att det vore rätt svårt för socialdemokraterna att rösta emot en liten höjning på ett så behjärtansvärt anslag som det nu ifrågavarande, om de menat allvar med denna motion, och det hoppas

Anslag till byggande av nybyggsvägar.
(Forts.)

Anslag till
byggande av
nybygges-
vägar.
(Forts.)

jag, att de ha. Jag finner mig därför föranlåten att nu framställa yrkande, att anslaget höjes med 10,000 kronor. I motionen har begärts anslagets höjning med 25,000 kronor, men om vi få behålla det anslag, som vi ha för innevarande år — bortsett från den förut omnämnda reservationen — skulle jag vara tillfreds. Jag vädjar till första kammaren att nu bifalla min framställning om anslagets höjning till 50,000 kronor.

Herr Sederholm: Jag vill erinra om att detta anslag har till syfte att understödja byggande av väg till »sådant odlingsområde i Norrland och Dalarna, som med hänsyn till storlek, markbeskaffenhet och övriga förhållanden finnes vara väl ägnat att användas till jordbruk och framtida bebyggelse». Det är alltså här inte meningen att skapa vägar och understödja väganläggningar till redan befintliga jordbruk, utan det gäller att underlätta nyodling i dessa bygder. Under det hårda tryck, som för närvarande vilar över vårt jordbruk, är det väl ändå, för att använda ett mildt uttryck, inte angeläget att nu underlätta och påskynda nyodling och upptagande av nya områden till åker inom dessa karga bygder. Jag tror därför, att om något anslag med hänsyn till det nuvarande läget kan undanskjutas, är det detta — det är i allt fall ett av de anslag, som därvid närmast böra komma i fråga. Departementschefen har emellertid ej velat, att det belopp, som för nästa budgetår skulle komma att bli disponibelt för detta ändamål, skulle vara mindre än det, som står till förfogande under nu löpande budgetår. Därvid vill han dock tillgodogöra sig en reservation på anslaget på 10,000 kronor. Utskottet har ansett, att man härvidlag borde följa departementschefen. Under utskottets handläggning av denna huvudtitel har också på flera punkter den meningen gjorts sig gällande, att det är synnerligen angeläget, att riksdagen under det nuvarande ekonomiska trycket i möjligaste mån söker bevara den budget, som av Kungl. Maj:t har framlagts, och detta gäller även här, även om det i detta fall rör sig om ett litet belopp.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Jag vill givetvis inte på något sätt förneka riktigheten av vad den förste ärade talaren anförde i fråga om betydelsen av att stöd och hjälp lämnas för anläggande av nybyggesvägar. Jag har närmast begärt ordet för att ange de skäl, som för mig varit avgörande, då jag ansett mig kunna förorda, att man i år icke föreslår anvisande av högre anslag än 40,000 kronor i stället för det belopp, som beviljats i fjol och året därförut, nämligen 50,000 kronor. Under budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 har vardera året på riksstaten anvisats 50,000 kronor; sammanlagt har alltså av riksdagen beviljats 100,000 kronor för dessa nybyggesvägar. Av detta belopp hade emellertid till den 1 juli 1931 disponerats endast 46,000 kronor, medan hos de sex olika länsstyrelser, som hava tillgång till anslaget — de fem norrländska länen och Kopparbergs län — kvarstod odisponerat ett belopp av 54,000 kronor. Av de anvisade medlen hade alltså över hälften inte kommit att tagas i anspråk till nyssnämnda tidpunkt. I höstas inkommo ansökningar från de olika länen om anvisande av medel för innevarande budgetår, 1931/1932. Med anledning av dessa framställningar har Kungl. Maj:t anvisat till Norrbottens län 15,000 kronor och till Västerbottens län 20,000 kronor — detta är exakt de belopp, som man från ifrågavarande länsstyrelser har begärt att få. Vidare har till Jämtlands län anvisats 3,000 kronor och till Kopparbergs län 2,000 kronor. Det är visserligen något lägre belopp än vederbörande länsstyrelser ha begärt, men det har just berott på att det i dessa båda län fanns en hel del odisponerade medel kvar. Detta var även fallet i Västerbottens län, där det fanns 13,000 kronor, och i Norrbottens län, där det fanns 3,800 kronor,

men man har med hänsyn till det ganska stora behovet just i dessa län likväl anvisat de belopp, som begärts av länsstyrelserna. Sedan dessa belopp på sammanlagt 40,000 kronor anvisats, skulle det emellertid komma att finnas kvar en reservation på 10,000 kronor av de anslag, som anvisades för budgetåret 1931/1932.

Då egnahemsstyrelsen i höstas avgav sitt utlåtande angående de belopp, som kunde anses erforderliga, stannade man vid att föreslå samma belopp som tidigare, nämligen 50,000 kronor. Styrelsen framhöll visserligen, att efterfrågan sannolikt skulle komma att ökas och ett ökat anslag alltså framdeles komme att erfordras, men samtidigt uttalade styrelsen, att den icke vore övertygad om att förarbetena rörande föreliggande förslag kunde slutföras i större utsträckning under den närmaste tiden, varför man stannade vid att föreslå ett belopp på 50,000 kronor. Detta har också herr Gabriellsson, som är ledamot av egnahemsstyrelsen, varit med om. Men när man faktiskt har en reservation på 10,000 kronor och det i varje fall i några av ifrågavarande län kommer att finnas ganska stora odisponerade belopp, anser jag, att man knappast hade anledning att i år begära ett sådant anslag av riksdagen, att ännu större belopp skulle stå till förfogande än som tidigare varit fallet. Jag vill än en gång erinra därom, att av de belopp, som anvisats under de två senaste åren, alltså under åren 1929—1931, icke fullt hälften kommit att faktiskt tagas i anspråk.

Herr Rosén: Det är riktigt, att det finnes odisponerade medel på detta anslag, men förklaringen är mycket enkel. När riksdagen första gången beviljade medel för nybyggesvägar, fanns, såvitt jag kan se, ingen enda plan till någon väg uppgjord, utan ansökningar skulle komma in, undersökningsförrättare förordnas och ärendena hänskjutas till egnahemsnämnden för yttrande o. s. v., vilket ju allt tar sin ganska rundliga tid. Men för närvarande är nog ställningen den, att vi under en ganska nära framtid kunna påräkna brist i detta anslag, åtminstone beträffande Västerbottens län. Men det är ju normalt! Jag känner inte till något väganslag, där vi inte ha en mycket stor balans att dragas med, och antagligen få vi väl en sådan här också. Om jag inte minns alldeles fel, har länsstyrelsen i Västerbotten begärt 75,000 kronor för nästa år, medan Kungl. Maj:t anhållit om 40,000 kronor för sex län. Det är sålunda ett bevis för att det nog kommer att finnas möjligheter att disponera även 50,000 kronor, om riksdagen skulle bevilja ett så stort anslag.

Herr Sederholm ansåg, att det inte var angeläget att påskynda nyodlingen i de karga bygder, som det nu är fråga om. För min del har jag den uppfattningen, att det inom en mycket nära framtid blir synnerligen angeläget att påskynda nyodlingen i dessa bygder. De äro dock icke mer karga än att om nybyggarna bara få möjlighet att komma till sina byar och nyodlingar med fordon, liksom lantbrukarna söderut, begära de ingen som helst hjälp för lantbruket. Förhållandet är, som bekant, något annorlunda i andra delar av landet.

Jag instämmer sålunda i herr Gabriellssons yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Walles* och *Granström*.

Herr Gabriellsson: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet för att svara på vice ordförandens i jordbruksutskottet yttrande, att man icke nu borde forcera fram odlingar. Det är ju så, att riksdagen i år sannolikt kommer att anslå en miljon kronor för nyodlingar, och det ligger även inne motioner om högre anslag. Detta ingår i den stora serie av åtgärder till jordbrukshjälp, som det socialdemokratiska partiet har föreslagit i riksdagen. Men nu är det icke fråga om den saken utan om hur man skall kunna utnyttja just de odlin-

Anslag till
byggande av
nybygges-
vägar.
(Forts.)

gar, vartill man förut fått statsbidrag och varpå nybyggarna nedlagt mycket arbete för att kunna utvidga sitt lilla jordbruk. Det är fråga om en liten slant från riksdagen, ett litet bidrag för att de skola kunna utnyttja dessa odlingar, som ligga avsides. Den fattige jordbrukaren, småbrukaren, skogsbonden, har inte råd att bygga väg. Statsrådet säger här, att efterfrågan hittills icke har varit så stor. Men det är dock så, som alldeles nyss upplystes av herr Rosén, att det är först tredje året som ifrågavarande anslag nu utgår. Intresset har ökats så kraftigt, att vi i ett enda län, Norrbotten, ha inne ansökningar om nybyggesvägar för ett kostnadsbelopp av 600,000 kronor, och jag är säker på att det i Västerbottens län före årets slut går löst på åtminstone hälften av det beloppet. Därför har jag ansett det vara synnerligen beklagligt, om riksdagen skulle sänka anslaget.

Det är ju ett faktum, att det finnes en reservation på 10,000 kronor, men det beror på att de län, som ha begärt ett högre belopp, icke ha kunnat få det. Man har i stället sparat slanten, och på så sätt har det blivit en reservation. Det uppstår väl en reservation även nästa år, om man inte ger vad som behövs och vad som begäres för ändamålet.

Jag anser, att det vore skada, om man skulle sänka anslaget, då jag vet, vilka svårigheter det sedan blir att få det höjt. Det kommer att framhållas, att vi under nuvarande tider icke kunna höja ett anslag. Det var bara 40,000 kronor i fjol, kommer man att säga, och vi kunna icke gå längre i år. Jag finner därför, att alla skäl tala för att vi anslå samma belopp som förra året.

Herr statsrådet **von Stockenström**: Det förhåller sig nog inte riktigt så, som den siste ärade talaren vill göra gällande, att reservationen uppkommit därigenom, att länen icke fått, vad de begärt. Norrbotten och Västerbotten ha varje år fått precis vad de begärt. Däremot har verkligen Västernorrlands län, som för i år begärt 6,000 kronor, icke fått någonting, därför att man där hade inestående hos länsstyrelsen en odisponerad behållning på icke mindre än 22,000 kronor. Att då ytterligare anvisa medel, som bara skulle ligga en tid hos länsstyrelsen, ansågo vi inte, att man hade någon anledning till. Beträffande Kopparbergs och Gävleborgs län ansågo vi icke heller, att det behövde anvisas så mycket medel, som begärts, därför att det även där fanns en del odisponerade medel. Att förbruka anslaget endast på det sättet, att Kungl. Maj:t anvisar medel, som sedan ligga kvar i länsstyrelserna, tycker jag inte kan vara riktigt rätt. Man skall väl inte anvisa mer än som efter all sannolikhet kommer att faktiskt gå åt.

Det är möjligt, att för framtiden ett starkt behov kommer att göra sig gällande, särskilt i de nordligaste länen, och att man även inom närmaste tiden hinner få en hel del vägförslag utarbetade, så att beloppen i fråga kunna komma att tagas i anspråk. På grund av att den omnämnda reservationen dock kommer att finnas har jag icke ansett, att man har anledning att anvisa medel utöver vad som enligt egnahemsstyrelsens och även herr Gabrielssons tidigare mening borde bliva disponibelt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 50,000 kronor; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 44—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Lades till handlingarna.

Punkterna 54—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 24 innevarande månad företaga val av valmän jämte suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras efterträdare.

Detta förslag antogs.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 77—80 och 88—102 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; samt

nr 29, i anledning av väckt motion angående ny lag om hittegodts m. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vederbörande tjänstemän hos länsstyrelsen i Kalmar län från ersättningsskyldighet på grund av uppkommen förlust å viss virkesförsäljning;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för landsfiskalen B. J. Mjöberg från viss ersättningsskyldighet;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel ur domänverkets markinköpsfond för förvärv av en fastighet i Umeå stad;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25 angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av ett område av kronoegendomen Revinge nr 22 (22^s) i Revinge socken av Malmöhus län;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Varbergs f. d. fästning hörande, i Träslövs socken av Hallands län beläget område;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av kronoegendomen Kålshult nr 1 i Jönköpings län m. m.;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av utgården Knype under kronoegendomen Gudhem i Gudhems socken av Skaraborgs län m. m.; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad om överlåtelse av visst område å Djurgården m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att bevilja ersättning av kommunala medel till kommunalombud vid mantalsskrivningsförrättning; och

nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre stadsförvaltaren J. E. Elfving från viss betalningsskyldighet på grund av borgen;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande till lantförsvarets förvaltning av vissa fastigheter i Järfälla socken av Stockholms län; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av malt-drycker.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.33 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 42, till Konungen i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 77, angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.;
nr 78, angående ämnesläraryrket vid allmänt läroverk rätt att för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt;
nr 79, angående rätt för högre lärarinneseminariet att för visst ändamål disponera terminsavgifter vid läroanstalten; samt
nr 80, angående överlåtelse på Kristianstads stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Kristianstad byggnader.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 88, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt f. tygarbetaren O. V. Johansson; och
nr 89, angående förhöjd ersättning till K. H. Waern i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 90, angående utbyte av en kronan tillhörig tomt inom Torsby municipalsamhälle;
nr 91, angående hävande av ett mellan kronan och Västernorrlands läns landsting slutet avtal rörande försäljning till landstinget av viss kronan tillhörig fastighet; samt
nr 92, angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen—Laholmsfallet.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 93, angående tilläggspension åt f. d. kanslibiträdet hos domänstyrelsen Agda Helena Leatz;
nr 94, angående pension åt förra småskollärarinnan Augusta Söderlund, född Lundh; och
nr 95, angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 97, angående bestridande från allmänna indragningsstaten av visst Josef Bertil Karlsson tillerkänt skadestånd; och nr 98, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående anslag ur kyrkofonden för reparationer å den åt kyrkoherden i Korpilombolo församling upplåtna prästgården.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 100, angående tjänstårsberäkning för småskollärarinnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 101, med förslag dels till lag om gäldande ur kyrkofonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön med flera, dels ock angående gäldande ur biskopslöneregleringsfonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av emeritilön för biskop.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 102, angående viss pensionsrätt för f. d. kaptenen L. O. A. Liberg.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 6 och 7, statsutskottets utlåtanden nr 20—22 samt bevillningsutskottets betänkande nr 9.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 292, av herr *Örne*, om grundlagsändringar för genomförande av viss organisation av riksbankens ledning och revision; samt

nr 293, av herr *Tjällgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande ävensom i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.39 e. m.

In fidem
Lode Wistrand.
